PRAEFATIO

De Apiciani libri fatis et codicibus exposuimus Giarratano in libello ‘I codici dei libri de re coquinaria di Celio, Napoli 1912’, Vollmer in Sitz.-Ber. d. Bayer. Akad. d. Wiss. phil.-hist. Kl. 1920 Abh. 6. pauca addenda videntur: codicem Caesenatem interim inspexit et contulit Giarratano, nullius est preti. nec maioris cod. Vat. lat. 6803 papyrius fol. 71-96, quem in Skutschii et Ihmii usum contulerat Samter. quae ad usum huius editionis maxime necessaria erunt, luculente digesta habes in indice codicum post hanc praefationem.

edidimus igitur et ipsos Apicii libros quos putant, qui tamen non pleni nec integri sunt, sed saeculo fere IVº vel Vº epitomati et vulgari sermone aliquatenus adulterati, et excerpta Vinidarii Gothi, qui saeculo fere VIº et ipse opusculum Apicianum tunc adhuc plenum suum in usum compilavit, magis etiam quam ille prior excerptor licentiis sermonis vulgaris indulgens. hos squalores et quidquid librarii insequentes similiter deturpaverunt detersimus quoad licebat: composita et aestimata sunt vulgaris sermonis vestigia apud Vollmerium l.l.

edidimus, inquimus, hos libros nec tamen ignoramus nos nihil fere agere potuisse nisi ut recenseremus ea quae tradita sunt abstersis maculis gravissimis, vere emendaturum non esse nisi qui plenam rerum scientiam habeat et tam excussis fontibus graecis et latinis quam experimentis factis cognoverit quid Apicius praecipere potuerit, quid re vera praeceperit.

plene attulimus varias lectiones codicum EV ita tamen ut discrepantias pure orthographicas praetermitteremus. restituimus contra Schuchium, cuius tamen numeros paragraphos in margine addidimus, dispositionem librorum per capita et capitula ab ipso ut opinamur auctore institutam.

indices adiecimus quales per haec tempora addere licebat, sperantes fore ut aliquando aliquis plene technica artis coquinariae verba graeca et latina colligat et explicet.

restat ut lectores moneamus optime de hac editione olim meritos esse *W. Studemund* et *M. Ihm* excutiendo codices E et V; lectiones codicis V nos exhibemus secundum photographa optima, in codice E reddimus collationem Studemundii nostrum in usum repetitam expletam correctam liberalissime a *W.M. Lindsay* et ab *E.A. Lowe*, qui nuper de hoc codice E exposuit in Berliner Philol. Wochenschrift 1920 p. 1174.

Lucae et Monaci C. Giarratano. Fr. Vollmer.

APICII

<ARTIS MAGIRI>CAE <LIBRI X>

Archetypus Fuldensis, inde descripti

V Vaticanus Vrbinas lat. 1146 litteris Turonicis scriptus saec. IX

E Cheltenham bibl. Phillipps 275 litteris partim insularibus partim minusculis Carolinis scriptus saec. IX

ex V descripti sunt codices saeculi XV hi:

P Paris lat. 8209

/ T Rom Vat. Vrb. lat. 1145
| L Florenz Laur. 73, 20
| S Florenz Laur. Strozz. 67
| C Florenz Riccard. 141 (L III 29)
ç | R Florenz Riccard. 662 (M I 26)

| Oxford Bodl. Canon. lat. 168
| Oxford Bodl. Add. B 110
| Cesena, bibl. munic. 167, 154
\ Rom, Vat. lat. 6803

ex E descriptus est codex Hummelbergii deperditus
ex VEç lectiones a Politiano collectae in

M München lat. 756 a. 1495 a Petro Crinito scripto

α = editio princeps s. a. Venetiis per Bernardinum Venetum expressa ex aliquo codice stirpis ς

Tor = editio Albani Torini Basileae 1541

Hum = editio Gabrielis Hummelberg Tiguri 1542

Baseggio = editio Baseggii, Venetiis 1852

Sch = editio Chr. Theophili Schuch, [2]Heidelberg 1874

Gi = Giarratano

Vo = Vollmer

Apici Excerpta a Vinidario vir. inl. facta leguntur in

A = Paris lat. 10318 saec. VIII uncialibus litteris scripto

Ihm = M. Ihm, Archiv f. lat. Lex. XV, 1908, 63 ss.

5

APICII LIBRI X

<I. EPIMELES. II. SARCOPTES. III. CEPVROS. IV. PANDECTER. V. OSPREON. VI. AEROPETES.> VII. POLYTELES uoluntaria uolatilia. VIII. TETRAPVS quadripedia. IX. THALASSA mare. X. HALIEVS piscatura.

VII Politeles E | X Halieus *(sic)* E

INCP̃
API
CAE*ex titulo archetypi nihil restat nisi quod dat V fol. 1^{R} sequitur fol. 1^{V}* EPIMELES LIBER I*, deinde capitula libri primi, deinde* EXPLICIVNT CAPITVLA INCP̃ CONDITṼ PARADOXṼ*; in eodem V fol. 1^{V} in marg. inferiore manus saec. IX litteris macris longissimis adscripsit* Epice de cu*; in E perierat fol. 1 iam Politiani aetate, fol. 2^{R} incipit a* VII Politeles uoluntaria uolatilia*, post haec capita legitur* APICII EPIMELES LIBER PRIMUS*, secuntur capitula libri primi, deinde sine titulo fol. 3^{R} incipit* CONDITUM

PARADOXUM | Apicii C(a)eli(i) epimeles incipit liber primus *dant CLS cf. commentarius Nicolai Nicoli de Poggii peregrinatione in Germania (a. 1417)*:
in monasterio suldulensi... Aepitii de compositis libri octo: opus medicinale et optimum. | *in librorum subscriptionibus legitur solum* apici(i) *vel* epicii *(sic E post lib. III), nusquam additur* caelii *in VE, sexies* coelii *in cod. R post lib. V ss | in archetypo titulum duobus versibus fuisse olim perscriptum* API<cii artis opsartyti- *vel* magiri-> CAE<libri X> *coniecit Vollmer | indicem nominum librorum solus habebat E (non V), in quo I-VI cum folio 1 perierunt* |

LIB. I. EPIMELES

I. conditum paradoxum. II. conditum melizomum. III. absinthium Romanum. IV. rosatum et violatium. V. oleum Liburnicum sic facies. VI. vinum ex atro candidum facies. VII. de liquamine. VIII. ut carnes sine sale quovis tempore recentes sint. IX. callum porcinum vel bubulum et unguellae coctae ut diu durent. X. ut carnem salsam dulcem facias. XI. pisces fricti ut diu durent. XII. ostrea ut diu durent. XIII. ut uncia laseris toto tempore uti possis. XIV. ut dulcia de melle diu durent. XV. ut mel malum bonum facias. XVI. mel corruptum ut probes. XVII. uvae ut diu serventur. XVIII. ut mala et mala granata diu durent. XIX. ut mala Cydonia diu serventur. XX. ficum recentem mala pruna pira cerasia ut diu serves. XXI. citria ut diu durent. XXII. mora ut diu durent. XXIII. holera ut diu serventur. XXIV. rapae ut diu serventur. XXV. tubera ut diu serventur. XXVI. duracina Persica ut diu serventur. XXVII. sales conditos ad multa. XXVIII. olivas virides servare ut quovis tempore oleum facias. XXIX. cuminatum in ostrea et conchyliis. XXX. laseratum. XXXI. oenogarum in tubera. XXXII. oxyporum. XXXIII. hypotrimma. XXXIV. oxygarum digestibile. XXXV. moretaria.

capit. IV uiolacium EV | *V* liburnium EV | *VIII* sine sale sine quouis EV | *IX* bubulum E, bulum V | ungelle EV | *XIII* unicia EV | *XVII* Uuae V, Quae E | *XXVI* seruent E | XXXII V, XXXI E | oxyporium EV | *XXXV* mortaria EV |

The table of contents diverges at some points from the chapter arrangement in the book itself. (Compare books VI, VII, IX and X.) The actual chapters of Book I are:

II. absinthium Romanum. III. rosatum et violatium. IV. oleum Liburnicum sic facies. V. vinum ex atro candidum. VI. de liquamine emendando. VII. ut carnes sine sale quovis tempore recentes sint. VIII. ut carnem salsam dulcem facias. IX. pisces fricti ut diu durent. X. ut uncia laseris toto tempore uti possis. XI. ut dulcia de melle diu durent. XII. uvae ut diu serventur. XIII. sales conditos ad multa. XIV. olivas virides servare ut quovis tempore oleum

facias. XV. cuminatum in ostrea et conchyliis. XVI. laseratum. XVII. oenogarum in tubera. XVIII. oxyporum. XIX. hypotrimma. XX. oxygarum digestibile. XXI. moretaria.

All page-and-line references in the critical apparatus are linked to the relevant recipe, with the target words marked where appropriate. Unlinked *line references* are internal (within the present recipe). Multiple references to the same *page* or *recipe* are linked on their first occurrence. Recipe citations in the apparatus have been formatted to match the Index.

(1)I. CONDITVM PARADOXVM. 1. Conditi paradoxi compositio: mellis pondo XV in aeneum vas mittuntur, praemissis vini sextariis duobus, ut in coctura mellis vinum decoquas. quod igni lento et aridis lignis calefactum, commotum ferula dum coquitur, si effervere coeperit, vini 6rore compescitur, praeter quod subtracto igni in se redit.
cum perfrixerit, rursus accenditur. hoc secundo ac tertio fiet, ac tum demum remotum a
foco postridie despumatur. tum <mittis> piperis uncias IV, iam triti
masticis scripulos III, folii et
croci dragmas singulas, dactylorum ossibus torridis
quinque, isdemque dactylis vino mollitis, intercedente prius suffusione vini de suo modo ac numero, ut
tritura lenis habeatur. his omnibus paratis supermittis vini
lenis sextarios XVIII. carbones
perfecto aderunt dum bulliat.

pondo *Sch*, ṗ E, per V, *cf. Exc.* §2 *bis* §23 *ṗ* |
praemissis E, -i V |
coctura E^2, -am E^1V |
perfixerit EV |
postridie E, post pridie V |
tum *Gi*, tunc *Sch*, cum EVς |
mittis *add. Gi* |
iam triti E, iam tristis *(radendo in* triti *mutatum)* V |
masticis E^2V, -ces E^1 |
dragmas singulas *Hum*, dragme singulae EV |
isdemque E^2V, iisdemque E^1 |
uino E, uine V |
suffusione ς, -nem EV |
lenis EV, leuis *Sch* |
sextarios *Sch*, -ia EV |
aderunt E, adeˇV |
dum bulliat *Vo*, duo milia EV |
i. antea igni aperto tractatum nunc in prunis stabit dum bulliat; cf. ***3*** *10, 3* in prunis coques*, Paxamos Geop. 18, 21, 1* πυρὶ μαλθακῷ τουτέστιν ἐπ᾽ ἀνθρακιάν |

numeri uncati in margine denotant paragraphos Schuchii.

(2)CONDITVM MELIZOMVM VIATORIVM. 2. Conditum melizomum perpetuum, quod subministratur per viam peregrinanti: piper tritum

melizomum V, milizonum E |
uiatorium *sic* EV |
pereginanti E |
conditi *i. penoris* |
uini E, uinum Vς |

cum melle despumato in cupellam mittis conditi loco, et ad momentum quantum sit bibendum, tantum aut mellis proferas aut vini misceas. sed si <maius> vas erit, nonnihil vini melizomo mittas, adiciendum propter mellis exitum solutiorem.

si maius vas erit *Vo*, suaserit EV, suaserim *Tor.* |
solutiorem E, solitiorem V |

7(3)II. APSINTHIVM ROMANVM. A p s i n t h i u m R o m a n u m s i c f a c i e s : conditi Camerini praeceptis, utique [pro] apsinthio cessante; in cuius vicem apsinthi Pontici purgati terebinthique uncias <singulas et unam>Thebaicam dabis, masticis <et> folii <scripulos> III, costi scripulos senos, croci scripulos III, vini vetusti sextarios XVIII. carbones amaritudo non exigit.

apsinthium] *aut scribendum aut sane accipiendum* apsinthiatum |
conditi VE, condiri *Sch* |
pro EV, *del. Vo; intellege: apsinthiatum facies aut ad praecepta conditi Camerini ita ut apsinthium omnino non adhibeatur aut loco conditi Camerini adhibebis quod sequitur* |
absenti EV |
terebinthique α, terendique EV |
uncias singulas et unam *Vo*, unciam EV |
Thebaicam *scil. palmam* |
et *add. Vo* |
folii scripulos *Hum*, folii EV |
senos *sic* EV |
vetusti *Vo*, eiusmodi EV, veteris *iam Hum, cf. Marcell. med. 30, 55. 56* |

(4)**1**III. <ROSATVM ET VIOLATIVM>. 1. R o s a t u m s i c f a c i e s : folia rosarum, albo sublato, lino inseris et sutilis facias, et vino quam plurimas infundes, ut septem diebus in vino sint. post septem dies rosam de vino tollis, et alias sutiles recentes similiter mittis, ut per dies septem in vino requiescant, et rosam eximis. similiter et tertio facies, et rosam eximis, et vinum colas, et, cum ad bibendum voles uti, addito melle rosatum conficies. sane custodito ut rosam a rore siccam et optimam mittas. Similiter, ut supra, et de <viola> violatium facies, et eodem modo melle temperabis.

ROSATVM ET VIOLATIVM *om.* EV, *cf. index capitum* |
folia E, folias V |
et *Hum*, ut EV |
sutilis *sic* EV |
et *Hum*, ut EV |
sutules EV |
cf. Pallad. 5, 5, p. 155, 4 |
et de viola violatium (-atum *Sch*) *Hum*, et de uiolacium EV |

2Rosatum sine rosa sic facies: folia citri viridia in sportella palmea in dolium musti mittes antequam ferveat, et post quadraginta dies exime. cum necesse fuerit, mel addes et pro rosato utere.

paene ad verbum concinunt cum Pallad. 11, 15 |
sportella (-tella *man. 2 in loco adraso*) E |

(5)IV. Oleum Liburnicum sic facies: in oleo Hispano mittes helenium et cyperi et folia lauri non vetusta, tunsa omnia et cribellata, ad levissimum pulverem redacta, 8et sales frictos et tritos, et per triduum vel plus permisce diligenter. post haec aliquanto tempore patere requiescere, et Liburnicum omnes putabunt.

cf. Pallad. 6, 18 |
liburnicum *hic et p. 8, 3* EV, -ium EV *in ind.* |
spano EV |
mittes V, -is E |
ellenium EV, inulam *Pallad. et Geopon. 9, 27, 1* |
cypery et V, cyperi (*om.* et) E |
& cribellata alleuissimum E, et criuellata ad lebissimũ V |
et tritos et EV, tritos et α |
permisce α, promisce EV |
putabunt E, -untur V |

(6)V. Vinum ex atro candidum facies: lomentum ex faba factum vel ovorum trium alborem in lagonam mittis et diutissime agitas: alia die erit candidum. et cineres vitis albae idem faciunt.

agitas alia die erit E, agita sali adierit V |
cineres E, cinerem V |

(7)VI. De liquamine emendando: liquamen si odorem malum fecerit, vas inane inversum fumiga lauro et cupresso, et in hoc liquamen infunde ante ventilatum. si salsum fuerit, mellis sextarium mittis et move spica, et emendasti. sed et mustum recens idem praestat.

infunde (funde α) *Sch*, fenunde EV |
move spica *Hum*, moue spicas EV, nouẽ spicas α, *cf.* ***8*** *1, 5* |

(8)**1**VII. Vt carnes sine sale quovis tempore recentes sint: carnes recentes quales volueris melle tegantur, sed vas pendeat, et, quando volueris, utere. hoc hieme melius fit, aestate paucis diebus durabit. et in carne cocta itidem facies.

ad rem cf. Colum. 12, 42 |
durabit E, -uit V |

(9)**2**Callum porcinum vel bubulum et unguellae coctae ut diu durent: in sinapi ex aceto, sale, melle facta mittis ut tegantur, et, quando volueris, utere: miraberis.

ungelle cocte EV *in ind.*, ungella et cocta (cocia E) EV *hic* |
facta *sic* EV, *an* tacta *(i. tincta)?* |

(10)VIII. Vt carnem salsam dulcem facias: carnem salsam dulcem facies, si prius in lacte coquas et postea in aqua.

aqua *Hum*, aquam EV |

(11)**1**IX. Vt pisces fricti diu durent: eodem momento, quo friguntur et levantur, ab aceto calido perfunduntur.

pisces E^2V, piscem E^1 |
perfunduntur (-fund- *in loco adraso*) E |

(12)**2**Ostrea ut diu durent: lavas ab aceto, aut ex aceto vasculum picitum lava, et ostrea compone.

lavas *Vo (scilicet ipsa ostrea)*, uas EV |
picitum *sic* EV |

(13)X. Vt uncia laseris toto tempore utaris: laser in spatiosum doliolum vitreum mittis et nucleos pineos ut puta viginti, cumque utendum fuerit lasere, nucleos conteres, 9et in cibis miraberis sapores; et tantundem numero nucleorum doliolo referetur.

uncia α, unciam EV |
fuerit V, fuerit *ex* fuit E |
et in cibis miraberis sapores] ex incibis miraberis (-iris V) in sapores (-es *ex* -is V) EV, et in cibos miscebis et in sapores *Hum* |
tantundem *Vo, cf. p. 14, 3*, tantum EV |
numero V, numerum E |
referetur *Barth*, referentur α, reserentur (resererentur V^1)EV |

(14)**1**XI. Vt dulcia de melle diu durent: accipies quod Graeci dicunt cnecon et facies farinam et admisces cum melle eo tempore quo dulcia facturus es.

de melle EV *in indice*, melle EV *hic*, mella ϛα |
cnecon *Vo*, nechon EV, πηνίον *Sch* |
eo α, et EV es P, est EV |

(15)**2**Vt mel malum bonum facias: mel malum bonum facies ad vendendum, unam partem mali et duas boni si simul miscueris.

vendendum *praeceptum sumptum videtur ex libro aliquo de re rustica* |
boni si E, bonis V |

(16)**3**Mel corruptum ut probes: helenium infundes in melle et incende: si incorruptum est, lucet.

Mel V, Vt mel E |
helenium α, ilunium E^1, inlunium E^2V; *potest glossa* inula *graecum affecisse, nisi plane aliud latet; cf. Geopon. 15, 7, 7; conieci* in lychnum infundes mel et incende |
incende (-es P) si incorruptum (si in-*ex* sin E) EV |

(17)**1**XII. Vvae ut diu serventur: accipies uvas de vite inlaesas, et aquam pluvialem ad tertias decoques, et mittis in vas, in quo et uvas mittis. vas picari et gypsari facies, et in locum frigidum, ubi sol accessum non habet, reponi facies, et, quando volueris, uvas virides invenies. et ipsam aquam pro hydromelli aegris dabis. et si in hordeo obruas, inlaesas invenies.

Accipies E, -pes V |
pluuialem E, *cf. Geopon. 4, 15, 13* ὄμβριον, fluuialem V |
dequoques (-es *ex*-as *corr.*) V |
uas picari α, uas picem EV |
sol E, solj *(in fine versus)* V |
habet reponi E, *cf. p. 10, 6*, habere poni V, habet poni ς α |
aegris E, aegriu V |

(18)**2**Vt mala et mala granata diu durent: in calidam ferventem merge, et statim leva et suspende.

mala et mala granata *sic* EV |
in calidam *sic* EV, in aquam marinam calidam *Sch ex Magone (Colum. 12, 44, 5), cf. Plin. 15, 60al.* |

(19)**3**Vt mala Cydonia diu serventur: eligis mala sine vitio cum ramulis et foliis, et condes in vas, et suffundes mel et defritum; diu servabis.

foliis et condies EV, foliis ficulnis condes *Sch ex Colum. 12, 45, 1 Plin. 15, 60, sed aliud est praeceptum* |
diu E, et diu V |

(20)**4**Ficum recentem, mala, pruna, pira, cerasia ut diu serves: omnia cum peciolis diligenter legito et in melle ponito, ne 10se contingant.

peciolis *sic* EV |

(21)**5**Citria ut diu durent: in vas vitreum mitte, gypsa, suspende.

vitreum *Gi*, citrum EV |
suspende P, suspendet EV |

(22)**6**Mora ut diu durent: ex moris sucum facito, et cum sapa misce, et in vitreo vase cum moris mitte: custodies multo tempore.

§6 *in* E *legitur post §9, in* V *post §5* |
Mora EV *in indice, hic om.* EV, *post* durent *add.* P |
moris ς, moribus EV |
misce et in uitrio uase (uaso V) cum mora (morã V, moris P) EV |

(23)**7**Holera ut diu serventur: holera electa non satis matura in vas picitum repone.

uas picitum *sic* EV |

(24)**8**Rapae ut diu serventur: ante accuratas et compositas asperges myrtae bacis cum melle et aceto.

ante accuratas *sic* EV, antea (anna R) curatas *Sch, at cf. exc. §24* |
asperges *Gi*, perdes EV |

9Aliter: sinapi tempera melle, aceto, sale, et super compositas rapas infundes.

rapas ç, rapes EV |

(25)**10**Tubera ut diu serventur: tubera, quae aquae non vexaverint, componis in vas alternis, alternis scobem siccam mittis, cooperis et gypsas, et loco frigido pones.

aquae (e *erasa*) V, aqua E |
mittis cooperis *Vo*, mittis ris EV; *cf. p. 17, 6* cooperies, *Colum. 12, 44* operculum imponere, *Pallad. 3, 25, 8. 9. 11 al.* |

(26)**11**Duracina Persica ut diu durent: eligito optima, et mitte in muriam. postera die exime, et spongiabis diligenter, et collocabis in vas. fundes salem, acetum, satureiam.

postera *sic* EV |
et is fongiabis EV |

(29)XIII. Sales conditos ad multa: Sales conditi <faciunt> ad digestionem, ad ventrem movendum, et omnes morbos et pestilentiam et omnia frigora prohibent generari, sunt autem et suavissimi ultra quam speras. Sales communes frictos lib. I,
sales Hammoniacos frictos lib. II, piperis albi unc. III, zingiberis unc. II, ammeos unc. I semis, thymi unc. I semis, apii seminis unc. I semis (si apii semen mittere nolueris, petroselini mittis unc. III), origani unc. III, erucae seminis unc. I semis, piperis nigri unc. III, croci unc. I, hysopi Cretici unc. II, folii unc. II, petroselini unc. II, anethi unc. II.

§13 (29) *post* 14 (27) *ordinavit Sch, vide an recte* |
sales V, salis E |
multa *ex* mulia E |
conditi *Tor*, conditos EV |
faciunt *add. Vo* |
pestilentiã V, -iae E |
lib. V, libra E |
hammoniacos *Hum*, ammonicos VE |
libras E, lib. V |
uncias E, unc̃ V |
gingiber (geng- V) EV |
semis timi *sic* EV |
I·s·apii EV I·s·si apii EV |
eruc(a)e semen unc·I·s·EV |
chrochi P, cheochi EV |
folium unc. II petrosilenum EV |

(27)XIV. Olivas virides servare ut quovis tempore oleum facias: olivas de arbore sublatas in illud mittis, et erunt tales quovis tempore quasi mox de arbore demptae. de quibus, si volueris, oleum viride facies.

illud EV *corruptum nisi* oleum *intellegi voluit (cf. Plin. nat. 15, 16)*, muriam *Hum. ex Plin. nat. 15, 21* |
demtę E, redemptae V |
uiridem EV |

11(30)**1**XV. Cuminatum in ostrea et conchylia: piper, ligusticum, petroselinum, mentam siccam, folium, malabathrum, cuminum plusculum, mel, acetum et liquamen.

2Aliter: piper, ligusticum, petroselinum, mentam siccam, cuminum plusculum, mel, acetum, liquamen.

mentam E, mentê V, *item l. 12 et 14* |

(31)**1**XVI. Laseratum: laser Cyrenaicum vel Parthicum tepida dissolvis cum aceto <et> liquamine temperatum, vel piper, petroselinum, mentam siccam, laseris radicem, mel, acetum, liquamen.

parthicum ç, partitum EV |
et *add. Gi* |

2Aliter: piper, careum, anethum, petroselinum, mentam siccam, silfi, folium, malabathrum, spicam Indicam, costum modicum, mel, acetum, liquamen.

(32)**1**XVII. Oenogarum in tubera: piper, ligusticum, coriandrum, rutam, liquamen, mel et oleum modice.

2Aliter: thymum, satureiam, piper, ligusticum, mel, liquamen et oleum.

(33)XVIII. Oxyporum: cumini unc. II, zingiberis unc. I, rutae viridis unc. I, nitri scripulos VI, dactylorum pinguium scripulos XII, piperis unc. I, mellis unc. IX. cuminum aut Aethiopicum aut

Oxyporum EV *hic*, Oxyporium EV *in ind.* |
*praeceptum redit **3** 18, 3* |
cumini E, cummuni V |
zingiberis *sic* EV |
mellis (i *ex* e) V |

Syriacum aut Libycum aceto infundes, sicca et sic tundes. postea melle comprehendis. cum necesse fuerit, <ex> oxygaro uteris.

aut aethiopicum EV *p. 21, 10*, uel &hiopicum *hic* E, uel hiopicũ *hic* V |
ex oxygaro *Vo*, oxygaro (*ex* oxigario *corr.* V) EV |

(34)XIX. H y p o t r i m m a : piper, ligusticum, mentam aridam nucleos pineos, uvam passam, caryotam, caseum dulcem, mel, acetum, liquamen, oleum, vinum, defritum aut caroenum.

Hypotrimma EV *in indice*, ypotrima EV *hic* |
oleum uinum E, uinũ oleũ (*sed signis /· et /: ordo correctus*) V |
carenum *Hum*, cariotam EV, cariotum *Sch* |

(35)**1**XX. O x y g a r u m d i g e s t i b i l e : piperis semunciam, 12silis Gallici scripulos III, cardamomi scripulos VI, cumini scripulos VI, folii scripulum I, mentae siccae scripulos VI tunsa cribrataque melle colligis. cum opus fuerit, liquamen et acetum addis.

digestibilem EV *hic*, -le *in ind.* |
silis *Hum*, silfi EV |
iscripulum I E, iscripulo uno V |
menta sicca EV |
cribrataque V, cribataque E |

2A l i t e r : piperis unc. I, petroselini, carei, ligustici unc. singulas. melle colliguntur. cum opus fuerit, liquamen et acetum addes.

colliguntur *Sch*, colligunt ut EV |

(36)XXI. M o r e t a r i a : mentam, rutam, coriandrum, feniculum, omnia viridia, ligusticum, piper, mel, liquamen. si opus fuerit, acetum addes.

Moretaria E *hic*, Mortaria V *hic et* EV *in indice* |
uiridia E, uiria V |
ligusticum ç, libusticum E, libuticũ V |

LIB. II. SARCOPTES

I. isicia. II. hydrogarum et apothermum et amulatum. III. vulvulae, botelli. IV. Lucanicae. V. farcimina.

LIB. II *cap. I* isicia *sic* EV *et hic et l. 13 bis, post fere semper* esici- | II Hidrogarum et apotermu et amolatu EV | IV lucanicae E, -niae V |

(37)**1**I. ISICIA. 1. I s i c i a fiunt m a r i n a de cammaris et astacis, de lolligine, de sepia, de lucusta. isicium condies pipere, ligustico, cumino, laseris radice.

(38)**2**Isicia de lolligine:
sublatis crinibus in fulmento tundes, sicuti adsolet. pulpa et in mortario et in liquamine diligenter fricatur, et exinde isicia plassantur.

esiciũ V, esicum E |
crinibus E, criminib. V |
pulpa P, pulma EV |
et in EV, et cum *Sch* |
fricatur ç, frigatur EV, friatur *Sch* |
plassantur *sic* EV, *etiam v. 21* |

(39)**3**Isicia de scillis vel de cammaris amplis: cammari vel scillae de testa sua eximuntur, et in mortario teruntur cum pipere et liquamine optimo. pulpa isicia plassantur.

scillis *et* scille E, iscillis *et* iscille V |
pipere E, piper V |
pulpa *Sch*, pulpe EV |

(40)**4**Omentata ita fiunt: assas iecur porcinum et [eum] enervas. ante tamen teres piper, rutam, liquamen, et sic superinmittis iecur et teres et misces. suitur pulpa omentata, et singula involvuntur folia lauri, et ad fumum suspenduntur quamdiu voles. cum manducare volueris, tolles de fumo et denuo assas.

eum EV, id eum P; *addidit rusticus lector* (*debuit* id) *cf.* eas *23, 14*. *27, 11 al.* |
suitur *Gi*, sicut EV, *cf.* ***7**, 8.* ***9** 10, 1* |
defumum EV |

(41)**5**<Aliter> isicium: adicies in mortarium piper, ligusticum,
origanum, 13fricabis, suffundes liquamen, adicies cerebella cocta, teres diligenter,
ne assulas habeat. adicies ova quinque et dissolves diligenter, ut unum corpus efficias. liquamine temperas et in patella aenea exinanies, coques. cum coctum fuerit, versas in tabula munda, tessellas concides. adicies in mortarium piper, ligusticum, origanum, fricabis in se,
commisces, <mittes> in caccabum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, tractum confringes, obligas, coagitabis, et exinanies in boletari. piper asperges et appones.

Aliter esicium *Gi*, et sicium EV |
astulas EV |
habeat EV, -ant *Sch* |
tesselles *corr. in* -as V, tesselas E |
mittes *add. Vo* |
caccabum E, accubum V |
ferbuerit E, feruu- V, *sic saepissime* |
tractu EV |

(42)**6**Isicia ex sphondylis:
elixatos sphondylos conteres et nervos eorum eximes, deinde cum eis alicam elixatam <et> ova conteres, pipere <posito>

praeceptum ***2** 1, 6 repetitur* ***3** 20, 7* |
fondilis *et* fondilos EV |
contere EV *hic*, -es *p. 22, 6* |
et *om* EV *hic, habent p. 22, 7* |
posito *add. Gi, cf. tamen p. 22, 7 pleniora* |

in omento assabis, oenogaro perfundes, et pro isicus inferes.

in omento *Hum*, momento EV, *cf. p. 22, 8* |
oenagaro E |
perfundes *Hum*, profundes (p- E) EV, *cf. p. 22, 9* contínges |

(43)**7**Isicia omentata: pulpam concisam teres cum medulla siliginis in vino infusi. piper, liquamen, si velis, et bacam myrtae exenteratam simul conteres. pusilla isicia formabis, intus nucleis et pipere positis involuta omento subassabis cum caroeno.

siliginis *Tor*, siligine EV |
infusi EV, *vix opus erit scribere* -sae;
infusa *Helmreich* |
myrtae *Sch*, mirta *(erasa supra* a *virgula in V)* EV, mirteam P |
extenteratam EV |
omento (*ex* em- E) EV |
careno (e *ex* o V) EV |

(44)II. HYDROGARATVM ET APOTHERMVM ET AMVLATVM. 1. Isicia plena: accipies adipes fasiani recentes, praeduras et facis ex eo tessellas. cum pipere, liquamine, caroeno in isicio includes, ex hydrogaro coques et inferes.

Hydrogaratum *Hum*, Hidrogarum EV *et hic et in indice* |
apotermũ V, apthermum E 21 ex *Sch*, et EV |

(45)**2**Hydrogarata isicia sic facies: teres piper, ligusticum, pyrethrum minimum, suffundes liquamen, temperas aqua cisternina, dum inducet, exinanies in caccabo, et cum isicio ad vaporem ignis pones, et caleat, et sic sorbendum inferes.

mininum E |
aqua cisternina *Hum*, aquam cisterninam (cisternam E) EV |
inducet *sic* EV, *scil. tritura; possis* ducet |

(46)**3**In isicia de pullo: olei floris 14lib. I, liquaminis quartarium, piperis semunciam.

cum isicio *Sch*, cum esicia EV, tum isicia α |
de pullo α, topullo EV, *cf. Exc. §2* |
olei E, oleo *corr. in* -ei V |
semuncia V, semiuncia E |

(47)**4**Aliter de pullo: piperis grana XXXI conteres, mittis liquaminis, optimi calicem, caroeni tantundem, aquae XI mittes, et ad vaporem ignis pones.

intellege Aliter in esicia de pullo |
undecim EV, VI *Sch* |
mittes E, -is V |

(48)**5**Isicium simplex: ad unum liquaminis acetabulum aquae septem mittes, modicum apii viridis, triti piperis cocleare. isiciola incoques, et sic ad ventrem

inquoques (conc- *Sch*) et sic (si *Lister*) EV |
feces V, facies E |

solvendum dabis. hydrogaro faeces conditi addes.

(49)**6**Isicia de pavo primum locum habent ita si fricta fuerint ut callum vincant. Item secundum locum habent de fasianis item tertium locum habent de cuniculis, item quartum locum habent de pullis, item quintum locum habent de porcello tenero.

fuerint E, -it V |

(50)**7**Isicia amulata ab aheno sic facies: teres piper, ligusticum, origanum, modicum silfi, zingiber minimum, mellis modicum; liquamine temperabis, misces; adicies super isicia, facies ut ferveat. cum bene bullierit, amulo obligas spisso, et sorbendum inferes.

amulata *Hum*, multa EV |
aheno *Sch*, alieno EV *cf.* *§420* |
bullierit *Hum*, boluerit V, oluerit E |
inferes *Sch*, feres EV |

(51)**8**Amulatum aliter: piper teres pridie infusum, cui subinde liquamen suffundes ita ut bene tritum ac lutulentum facias piperatum. cui defritum admisces, quod fit de cotoniis, quod sole torrente in mellis substantiam cogitur. quod si non fuerit, vel Caricarum defritum mittes, quod Romani 'colorem' vocant. ac deinceps amulum infusum adicies vel oryzae sucum et lento igni fervere facias.

amulatum *Hum*, amulum EV |
infusu V, infasu E |
lutulentum *sic* E |
facias V, facies E |
cotoniis P, coctomiis (-mus E) EV |
caricarum *Hum*, camcarum V, carum *corr. in* camcarum E, caunearum *Sch* |
colorem *sic* EV, loram (*cf. Plin. nat. 14, 86) Tor. vix recte, aut ante* quod *inserendum* vel |
ac deinceps P, accede inceps EV, accipe deinceps α; *latere aliud videtur veluti* ac cepam siccam |
orize *sic* EV |
igni ç, igniti EV |

(52)**9**Amulatum aliter: ossucla de pullis exbromas. deinde mittis in caccabum porros, anethum, salem. cum
cocta fuerint, addes piper, apii semen, deinde oryzam infusam teres, addes liquamen et passum vel defritum. omnia misces et cum isiciis inferes.

ossucla de pullis exbromas *sic* EV |
fuerint P, fuerit EV |
addes *sic* EV |
oridiam EV |

(53)**10**Apothermum sic facies: 15alicam elixa cum nucleis

Apotermu EV |
elixa cum *Gi*, elixa *Sch*, elixã V, elixatam E |

et amygdalis depellatis et in aqua infusis et lotis ex creta argentaria, ut ad candorem pariter perducantur. cui ammiscebis uvam passam, caroenum vel passum,
desuper <piper> confractum asparges et in boletari inferes.

amindalis depilatis EV |
cui ammiscebis *Vo*, cum iam (cũ iam iam V) miscebis (c *ex* s *in* V) EV |
piper *add. Gi (cf. **7** 14, 2)* |
et *om* V^1 |

(54)III. VVLVVLAE BOTELLI. 1. Vulvulae isiciatae sic fiunt: piper tritum et cuminum, capita porrorum brevia duo ad molle purgata, ruta, liquamen admiscentur pulpae bene tunsae et fricatae. denuo ipso subtrito ita
ut commisceri possit, mittas piperis grana et nucleos, et calcabis cabis in † materia bene lota. et sic coquuntur ex aqua, oleo, liquamine, fasciculo porrorum et anetho.

Bulbule esiciata (esiaciata V) et sic EV |
rutam EV |
denuo denuo V, denuo (*e* † denuo *add.* E^2) E |
cõmisceari V |
mittas α, mittat EV |
nucleos *Tor*, nuclei EV |
materia (matrice *Lister*) bene lota EV, mortario bene loto *Hum* |

(55)**2**Botellum sic facies: sex ovi vitellis coctis, nucleis pineis concisis cepam, porrum concisum, ius crudum misces, piper minutum <asparges>, et sic
intestinum farcies. adicies liquamen et vinum, et sic coques.

sic VE^2, *om.* E^1 |
sex ovi *Sch*, ex oui E, exeouis V |
ius *Hum*, tus EV |
asparges *add. Gi* |
farcies α, facies EV |

(56)IV. LVCANICAE. Lucanicas similiter ut supra scriptum est: [Lucanicarum confectio] teritur piper, cuminum, satureia, ruta, petroselinum,
condimentum, bacae lauri, liquamen, et admiscetur pulpa bene tunsa, ita ut denuo bene cum ipso subtrito fricetur. cum liquamine admixto, pipere integro et abundanti pinguedine et nucleis inicies in intestinum perquam tenuatim productum, et sic ad fumum suspenditur.

Luc. confectio *glossam del. Sch* |
bacae *ex* baca E, bace V |
integro E, -gre V |
tenuatim E, -tĭ *ex* -tun *corr.* V |
productum *Hum*, perductum EV |
ad E^1, ad (*sed* a *radendo in* i *mutata*) V |

(57)**1**V. FARCIMINA. Ova et cerebella teres, nucleos pineos, piper, liquamen, laser modicum, et his intestinum implebis. elixas; postea assas et inferes.

(58)**2**A l i t e r : coctam alicam et tritam cum pulpa concisa et trita una cum pipere et liquamine et nucleis. farcies intestinum et elixabis, 16deinde cum sale assabis et cum sinapi inferes, vel sic concisum in disco.

tritã α, trita EV |
piper EV |
farcies in testinum E, farcie sint testinũ V |
cum sale EV, cumino sale *Sch* |
sic *i. elixum, non assatum* |

(59)**3**A l i t e r : alicam purgas et cum liquamine intestini et albamine porri concisi minutatim simul elixas. elixa tolles, pinguedinem concides et copadia pulpae, in se omnia commisces. teres piper, ligusticum, ova tria, haec omnia in mortario permisces cum nucleis et pipere integro. liquamen suffundes, intestina imples, elixas et subassas, vel elixa tantum: appones.

albamine E, abamine V |
porri E, porro V |
elixas. Elixa tolles P, elixas elixato tolles EV |
conpadia V |
piper integro EV |
elixam tantum EV, elixas tantum P |

(60)**4**A l i t e r c i r c e l l o s i s i c i a t o s : reples intestinum impensa isicii et circellum facies rotundum; fumas. cum miniaverit, subassas, exornas, oenogaro fasiani perfundes, sed cuminum addes.

inpensam EV |
miniauerit EV, fumauerit *Hum* |
de re cf. p. 14, 7 |
perfundes *Sch*, profundes EV |
cuminum EV, cuminatum *Gi* |
addes *Hum*, ates EV |

LIB. III. CEPVROS

I. ut omne holus smaragdinum fiat. II. pulmentarium ad ventrem. III. asparagos. IV. cucurbitas. V. citrium. VI. cucumeres. VII. pepones, melones. VIII. malvas. IX. cymas et cauliclos. X. porros. XI. betas. XII. holisera. XIII. rapas sive napos. XIV. raphanos. XV. holus molle. XVI. herbae rusticae. XVII. urticae. XVIII. intuba et lactucae. XIX. cardui. XX. [funduli sive] sphongili. XXI. caroetae.

Incipit eiusdem cepuros de oleribus lib. III *sic* EV *(item in fine libri); verba* de oleribus *recte capiti I denuo praefixerunt* EV | *cap.* V cidrium EV | VII pepones E, pemones V | IX culiclus V, auliclos E | XV olus molles EV | XVIII intibae et EV | XX funduli siue spondili EV | XXI caroetae E, careotae V |

(61)I. DE HOLERIBVS. V t o m n e h o l u s s m a r a g d i n u m f i a t : omne holus smaragdinum fiat, si cum nitro coquatur.

fiat V, fit E |
nitro coquatur E, nitroquatur V |

(62)**1**II. PVLMENTARIVM AD VENTREM: 1. betas minutas et porros requietos elixabis, in patina compones. teres piper, cuminum, suffundes liquamen, passum, ut quaedam dulcedo sit. facias ut ferveat. cum ferbuerit, inferes.

ferbuerit E, feruuerit *(erasa* u *priore)* V |

2Similiter: polypodium in tepidam mittes. ubi mollierit, rades, et minutum cum pipere et cumino
trito in patinam ferventem mittes et uteris.

cuminum tritum EV |
patenam E, -ena V |

(63)**3**Aliter ad ventrem:
facies 17betaciorum fasces; deterge, ne laves. in eorum
medium nitrum asparges
et alligas singulos fasces. mittes in aquam. cum coxeris, condies patinam, cum eadem passum vel caroenum et cuminum et piper asparges et oleum modicum. ubi ferbuerit, polypodium et frusta nucum cum liquamine teres, <in> ferventem patinam fundes, cooperies.
statim depones et uteris.

fasces *Hum*, facies EV |
deterge, ne] detergine EV, deterges *Hum, at cf. simillimum praeceptum Marcell. med. 30, 47* |
nitrum *Hum*, nigrum EV |
caroenim E, -nĩ *(sic)* V |
et piper *Hum*, et super EV |
frustra EV |
in *Hum, om.* EV |
et *Hum*, ut EV |

(64)**4**[Aliter betacios Varronis. Varro: ‘betacios, sed nigros, quorum detersas radices et mulsa decoctas cum sale modico et oleo vel sale, aqua et oleo in se coctas iusculum facere
et potari, melius etiam si in eo pullus sit decoctus’.]

Varronis ç, uarrones EV |
Varro *vere fragmentum esse arguere videtur sententiarum structura imperfecta; saturae* περὶ ἐδεσμάτων *iam attribuit Hum; addidit doctus lector* |
mulsu decoctas EV |
coctas *Gi*, cocta EV, coctos *Sch*, cocto *Tor* |
potari *sic* EV |
melius *eqs: iocus interlocutoris apud Varronem* |

(65)**5**Aliter ad ventrem: apios virides cum suis radicibus lavabis et siccabis ad solem. deinde albamen et capita porrorum simul elixabis
in caccabo novo, ita ut aqua ad tertias deferveat [id est ut ex tribus eminis

albamen *Hum*, albã EV, allia *Tor* |
ca///cabo (c *erasa*) V |
id est—remaneat *glossam agnovit Hum, cf.* ***1*** *12, 1* |
cum simul *sic* EV; *i. ‘simulac’* |
appones EV, abpones *Sch (cf. l. 7 et p. 18, 2* depones) |

aquae una remaneat]. postea teres piper, liquamen et aliquantum mellis humore temperabis, et aquam apiorum decoctorum colabis in mortario, et superfundes apio. cum simul ferbuerit, appones, et, si libitum fuerit, apios adicies.

(66)III. ASPARAGOS.
Asparagos siccabis, rursum in calidam summittes: callosiores reddes.

siccabis V, -it E |
rursum ç, sursum *bis* EV (*qui verba* sursum in calidam *repetunt*) |
summittas (-itas V) EV |
Callossiores EV *qui hinc novum praeceptum ordiuntur* |

(67)IV. CVCVRBITAS. 1. Gustum de cucurbitis: cucurbitas coctas expressas in patinam compones. adicies in mortarium piper, cuminum, silfi modice, [id est laseris radicem], rutae modicum, liquamine et aceto temperabis, 18mittes defritum modicum ut coloretur, ius exinanies in patinam. cum ferbuerint iterum ac tertio, depones et piper minutum asparges.

gustum de cucurbatas cucurbitas coctas EV |
piper ç, pipere EV |
id—radicem EV, *del.* ç |
rutam modicum EV |
defreto EV |
ferbuerint E, feruuerit V |

(68)**2**Aliter cucurbitas iure colocasiorum: cucurbitas coques ex aqua in modum colocasiorum. teres piper, cuminum, rutam, suffundes acetum, liquamen, temperabis, <mittes> in caccabum, cui adicies .... et eas cucurbitas incisas, expressas in ius mittes ut ferveant. amulo obligas, piper asparges et inferes.

iure colocesiorum EV |
mittes *add. Gi, qui et vidit post* adicies *excidisse verbum aut verba* |

(69)**3**<Aliter> cucurbitas more Alexandrino: elixatas cucurbitas exprimis, sale asparges, in patina compones. teres piper, cuminum, coriandri semen, mentam viridem, laseris radicem, suffundes acetum, adicies caryotam, nucleum, teres,

Aliter *add. Hum* |
cariotam E, caroetã V |
aceto *Tor. et* oleo *Hum*, acetum *et* oleum EV |

melle, aceto, liquamine, defrito
et oleo temperabis, et cucurbitas
perfundes. cum ferbuerint, piper
asparges et inferes.

(70)**4**Aliter cucurbitas elixatas:
ex liquamine, oleo, mero.

(71)**5**Aliter cucurbitas frictas:
oenogaro simplici et pipere.

frictas *bis scripsit* V |
piperem EV |

(72)**6**Aliter cucurbitas elixatas
et frictas: in patina compones,
cuminatum superfundes, modico oleo
super adiecto. fervere facies et inferes.

(73)**7**Aliter cucurbitas frictas
tritas: piper, ligusticum, cuminum,
origanum, cepam, vinum, liquamen et
oleum. amulo obligabis in patina, et
inferes.

(74)**8**Aliter cucurbitas cum
gallina: duracina, tubera, piper,
careum, cuminum, silfi, condimenta
viridia, mentam, apium, coriandrum,
puleium, † caromentam, mel, vinum,
liquamen, oleum et acetum.

mentam çepạm E, menta V |
caromentam (-memtam V) EV, calamintham *Hum* et
V, *om.* E |

(75)V. CITRIVM. Sil montanum, silfi,
mentam siccam, acetum, liquamen.

citrium V, citrum E, cidrium EV *in indice* |

(76)**1**VI. CVCVMERES. 1. Cucumeres
rasos: sive ex liquamine, sive
ex oenogaro: sine ructu et gravitudine
teneriores senties.

enogaro VE[2], onegaro E[1] |

(77)**2**Aliter cucumeres
rasos: elixabis cum cerebellis
elixis, cumino et melle modico, <vel> apii

elixis V, elixạbis E |
cumino E, cucumino (cu-*erasis*) V |
vel apii semine *Hum*, apii semen EV |
ovis *Sch*, bis EV |

semine, liquamine et oleo. ovis obligabis, piper asparges et 19inferes.

(78)**3**A l i t e r c u c u m e r e s : piper, puleium, mel vel passum, liquamen et acetum. interdum et silfi accedit.

et acetũ *bis scriptum in* V |

(79)VII. PEPONES ET MELONES. Piper, puleium, mel vel passum, liquamen, acetum: interdum et silfi accedit 4

Pepones E, Pemones V; *item in indice* |
uel *om.* V[1] |

(80)VIII. MALVAS. Malvas minores <in> oenogaro ex liquamine oleo, aceto. — Malvas maiores in oenogaro, pipere, liquamine, caroeno vel passo.

<in *Gi*> oenogaro *Hum*, degrano EV, de garo *Tor* |
acetum EV |
in oenogara piper EV |

(81)**1**IX. CYMAS
ET CAVLICVLOS. 1. C y m a s : cuminum, salem, vinum vetus et oleum. si voles, addes piper et ligusticum, mentam, rutam, coriandrum, folia cauliculorum, liquamen, vinum, oleum.

coliclos EV *hic; cf. index* |
et V, *om.* E |
menta V |
colicorum EV |
culiculos E[2]V, col- E[1] |
foliarum EV |

(82)**2**A l i t e r : cauliculos elixatos mediabis summa foliorum teres cum coriandro, cepa, cumino, pipere, passo vel caroeno et oleo modico.

piper EV |

(83)**3**A l i t e r : cauliculi elixati in patina compositi condiuntur liquamine, oleo, mero, cumino. piper asparges, porrum, cuminum, coriandrum viride super concides.

cauliculi E, cul- V, *item 16. 17* |
elixati E, exati V |
conpositi E, -ta V |
piper *Hum*, super EV |

(84)**4**A l i t e r : cauliculi conditi ut supra cum elixis porris coquantur.

(85)**5**A l i t e r : cauliculos condies ut supra, admisces olivas virides
et simul ferveant.

admisces E, -cis V |
olibas EV |
simul *sic* EV |

(86)**6**Aliter: cauliculis conditis ut supra superfundes alicam elixam cum nucleis et uva passa; piper asparges.

culiculis E, -los V |
piper *Vo*, super EV |

(87)**1**X. PORROS. 1. Porros maturos fieri: pugnum salis, aquam et oleum: mixtum facies et ibi coques et eximes. cum oleo, liquamine, mero [et] inferes.

liquamine *bis scriptum in* EV |
et inferes EV, condies et inf. *Gi*; et *delendum (cf. l. 24) aut abl. supplendus ut* et passo inf. |

(88)**2**Aliter porros: opertos foliis cauliculorum [et] in prunis coques, ut supra, et inferes.

opertos E, apertos V, operias *Sch; maluimus delere* et |
coliculorum et in EV |

(89)**3**Aliter porros: in † baca coctos ut supra inferes.

baca EV, caccabo *Hum. an* aqua*? cf. Plin. nat. 20, 49* |
inferes V, et inferes E |

(90)**4**Aliter porros: <si> in aqua elixati erunt, fabae nondum conditae plurimum admisce conditurae, in qua eos manducaturus es.

si in *Sch*, in EV, cum in *Hum* |
aquam EV |

20(91)**1**XI. BETAS. Concides porrum, coriandrum, cuminum, uvam passam † farinam, et omnia in medullam mittes. ligabis et ita inferes ex liquamine, oleo et aceto.

farinam EV, Varianam *Sch ex Plin. 14, 29*,
Phariam *Baseggio* |

(92)**2**Aliter betas elixas: ex sinapi, oleo modico et aceto bene inferuntur.

exsinapi E, et in api V |

(93)XII. HOLISERA. holisera in fasciculum redacta <a> manu ex liquamine, oleo et mero bene inferuntur, vel cum piscibus assis.

olisera *bis* EV, *hic et in indice* |
a *add. Vo, cf. l. 31* |
oleo E, et oleo (et *erasum*) V |

(94)**1**XIII. RAPAS SIVE NAPOS. 1. Rapas sive napos: elixatos exprimes, deinde teres cuminum plurimum, rutam minus, laser parthicum, mel, acetum, liquamen, defritum et oleum modice. fervere facies et inferes.

rutam E, ratã V, *an* rutae*?* |

(95)**2**Aliter rapas sive napos: elixas, inferes. oleum superstillabis; si voles, acetum adde.

super istillabis EV |

(96)XIV. RAFANOS. Rafanos cum piperato, ita ut piper cum liquamine teras.

rafanos *bis* EV, *hic et in indice* |
teras E, tereas V, *cf. p. 30, 2* |

(97)XV. HOLVS MOLLE. 1. Holus molle ex holisatro: coctum ex aqua nitrata expressum concides minutatim, et teres piper, ligusticum, satureiam siccam cum cepa sicca, liquamen, oleum et vinum.

holus molle *bis* EV *hic*, olus molles *in indice* EV |
olisatro EV |
coctum *Sch*, cocto EV |
minutatim *Hum*, minutum EV, minutim *Tor* |

(98)**2**Aliter holus molle: apium coques ex aqua nitrata, exprimes et concides minutatim. in mortario teres piper, ligusticum, origanum, cepam, vinum, liquamen et oleum. coques in pultario, et sic apium commisces.

(99)**3**Aliter holus molle ex foliis lactucarum cum cepis: coques ex aqua nitrata, expressum concides minutatim. in mortario teres piper, ligusticum, apii semen, mentam siccam, cepam, liquamen, oleum et vinum.
(100)—[Aliter] Holus molle ne arescat, summa quaeque amputantur, et purgamenta et caules madefactos in aqua apsinthi contegito.

ẹx ạquẹṣ ex aqua E |
expressum *Hum*, expressa EV |
Holus *Sch*, Aliter. Holus EV |
arescat EV, acescat *cod. Hummelbergii* |
absenti EV |

(101)XVI. HERBAE RVSTICAE. Liquamine, oleo, aceto a manu vel in patina pipere, cumino, bacis lentisci.

piper EV |

21(102)XVII. VRTICAE. Vrticam feminam, sole in ariete posito, adversus aegritudinem sumes, si voles.

(103)**1**XVIII. INTVBA ET LACTVCAE. 1. Intuba ex liquamine, oleo

INTVBAE ET (/E) EV *cf. ind.* |
ex liq. E, et liq. V |

modico, † medere cepa concisa. pro lactucis vero 4 hieme intuba ex embammate vel melle et aceto acri.

oleo V, et oleo E |
modico medere EV, modico modicaque (modice *Hum*) *Tor*, modico comedere *Sch* |
incube (t *ex* c *corr.* E²) exembammate E, intibẹ ex enbãmate V |
acri E, agri V |

(104)**2**Lactucas cum oxyporio et aceto et modico liquamine.

oxyporio et E, exyporio (*om.* et) V |
3 18, 2 *cf.* ***1, 18*** *de oxyporo* |

(105)**3**Ad digestionem et inflationem et ne lactucae laedant: cumini unc. II, zingiberis unc. I, rutae viridis unc. I, dactylorum pinguium scripulos XII, piperis unc. I, mellis unc. IX; cuminum aut Aethiopicum aut Syriacum aut Libycum. tundes cuminum et postea infundes in aceto, cum siccaverit; postea melle omnia comprehendes.
cum necesse fuerit, dimidium cocleare cum aceto et liquamine modico misces aut post cenam
dimidium cocleare accipies.

digestione V |
cumini V, cuminum E |
gingiberis E² *ex* -ber E¹, gengib⁄V |
cuminum aut EV, *cf. p.* *11, 23* |
tundes V, tundis E |
cuminum *delendum?* infundes V, -dis E |
necesse E, nece V |
cocleare cum *Sch*, coclearium E, cloclearũ V, cochlearium cum *Tor* |
coclearem E, cloclearẽ V |

(106)**1**XIX. CARDVI. 1. Carduos: liquamine, oleo et ovis concisis.

2Aliter carduos: rutam, mentam, coriandrum, feniculum, omnia viridia teres. addes piper, ligusticum, mel, liquamen et oleum.

faeniculum ç, fenicum EV |

3Aliter carduos elixos: piper, cuminum, liquamen et oleum.

(107)**1**XX. SPHONDYLI [vel fundili]. 1. Sphondyli fricti ex oenogaro simplici.

Sphondili (Sf- V) uel fundili. Sphondili (Sf- V) EV, *cf. index* |
funguli *suo Marte substituit Hum, potius vulgaris glossa* vel fundili *delenda. deinceps* V *exhibet semper* sfond-, E *vel* sphond- (sphund- E² 21) *vel* sfond- *vel* spond- |

2Aliter: Sphondyli elixi ex sale, oleo, mero, coriandro viridi conciso et pipere integro.

piper EV |

(108)**3**Aliter: sphondylos elixos perfundes amulato infra scripto: apii semen, rutam, mel, piper teres, passum, liquamen et oleum modice. amulo obligas, piper asperges et inferes.

elixos E^3, -xo E^1V |

(109)**4**Aliter sphondylos: teres cuminum, rutam, liquamen, caroenum modice, oleum, coriandrum viride et porrum. et sphondylos inferes pro salso.

uiridem EV |
salso *sic* EV |

22(110)**5**Aliter: sphondylos elixatos praedurabis, mittes in caccabum oleum liquamen, piper. passo colorabis et obligas.

passo *Hum*, passum EV |

(111)**6**Aliter sphondylos oleo, liquamine complebis, vel oleo et sale assabis. piper asparges et inferes.

oleo liq. P, oleum liq. EV |

(112)**7**[Aliter: sphondylos elixatos conteres et nervos eorum eximes. deinde cum eis alicam elixatam et ova conteres, liquamen, piper isicia ex his facies cum nucleis et pipere in omento. assabis, oenogaro continges et pro isiciis inferes].

*praeceptum **3** 20, 7 male repetitur ex **2** 1, 6* |
alicam E, -ca V |
augmento EV *i.* omento *cf. p. 13, 12* |
oenogairo V |

(113)XXI. CAROETAE SEV PASTINACAE. 1. Caroetae frictae oenogaro inferuntur.

Caroetae (Caro oetae V) seu pastinace (-ci E). Caroetae (Carotę E) fricta *sic* EV |
oenagaro E |

(114)**2**Aliter caroetas: sale oleo puro et aceto.

(115)**3**Aliter: caroetas elixatas concisas in cuminato oleo modico coques et inferes. cuminatum colorium facies.

colorium *Sch*, coliorum EV, colicorum *Tor; addendumne* passo *vel* croco*?* |

LIB. IV. PANDECTER

I. sala cattabia. II. patinae piscium holerum pomorum. III. minutal de piscibus vel esiciis. IV. tisana vel sucum. V. gustum.

PANDECTER *sic quater* EV | I cattabia *sic* EV | II pastine EV | holerum E, oleum V |

(116)I. SALA CATTABIA. (?) 1. Sala cattabia: piper, mentam, apium, puleium aridum, caseum, nucleos pineos, mel, acetum, liquamen, ovorum vitella, aquam recentem panem ex posca maceratum exprimes, caseum bubulum, cucumeres in caccabulo compones, interpositis nucleis. mittes concisi capparis minuti.... iocusculis gallinarum. ius perfundes, super frigidam collocabis et sic appones.

cattabia EV *semper hic et deinceps;* caccabia (*melius* -bina) *Hum*, cottabia *Baseggio* |
nucleo EV |
aquã α, quam EV |
interponesitis E |
concisi capparis minuti iocusculis (loc- V) EV *quae certe lacunosa sunt*; concisas cepas aridas minute iocuscula (cum -lis *Gi*) *Hum ex p. 23, 2* |
perfundes *Sch*, profundes EV |

(117)**2**Aliter sala cattabia Apiciana: adicies in mortario apii semen, puleium aridum, mentam aridam, zingiber, coriandrum viride, uvam passam enucleatam, mel, acetum, oleum 23et vinum. conteres. adicies in caccabulo panis Picentini frusta, interpones pulpas pulli, glandulas haedinas, caseum Vestinum, nucleos pineos, cucumeres, cepas aridas minute concisas. ius supra perfundes. insuper nivem sub ora asparges et inferes.

puleio EV |
coriandrum E, -dro V |
uiridem EV |
picemtini V |
frustra EV, III frustra ç (*male ex* -ni) |
pineos nucleos E |
perfundes V, fundes *corr. in* perf- E |
niuem ç nuem EV |
sub ora (hora E): '*a latere et in margine*' *Hum* |

(118)**3**Aliter sala cattabia: panem Alexandrinum excavabis, in posca macerabis. adicies in mortarium piper, mel, mentam, alium, coriandrum viride, caseum bubulum sale conditum, aquam, oleum. insuper nivem, et inferes.

alexandrinum V, ạ̊le- E |
mel E, *om.* V |
uiridem EV |
nivem *Baseggio*, uinum EV |

(121)**1**II. PATINAE PISCIVM HOLERVM POMORVM. 1. Patina cotidiana: cerebella elixata teres cum pipere. cuminum, laser cum liquamine, caroeno, lacte et ovis. ad ignem lenem vel ad aquam calidam coques.

Patine EV *hic*, Pastine EV *in indice* |
holerum *utrubique* E, oleũ *et hic et in indice* V |
piper EV |
carenum EV |
ouis E, obis *corr.* in ouis V |
lenẽ V, leụem E {*above ụ: n} |
aquã V, quam E |

(122)**2**Aliter patina versatilis: nucleos, nuces fractas; torres eas et teres cum melle, pipere, liquamine, lacte et ovis. olei modicum.

praeceptum ***4*** *2, 2 redit fere* ***4*** *2, 16* |
torres *Hum*, teres EV *cf. p. 27, 11* |

(123)**3**Aliter patina: thyrsum lactucae teres cum pipere liquamine, caroeno, aqua, oleo. coques, ovis obligabis; piper asparges et inferes.

tyrsum EV |
aquam EV |
asparges V, -is E |

(124)**4**Aliter patina fusilis: accipies holisatra, purgas, lavas, coques, refrigerabis, restringes. accipies cerebella IV, enervabis, coques. adicies in mortario piperis scripulos VI, suffundes liquamen, fricabis. postea adicies cerebella, fricabis iterum. adicies holisatra et simul conteres. postea franges ova VIII, adicias cyathum liquaminis, vini cyathum, passi cyathum, contrita simul temperabis. patinam perunges, impones in thermospodio. postea cum coctum fuerit, piper asparges et inferes.

restringues EV, et friges *Hum* |
piper EV |
intermospodio V, interimospodio E |
cum *Sch, cf.* ***6*** *9, 15*, quod EV, quam *Hum.* 26 |
asparges V, -is E |

(125)**5**Aliter patina de asparagis frigida: accipies asparagos purgatos, in mortario fricabis, aqua suffundes, perfricabis, 24per colum colabis. Et mittes <in caccabum> ficedulas curatas. teres in mortario piperis scripulos VI, adicies liquamen, fricabis, <postea adicies> vini cyathum unum, passi cyathum unum, mittes in caccabum olei uncias III, illic ferveant, perunges patinam, in ea ova VI cum oenogaro misces, cum suco asparagi impones cineri calido, mittes impensam supra scriptam. tunc ficedulas compones coques, piper asperges et inferes.

asparagis V, aspargis E |
in caccabum *add. Gi* |
fecitulas EV |
curatas *Hum*, curtas EV |
sex *Hum*, sed EV |
postea adicies *add. Gi, ex l. 22 p. 23, 22* |
I passi E uni passi V |
asparagi α, -gis EV |
inpensam V -as E |
ficetulas *sic* EV |
compones V, conpones (*corr ex* -poe nes) E |

(126)**6**Aliter patina de asparagis adicies in mortario asparagorum praecisuras, quae proiciuntur, teres, suffundes vinum, colas teres piper, ligusticum, coriandrum viride, satureiam, cepam, vinum, liquamen et oleum
sucum transferes in patellam perunctam et, si volueris, ova dissolves ad ignem, ut obliget piper minutum asperges <et inferes>

asparges V, aspergis E |
quae proiciuntur *quasi glossam del Sch* |
uiridem EV |
transferes V, -ens E |
et inferes *add. Gi* |

(127)**7**Patinam ex rusticis, sive tamnis sive sinapi viridi sive cucumere sive cauliculis item facies si voluens, substernes pulpas piscium vel pullorum.

rusticis *herbis quae secuntur* tannis EV |
cucumeres EV |
item *Vo*, ita EV |

(128)**8**[Aliter] Patina de sabuco calida et frigida accipies semen de sabuco, purgabis, ex aqua decoques, paulum ex siccabis, patinam perunges et in patinam compones ad surcellum adicies piperis scripulos VI, suffundes liquamen, <fricabis>, postea adicies liquaminis cyathum unum, vini cyathum, passi cyathum,
teres, tandem in patinam mittes olei unc IV, pones in thermospodio et facies ut ferveat. cum ferbuerit, franges postea ova VI, agitabis et patinam sic obligabis cum obligaveris, piper asparges et inferes.

Aliter patina EV |
sabuco V, sabulo E |
sabuco V, sambuco E |
paulum *Sch*, speculum EV |
ad surcellum *'ad ignem sarmenticium, cf. Macrob. Sat. 7, 16, 23' Sch; intellegimus* surculatum, surcello agitatum |
suffunde EV |
fricabis *add. Hum 'ex scripto codice', nisi ille hunc locum conmiscuit cum p. 23, 21, vel p. 25, 2. 30, 3, neque enim in ullo inter ç codice legitur hic* fricabis |
tandem *Sch*, tantum EV |
olei V oleum E |

(129)**9**Patinam de rosis accipies rosas et exfoliabis 25album tolles, mittes in mortarium, suffundes liquamen, fricabis postea mittes liquaminis cyathum unum semis, et sucum per colum colabis accipies cerebella IV, enervabis et teres piperis scripulos VIII suffundes ex suco, fricabis postea ova VIII frangis, <mittis> vini cyathum unum semis et passi cyathum unum, olei modicum postea patinam perunges et eam impones cineri calido, et sic impensam supra scriptam mittes. cum cocta fuerit in thermospodio piperis pulverem super asperges et inferes.

rosis *Hum* coris EV |
rosas *Tor* rosis EV |
tolles V tollis E |
unu s V, IS E |
ex V, et E |
mittis *add. Vo* |
perunges E, perunges et eam perunges V |
cinere EV *cf. p. 24, 6* |

(130)**10**Patina de cucurbitis: cucurbitas elixas et frictas in patina compones, cuminatum superfundes, modico oleo super adiecto, fervere facias et inferes.

cucurbitis ç, -tas EV |

(131)**11**Patina de apua: apuam lavas, ex oleo maceras, in Cumana compones, adicies oleum, liquamen, vinum alligas fasciculos rutae et origam et subinde fasciculos apa † babtidiabis. cum cocta fuerit, proicies fasciculos, et piper asperges et inferes.

apua abuam EV |
rute et origanum et subinde <fasciculos rute et origanum et subinde *iteravit* V> fasciculos apa babti diabis (apababdiabis V) dum (cum ç) cocta EV, *unde* fasc cum apua (et apuam *Gi*) elixabis.
cum *Hum* | *fortasse* fasc et apuam <elixabis et aceto> baptizabis cum |

(132)**12**Patina de apua sine apua: pulpas piscis assi vel elixi minutatim facies ita abundanter, ut patinam qualem voles implere possis. teres piper et modicum rutae, suffundes liquamen quod satis erit et olei modicum, et commisces in patina cum pulpis, sic et ova cruda confracta, ut unum corpus fiat.
desuper leniter compones urticas marinas, ut non cum ovis misceantur. impones ad vaporem, ut cum ovis ire non possint, et, cum siccaverint, super aspergis piper tritum et inferes ad mensam. nemo agnoscet quid manducet.

de abua sine abua EV |
quale EV |
possit EV |
erit VE[2], erat E[1] |
patina E, tina V |
unũ corpus V corpus unum E |
leniter E euiṭ V |
ire EV, coire *Sch ex* ***9*** *4, 2* |
non E, *om* V |
et *Hum*, ut EV |

(133)**13**Patinam ex lacte: nucleos infundes et siccas echinos recentes iam praeparatos habebis. accipies patinam, et in eam compones singula infra scripta. mediana 26malvarum et betarum et porros maturos, apios, holus molle et viridia elixa, pullum carptum ex iure coctum, cerebella elixa, Lucanicas, ova dura per medium incisa. mittes longaones porcinos ex iure Terentino farsos, coctos, concisos, iecinera pullorum, pulpas piscis aselli fricti, urticas marinas pulpas ostreorum, caseos recentes. alternis compones, nucleos et piper integrum asparges. ius tale perfundes: piper, ligusticum, apii semen, silfi. coques. at ubi cocta fuerit, lacte colas, cui cruda ova commisces, ut unum corpus fiat, et super illa omnia perfundes. cum cocta fuerit, <addes> echinos recentiores, piper asperges et inferes.

echinos *Baseggio*, eos EV |
iam praeparatos *Baseqgio*, inpreparatos EV |
habebis ç habetis (ab- F) EV} |
scripta EV |
holus molles EV |
carptum ex *Sch ex* ***6*** *9, 13*, raptum et EV |
lucanicas *Sch*, lucania EV |
coctos V, -us E |
pollorum EV |
aselli *Hum*, ascelli EV |
at E, ad V, *item* *l. 19* |
lactem EV |
addes *vel* mittes *add. Vo* |

echinos *Tor*, echino V, enchino (-ono E[1]) E |

(134)**14**Patinam Apicianam sic facies: <accipies> frusta suminis cocti, pulpas piscium, pulpas pulli, ficedulas vel pectora turdorum cocta et quaecumque optima fuerint; haec omnia concides diligenter praeter ficedulas. ova vero cruda cum oleo dissolvis. teres piper, ligusticum, suffundes liquamen, vinum, passum, et in caccabum mittis ut calefiat, et amulo obligas. antea tamen pulpas concisas universas illuc mittes, et sic bulliat. at, ubi coctum fuerit, levabis cum iure suo et in patellam alternis de trulla refundes cum piperis granis integris et nucleis pineis, ita ut per singula coria substernas diploidem, dein laganum similiter; quotquot lagana posueris, tot trullas impensae desuper adicies. unum vero laganum fistula percuties et super impones. piper asparges. ante tamen illas pulpas ovis confractis obligabis, et sic in caccabum mittes cum impensa. patellam aeneam qualem debes habere infra ostenditur.

accipies *add. Vo ex l. 28* |
frustra EV |
dissoluẹṇḍis E |
patella EV |
grana integra EV |
an pro singulis coriis*?* |
dein *Sch*, in EV, inde *Furlanetto* |
quotquot ς, quodquo EV |
impensae *Hum. ex p. 27, 7*, imples EV |
inpensam E, impensã (m *adrasa in* n) V |
aeneã V, aeneum E |
infra] *ubi?* |

(135)**15**Patina cotidiana: accipies frusta suminis cocti, pulpas piscium coctas, pulpas pulli coctas. haec omnia concides diligenter. accipias patellam aeneam, ova confringes 27in caccabum et dissolves. adicies in mortarium piper, ligusticum, fricabis, suffundes liquamen, vinum, passum, oleum modice, reexinanies in caccabum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, et obligas. pulpas, quas subcultrasti, in ius mittis. substerne diploides.... patinam aeneam, et trullam plenam pulpae, et disparges oleum, <et> laganum pones similiter. quotquot lagana posueris, tot trullas impensae adicies. unum laganum fistula percuties, a superficie versas in discum, in superficiem pones. piper asperges et inferes.

frustra EV |
cocti *l. 13*, coctam E, coctum V, cocta ς |
concides *Hum ex l. 15*, condies EV *cf. p. 30, 28* |
accipias V, -es E |
mortarium V, -io E |
fortasse ferveat, et amulo obligas. cum fervuerit, pulpas |
substerne E, -nere V |
diplodies EV; *deest verbum; an* diploides: <confundes>*?* |
et ς *om.* EV |
quotquot E, quodquo V |
lagana α *cf. 26, 23*, lagas EV |
in superficiem E, insuper insuṗficiem V |

(136)**16**Patina versatilis vice dulcis: nucleos pineos, nuces fractas et purgatas, attorrebis eas, teres cum melle, pipere, liquamine, lacte, ovis, modico mero et oleo.

praeceptum ***4*** *2, 16 fere i.q.* ***4*** *2, 2* |
dulcis *Hum*, dulci V, dulce E |
attorebis α, atorrebas EV |

(137)**17**Patellam tyrotaricham ex quocumque salso volueris: coques ex oleo, exossabis. et cerebella cocta, pulpas piscium, iocuscula pullorum, ova dura, caseum mollem excaldatum, haec omnia calefacies in patella. teres piper, ligusticum, origanum, rutae bacam, vinum, mulsum, oleum, <in> patella ad lentum ignem <pones> ut coquatur. ovis crudis obligabis, adornabis, cuminum minutum asparges et inferes.

thirotarricam EV |
salso EV, pisce salso *cod. Hummelbergii, at cf. p. 28, 12. 16 al.* |
pulpas V[1], pulpis EV[2] |
in *et* pones *add. Gi* |
adornabis *Baseggio*, adordinabis EV |

(138)**18**Patellam siccam: isicia de thursione: enervabis, concides minutatim. teres piper, ligusticum, origanum, petroselinum, coriandrum, cuminum, rutae bacam, mentam siccam, ipsum thursionem. isicia deformabis. <Adicies> vinum, liquamen, oleum. coques. coctum in patellam collocabis, ius in ea facies: piper, ligusticum, satureiam, cepam, vinum, liquamen, oleum. <In> patellam pones ut coquatur. ovis obligabis, piper asparges et inferes.

siccam esicia EV, esitiatam *Gi; adi. desidero quale* Siculam |
tursone EV |
eneruabis
EV, *exspectabam* exossabis |
turtionem EV |
an inde formabis? |
adicies *add. Gi* |
in *Hum (an ex suo codice?), om.* EV |

(139)**19**Patellam ex holisatro: elixas ex aqua nitrata, exprimis in patellam. teres piper, ligusticum, coriandrum, 28satureiam, cepam, vinum, liquamen, acetum, oleum transferes in patellam, coques, amulo obligas. thymum et piper minutum asparges et de quacumque herba, si volueris facies ut supra.

patellam E, -a V |

(140)**20**Patina de apua fricta: apuam lavas, ova confringes et cum apua commisces. adicies liquamen, vinum, oleum, facies ut ferveat, et cum ferbuerit, mittes apuam. cum duxerit, subtiliter versas. facies ut coloret, oenogarum simplex perfundes piper asparges et inferes.

*admodum simile praeceptum de lagitis **4** 2, 26* |
apua lauas EV |
apia EV |

(141)**21**Patina ex lagitis et cerebellis: friges ova dura, cerebella elixas et enervas, gigeria pullorum coques. haec omnia divides praeter piscem, compones in patina, praemixta salsum coctum in medio pones. teres piper, ligusticum, suffundes <passum>, ut dulce sit. piperatum mittes in patinam, facies ut ferveat cum ferbuerit, ramo rutae agitabis et amulo obligabis.

lagitis EV[2], lagatis V[1] |
dura *sic* EV |
gigeria *Hum*, cizeria E, cizema V |
quoques V, coquis E |
passum *vel* mulsum *add. Hum* |
dulce E, dulcis V |

(142)**22**Patina mullorum loco salsi: mullos rades, in patina munda compones, adicies <olei quod satis est et salsum interpones. facies> ut ferveat. cum ferbuerit, mulsum mittes aut passum. piper asparges et inferes.

mullos EV², mullo V¹ |
olei—facies *add. Sch ex l. 20* |

(143)**23**Patina piscium loco salsi: pisces qualeslibet curatos friges, in patinam compones, adicies olei quod satis est et salsum interpones. facies ut ferveat. cum ferbuerit, mittes mulsam et ius agitabis.

Patina V, -am E |
loco salsi E, locos alfi V |
mulsam *sic* EV |
ius agitabis ç, insagitabis EV, *an* in se agitabis? *cf. p. 30, 16* |

(144)**24**Patina piscium: pisces qualeslibet rades et curatos mittes. cepas siccas Ascalomas vel alterius generis concides in patinam et pisces super compones. adicies liquamen, oleum. cum coctum fuerit, salsum coctum in medio pones. addendum acetum asparges et coronam bubulam.

curatos *Hum*, duratos EV |
ascalomas *a*, -nas EV |
coronam EV, cunilam *Sch ex Plin 19, 165* bubulã V, -lum *corr. in* -lam E |

(145)**25**Patellam Lucretianam: cepas pallachanas purgas (viridia earum proicies), in patinam concides liquaminis modicum, oleum et aquam dum coquitur, salsum crudum in medium ponis. at ubi cum salso prope cocta fuerit, mellis cocleare asparges, aceti et 29defriti pusillum. gustas. si fatuum fuerit, liquamen adicies, si salsum, mellis modicum. et coronam bubulam aspergis, et bulliat.

pallachanas (pala- E) EV, *cf. **9** 1, 1 et Plin. nat. 19, 105* |
et VE², ex E¹ |
mellis *Tor* melle EV |
defreti E, -thi V |
fuerit *Hum*, efuerit EV, exuerit ç, exierit *Sch* |
et bulliat *Sch*, ut bulliat EV |

(146)**26**Patinam de lagitis: lagitas rades, lavas, ova confringis et cum lagitis commisces. adicies liquamen, vinum, oleum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, oenogarum simplex perfundis. piper asperges et inferes.

*cf. **4** 2, 20* |
conmiscis EV |

(147)**27**Patina zomoteganon: a crudo quoslibet pisces lavas, in patina compones. adicies oleum, liquamen, vinum, cocturam, fasciculum porri, coriandri. dum coquitur, teres piper, ligusticum, origanum <et coctum> fasciculum, de suo sibi fricabis, suffundes ius de suo sibi, ova cruda dissolves, temperas. exinanies in patinam, facies ut obligetur. cum tenuerit, piper asparges et inferes.

idem praeceptum praebent excerpta Vinithari in codice Salmasiano §13 |
zomoteganona (-ne E) crudos EV, pisces inotogonon *exc. Salm. bis in indice*, pisces inotocano *§11*, pisces inotogono a crudo *§13, cf. §361* |
lavas *exc., om.* EV |
cocturam *Brandt*, coctum EV, *om. exc.* |
ligisticum *exc.*, libustici E²V, liuestici

E[1] |
origanum et coctum *Vo ex exc.* (et fasciculos quos elixasti), origani EV |
fricabis E, frigabis V, *om. exc.* |
obligetur (-&' V) EV, obliget *exc.* |
tenuerit EV, bene tenuerit *exc.* |
aspergis E, aspargas V |

(148)**28**Patina solearum: soleas battues et curatas compones in patina. adicies oleum, liquamen, vinum. dum coquitur, teres piper, ligusticum, origanum, fricabis, suffundes ius, ova cruda et unum corpus facies. super soleas refundes, lento igni coques. cum duxerit, piper asparges et inferes.

§28 idem praeceptam in exc. Salm. §19 |
solearum EV, soliarum ex obis *exc.* |
battues et curatas EV, rades purgas *exc.; cf. Plin. nat. 9, 68* ferula verberatus |
post vinum *addunt exc.* fasciculum porri et coriandri semen |
ligusticum EV, modicũ *exc.* |
fricabis EV, *om. exc.* |
ius EV, iux suo sibi *exc.* |
oua cruda EV, adicies iuri dicim cruda oua *exc.* |
et in unum *exc.*, ut unum EV |
facies EV *exc.* |

(149)**29**Patina de piscibus: piperis unciam, caroeni heminam, conditi heminam, olei unc. II.

(150)**30**Patina de pisciculis: uvam passam, piper, ligusticum, origanum, cepam, vinum, liquamen, oleum. transferes in patellam. cum cocta fuerit, adicies in ipsam pisciculos coctos. amulo obligas et inferes.

uuam E, uuas V |

30(151)**31**Patina de piscibus dentice, aurata et mugile: accipies pisces, curatos subassabis, postea eos in pulpas carpes. deinde ostrea curabis. adicies in mortarium piperis scripulos VI, suffundes liquamen, fricabis, postea adicies liquaminis cyathum unum, vini cyathum unum, mittes in caccabum et olei unc. III et ostrea. oenogarum facies fervere. cum ferbuerit, patinam perunges et in pulpam supra scriptam mittes et in condituram de ostreis. facies ut ferveat. cum ferbuerit, franges ova XI, infundes super ostrea. cum strinxerint, piper asparges et inferes.

dentice aurata et mugile *Hum*, denticem auratam et mugillem EV |
carpeas EV (*i.* carpęs *archetypi*) *cf. p. 20, 16* |
et ostrea ç, ea hostrea EV |
feruiere E |
perungis EV |
XI *Sch* XL V, quadraginta E; *p. 24, 25 in simili iure* oua VI |

(152)**32**Patina de pisce lupo: teres piper, cuminum, petroselinum, rutam, cepam, mel, liquamen, passum, olei guttas.

(166)**33**Patina de sorbis calida et frigida: accipies sorba, purgas, in mortario fricabis, per colum colabis, cerebella enervabis IV cocta, mittes in mortario piperis scripulos VIII, suffundes liquamen, fricabis. adicies sorba, in se contemperabis, franges ova VIII, adicies cyathum liquaminis unum. patinam mundam perunges et in thermospodio pones, et sic eam impensam mittes, ac subtus supra thermospodium <calidam> habeat cum cocta fuerit, piper minutum asparges et inferes.

sorbas EV |
frangis EV |
unum ç uinum EV |
calidam *add. Vo ex* *l. 33* |
aspargis EV |

(167)**34**Patina de Persicis: Persica duriora purgabis, frustatim concides, elixas, in patina compones, olei modicum superstillabis et cum cuminato inferes.

persicis E, piscis V |
frustratim EV |

(168)**35**Patina de piris: pira elixa et purgata e medio teres cum pipere, cumino, melle, passo, liquamine, oleo modico. ovis missis patinam facies, piper super asparges et inferes.

super E^2V, *om.* E^1 |

(169)**36**Patina urticarum calida et frigida: urticam accipies, lavas, colas per colum, exsiccabis in tabula, eam concides. teres piperis scripulos X, suffundes liquamen, fricabis. postea adicies liquaminis cyathos II, olei uncias VI. caccabus ferveat. cum ferbuerit, coctum tolles ut refrigescat postea patinam mundam perunges, franges ova VIII et agitabis. perfundes, subtus supra cinerem calidam habeat. <cum> cocta <fuerit>, piper 31minutum asparges et inferes.

concides V, condies E, *cf. p.* *26, 30* |
perungues *sic* EV |
agitabis V, -tas E |
calidam *sic* EV |
cum cocta fuerit *Gi ex* *l. 19*, coctam EV |

(170)**37**Patina de Cydoneis: mala Cydonia cum porris, melle, liquamine, oleo, defrito coques et inferes, vel elixata ex melle.

cidoneis, *at 2* cydonia EV |
defrito *Brandt*, defricato EV |

(171)**1**III. MINVTAL DE PISCIBVS VEL ISICIIS. 1. Minutal marinum: <pones> pisces in caccabum, adicies liquamen, oleum, vinum, cocturam. porros capitatos, coriandrum minutatim concides, isiciola de pisce minuta facies et pulpas piscis cocti concerpis, urticas marinas bene lotas mittes. haec

<pones> *add. Gi* |
pulpas pisces E, pul pasces (pis *ss. man. rec.*) V |
concerpis *Hum*, concapis EV, cum cepis ç *male* |

omnia cum cocta fuerint, teres piper, ligusticum, origanum, fricabis, liquamen suffundes, ius de suo sibi, exinanies in caccabum. cum ferbuerit, tractam confringes, obligas, coagitas. piper asparges et inferes.

coagitas *Gi ex l. 27*, cum ferbuerit (feruu- V) agitas EV |
aspargis EV |

(172)**2**M i n u t a l T e r e n t i n u m : concides in caccabum albamen de porris minutatim, adicies oleum, liquamen, cocturam, isiciola valde minuta, et sic temperas ut tenerum sit. isicium Terentinum facies: inter isicia confectionem invenies. ius tale facies: piper, ligusticum, origanum, fricabis, suffundes liquamen, ius de suo sibi, vino et passo temperabis. mittes <in> caccabum. cum ferbuerit, tractam confringes, obligas. piper asparges et inferes.

ualde minuta *Sch*, uel deminuta (-ta *ex* -ttĩ *corr.* V) EV |
inter esiciam EV |
invenies: *in nostra epitoma non legitur* |
in ç, *om.* EV |
tracta EV |
piperis aspergis EV |

(173)**3**M i n u t a l A p i c i a n u m : oleum, liquamen, vinum, porrum capitatum, mentam, pisciculos, isiciola minuta, testiculos caponum, glandulas porcellinas. haec omnia in se coquantur. teres piper, ligusticum, coriandrum viride vel semen, suffundis liquamen, adicies mellis modicum et ius de suo sibi, vino et melle temperabis. facies ut ferveat. cum ferbuerit, tractam confringes, obligas, coagitas. piper asparges et inferes.

caponum α, capronum EV *cf. Varro rust. 3, 9, 3*; caprorum *suo iure sprevit Sch* |
quoquatur EV |
facies E, -as V |
aspargis EV |

(174)**4**M i n u t a l M a t i a n u m : adicies in caccabum oleum, liquamen, cocturam, concides porrum, coriandrum, isicia minuta. spatulam porcinam coctam tessellatim concides cum sua sibi tergilla. facies ut simul coquantur. media coctura mala 32Matiana purgata intrinsecus, concisa tessellatim mittes. dum coquitur, teres piper, cuminum, coriandrum viride vel semen, mentam, laseris radicem, suffundes acetum, mel, liquamen, defritum modice et ius de suo sibi, aceto modico temperabis. facies ut ferveat. cum ferbuerit, tractam confringes et ex ea obligas. piper asparges et inferes.

matianum *sic* EV |
coctã, -am *ex* -im *corr.* E |
maziana EV |
uiridem EV |
suffundes E, -is V |
asparges V, -is E |

(175)**5**M i n u t a l d u l c e e x c i t r i i s : adicies in caccabo oleum, liquamen, cocturam, porrum capitatum, concides coriandrum minutatim, spatulam porcinam coctam et isiciola minuta. dum coquitur, teres piper, cuminum, coriandrum <viride> vel semen, rutam viridem, laseris radicem, suffundis acetum, defritum, ius de suo sibi, aceto temperabis. facies ut ferveat. cum ferbuerit, citrium purgatum intro foras, tessellatim concisum et

cocturum EV |
et isiciola ç, et siciola EV |
dum V, *item, sed* d *in loco adraso*, E |
cumino EV |
viride(m) *add. Tor* |
post uel *erasae duae litterae* (ap *?*) *in* V |
ruta EV |

elixatum in caccabum mittes. tractam confringes et ex ea obligas. piper asparges et inferes.

radicem *bis scripsit* E |
purgatum V, -utum E |
tracta V, tracṭạtum E |
aspargis EV |
inferes V, -as *corr. in* -es E |

(176)**6**Minutal ex praecoquis: adicies in caccabum oleum, liquamen, vinum, concides cepam Ascaloniam aridam, spatulam porcinam coctam tessellatim concides. his omnibus coctis teres piper, cuminum, mentam siccam, anethum, suffundis mel, liquamen, passum, acetum modice, ius de suo sibi, temperabis. praecoqua enucleata mittis, facies ut ferveant, donec percoquantur. tractam confringes, ex ea obligas. piper asparges et inferes.

praecoquis *Hum*, praecoques EV, -que α |
caccabo EV |
concides (i *ex* e *in* E) EV |
ascaloniam E, ascoliniam V |
concides EV[2], *om.* V[1] |
omnib. V, hominibus E |
cumi inum E |
praecoqua *Hum*, p̄coqui EV |
tractam *Tor*, fracta EV |
confringis E, -es V |
ex EV, et ex *Sch* |
aspargis EV |

(177)**7**Minutal ex iecineribus et pulmonibus leporis: invenies inter lepores quemadmodum facies. adicies <in> caccabum liquamen, vinum, oleum, cocturam, porrum et coriandrum concisum, isicia minuta, spatulam porcinam coctam tessellatim concisam, et in eundem caccabum inmittes. dum coquitur, teres piper, ligusticum, origanum, ius de suo sibi, 33vino et passo temperabis. facies ut ferveat. cum ferbuerit, tractam confringes et ex ea obligas. piper asparges et inferes.

inter lepores *scil.* ***8*** *8, 5* |
adicies V, adies E |
in *om.* EV *hic* |
coctura EV *hic* |
porrorum EV *hic, cf. p. 31, 29* |
inmittes (inme- E1) EV *hic* |
ligustium E |
fractã (fratitam E1) EV |
aspargis EV |

(178)**8**Minutal ex rosis: eodem iure supra scripto, sed passum plus adicies.

adicies V, -as E |

(179)IV. TISANAM VEL SVCVM. 1. Tisanam sic facies: tisanam lavando fricas, quam ante diem infundes. impones supra ignem [calidum]. cum bullierit, mittes olei satis et anethi modicum fasciculum, cepam siccam, satureiam et coloefium, ut ibi coquantur propter sucum. mittes coriandrum viride et salem simul tritum et facies ut ferveat. cum bene ferbuerit, tolles fasciculum et transferes in alterum caccabum tisanam sic, ne fundum tangat propter combusturam. lias <bene> et colas in

fere idem praeceptum redit ***5*** *5, 1* |
calidum *inepta correctio, cf. ad p. 40, 23* |
coloefium *Tor*, coloedium EV *hic*, coleuium (-inum E[1]) *p. 40, 25* EV, colocasium *Hum* |
sale EV |
lyas *Hum*, ligas EV |
bene EV *p. 40, 29, om.* EV *hic* |

caccabulo super acronem coloefium. teres piper, ligusticum, pulei aridi modicum, cuminum et silfi frictum, ut bene tegatur. suffundis <mel>, acetum, defritum, liquamen, refundis in caccabum super coloefium acronem. facies ut ferveat super ignem lentum.

super EV *p. 40, 30*, supra EV *hic* |
coloefrium EV, *cf. p. 40, 30* |
mel EV *p. 41, 2, om.* EV *hic* |
super *Gi*, sed EV *et hic et p. 41, 3* |
coloefium EV *cf. p. 41, 3* |
facias EV |

(180)**2**T i s a n a m b a r r i c a m : infundis cicer, lenticulam, pisam. defricas tisanam et cum leguminibus elixas. ubi bene bullierit, olei satis mittis et super viridia concidis porrum, coriandrum, anethum, feniculum, betam, malvam, cauliculum mollem. haec viridia minutatim concisa in caccabum mittis. cauliculos elixas et teres feniculi semen satis, origanum, silfi, ligusticum. postquam triveris, liquamine temperabis, et super legumina refundis et agitas. cauliculorum minutas super concidis.

barricam EV, taricham *Hum*, farricam *Sch; deest hoc nomen p. 41, 4 ubi idem praeceptum redit* |
pisa EV |
defricas EV *p. 41, 5*, defrixas EV *hic* |
feniculum EV *p. 41, 7*, nuculum EV *hic* |
culiculum molle et uiridi minuta concisa EV, *cf. p. 41, 8* |
haec EV *p. 41, 8*, et EV *hic* |
elixas *p. 41, 9*, -xos EV *hic* |
triueris *p. 41, 10*, tribueris EV *hic* |
et agites ç, iagites EV (i. 7agites *archetypi*), agitas *p. 41, 11* |
colicolorum EV |
minutas EV *et hic et p. 41, 12*, minuta *Hum*, minutias *Tor* |

33V. GVSTVM. (181)**1**1. G u s t u m v e r s a t i l e : albas betas minutas, porros requietos, apios, bulbos, cocleas elixas, gigeria pullorum <et> ascellas, isicia coques ex iure. perungis patinam et folia malvarum substernis et praemixta holera componis sic ut laxa <mentum habeant>, permisces bulbos inversos, Damascena, cocleas, isicia, Lucanicas breves concidis, liquamine, oleo, vino, aceto ponis ut ferveat. cum ferbuerit, teres piper, ligusticum, zingiber, pyrethrum modicum, fricabis, suffundis et facies ut bulliat patina. ova complura confringis et ius mortarii reliquum commoves, commisces, patinam obligabis. dum ducit, oenogarum ad eam sic facies: teres piper, ligusticum, fricabis, suffundis liquamen et vinum, passo temperabis vel vino dulci. temperabis in caccabulo, mittis olei modicum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas. patinam versas in lancem, folia malvarum ante tollis, oenogaro perfundis, insuper piper aspargis et inferes.

requetos V, requietas E |
cocleas elixas V, coclios alixas E |
gigeria pullorum *Hum*, gingibera pullorum V, iap- *an* lapullorum E |
et *add. Vo, cf. l. 19* |
axillas *Tor. i.* ascellas *cf. l. 19*, aucellas EV |
proungis EV |
folia V, filia E |
praemixta E^2V, perm- E^1 |
laxamentum habeant *Gi ex p. 53, 10 al.*, laxa EV |
bulbos V, pulbos E |
damascenas EV |
conmiscis EV |
ducit *Hum*, ducis EV |
dulce VE^2, dulces E^1 |
mittis olei modicum V, olei modicum

mittis E |
uersas V, uersa E |
profundis EV |

(182)**2**Gustum de holeribus: condies bulbos liquamine, oleo et vino. cum cocti fuerint, iecinera porcelli et gallinarum et ungellas et ascellas divisas <adicies>. haec omnia cum bulbis ferveant. cum ferbuerint, teres piper, ligusticum, suffundis liquamen, vinum et passum, ut dulce sit, ius de suo sibi suffundis, revocas in bulbos. cum ferbuerint, ad momentum amulo obligas.

holeribus (ol- V) EV *vix recte; exspectamus* bulbis |
et *om.* E[1] |
fuerint E[2]V, -it E[1] |
ascellas (axillas *iam Tor*) *Vo*, scellas EV, aucellas *Hum* |
adicies *add. Gi* |
bubis ferueat EV |

(183)**3**Gustum de cucurbitis farsilibus: cucurbitas a latere subtiliter ad modum tessellae oblongae decidis et excavas et mittis in frigidam. impensam ad eas sic facies: teres piper, ligusticum, origanum, suffundis liquamen, cerebella cocta teres, ova cruda dissolves et mittes ut unum 35corpus efficias; liquamine temperabis. et cucurbitas supra scriptas non plene coctas ex ea impensa imples. de tessella sua recludis, surclas et coctas eximis et frigis. oenogarum sic facies: teres piper, ligusticum, suffundis vinum et liquamen passo temperabis, olei modicum mittis in caccabum et facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas, et cucurbitas frictas oenogaro perfundis et piper aspargis et inferes.

cucurbitas EV |
decidas EV |
eas *Sch*, eam EV |
mittes EV, misces *Sch exp. 48, 14* pariter mittes *Tor* |
ex E, et ex V |
eximes E, exhimes (ime *in loco adraso*) V |
facies V, -as E |
et cucurbitas—oenogaro per *et* et piper—inferes *et v. 8* De praeco *in* V *scripsit manus altera in spatiis adrasis* |

(184)**4**Gustum de praecoquis: duracina primotina [pusilla praecoquia] purgas, enucleas, in frigidam mittis, in patina componis. teres piper, mentam siccam, suffundis liquamen, adicies mel, passum, vinum et acetum. refundis in patinam super praecoqua, olei modicum mittis et lento igni ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas. piper aspargis et inferes.

precoquiis dureina (-acina ç) primotica EV |
pusilla precoquia EV, *sed glossa videtur apposita ad* primotica |
conţęręș (ss. ponis) E |
patina EV |
precoquia EV |

LIB. V. OSPREON

I. pultes. II. lenticula. III. pisa. IV. concicla. V. tisana et alica. VI. fabaciae virides et Baianae. VII. faenum Graecum. VIII. faseoli et cicer.

lib. V *in tit.* ospreo E, ostreo V, *at in calce libri* ospreo EV | *cap.* VI fabacia EV | balanae E | VII fenum V, feno (ũ *s.* o) E |

(186)I. PVLTES. 1. Pultes Iulianae sic coquuntur: alicam purgatam infundis, coques, facies ut ferveat. cum ferbuerit, oleum mittis, cum spissaverit, lias diligenter. adicies cerebella duo cocta et selibram pulpae quasi ad isicia liatae, cum cerebellis teres et in caccabum mittis. teres piper, ligusticum, feniculi semen, suffundis liquamen et vinum modice, mittis in caccabum supra cerebella et pulpam. ubi satis ferbuerit, cum iure misces. ex hoc paulatim alicam condies, et ad trullam permisces et lias. ut quasi sucus videatur.

5 1, 1 fere idem praeceptum redit 5 1, 4 |
alica purgata EV |
lias *Sch*, ligas EV |
liate *sic* EV |
ferbuerit *Hum*, fuerit EV *cf. p. 36, 14* |
lias *sic* EV |

(187)**2**Pultes cum iure oenococti: pultes oenococti iure condies, copadia, similam sive alicam 36coctam hoc iure condies, et cum copadiis porcinis apponis aenococti iure conditis.

oenococti EV, oenogari cocti *Tor* |
pultes bene (beno V) cocti EV, pultes oenogari bene (bene *om. Hum*) cocti |
oeno cocti EV, oenogari cocti *Hum; cf. 8 7, 11. 16 Exc. §21 Petron. 47, 10. 74, 4* |

(188)**3**Pultes tractogalatae: lactis sextarium et aquae modicum mittes in caccabo novo et lento igni ferveat. tres orbiculos tractae siccas et confringis et partibus in lac summittis. ne uratur, aquam miscendo agitabis. cum cocta fuerit, ut est, super agninam mittis.

tractogalatae *Hum*, tractogalę EV, *cf. 6 9, 13* |
mittes V, -is E |
sorbiculos EV |
agitabis ç, sagittabis EV |
agninam *Gi*, ignem EV, inguen *Sch* |

(189)ex melle et musteis cum lacte similiter facies, salem et oleum minus mittis.

ex melle et *Gi*, melle ex EV |

(185)**4**Pultes: alicam purgatam infundis, coques. cum ferbuerit, oleum mittis. cum spissaverit, adicies cerebella duo cocta et selibram pulpae quasi ad isicia liatae, cum cerebellis teres et in caccabum mittes. teres piper, ligusticum, feniculi semen, suffundis liquamen et meri modicum, et mittis in caccabum supra cerebella et pulpam. ubi satis ferbuerit, cum iure misces. ex hoc paulatim alicam condies, et lias ut quasi sucus videatur.

alicam E, alicã (*virgula erasa*) V |
dum EV |
liate *sic* EV |
ferbuerit *Hum*, fuerit EV, *cf. p. 35, 23* |
misces V^1 -is V^2E |
et lias *p. 35, 24*, sed us EV *hic* |

(190)**1**II. LENTICVLA. 1. Lenticula ex sfondylis [sive fondilis]: accipies caccabum

ex fondilos siue fondilis (*post* ex *erasa* s *in* E) EV |
mittes coques *add. Hum* |

mundum, <mittes, coques>. adicies in mortarium piper, cuminum, semen coriandri, mentae, rutae, puleium, fricabis, suffundis acetum, adicies mel, liquamen et defritum, aceto temperabis, reexinanies in caccabo. sfondylos elixatos teres et mittis ut ferveant. cum bene ferbuerint, obligas. adicies in boletari oleum viride.

inmortarium V, imor- E |
menta EV |
pulei EV, *at cf. l. 27 et p. 37, 5* |
spyondilos EV |
ferbuerint V, -it E |
uiridem EV |

(191)**2**Lenticulam de castaneis: accipies caccabum novum, et castaneas purgatas diligenter mittis. adicies aquam et nitrum modice, facies ut coquatur. cum coquitur, mittis in mortario piper, cuminum, semen coriandri, mentae, rutae, laseris radicem, puleium, fricabis. suffundis acetum, <adicies> mel, liquamen, aceto temperabis, et super castaneas coctas refundis. adicies oleum, facies ut ferveat. 37cum bene ferbuerit, tudiclabis [ut in mortario teres]. gustas: si quid deest, addes. cum in boletar miseris, addes oleum viride.

de castaneis *bis scriptum in EV* |
coquitur V, -atur E |
mentae E, mentã V |
adicies *add. Gi* |
tudiclabis *Hum (cf. Varro Men. 287 Cels. 4, 25, 6 Marcell. med. 14, 44 Plin. med. p. 104, 1. 6)*, tutunclabis EV, turundabis *Sch; cf. p. 38, 26* |
ut (*sic* EV)—teres *ut glossema inclusit Vo* |
gustas V, guttas E |
addes V, -is E |

(192)**3**Aliter lenticulam: coquis. cum despumaverit, porrum et coriandrum viride supermittis. <teres> coriandri semen, puleium, laseris radicem, semen mentae et rutae, suffundis acetum, adicies mel, liquamine, aceto, defrito temperabis, adicies oleum, agitabis. si quid opus fuerit, mittis. amulo obligas, insuper oleum viride mittis, piper aspargis et inferes.

uiridem EV |
despumaveris EV, *at cf. l. 10. p. 38, 5. 39, 5. 22. 28* |
teres *add. Gi* |
mel P, melle EV |
uiridem EV |

(193)**1**III. PISA. 1. Pisam coques. cum despumaverit, porrum, coriandrum et cuminum supra mittis. teres piper, ligusticum, [careum hoc est caravita] careum, anethum, ocimum viride, suffundis liquamen, vino et liquamine temperabis, facies ut ferveat cum ferbuerit, agitabis. si quid defuerit, mittis et inferes.

Pisa. pisum EV |
careum hoc est carauita (*sic* V, caruitam E) careum EV, *glossema eiecit Sch* |
ocymum uiridem EV |

(194)**2**P i s a m f a r s i l e m : <pisam> coques. cui oleum mittis. <accipies> abdomen, et mittis in caccabum liquamen et porrum capitatum, coriandrum viride. imponis ut coquatur. isicia minuta facies quadrata, et coques simul turdos vel aucellas vel de pullo concisa et cerebella prope cocta cum iuscello coques. Lucanicas assas, petasonem elixas, porros ex aqua coques, nucleorum heminam frigis. teres piper, ligusticum, origanum, zingiber, ius abdominis fundis, lias. angularem accipies, qui versari potest, et omentis tegis. oleo perfundis, deinde nucleos aspargis et supra pisam mittis ut tegas fundum angularis, et sic componis supra petasonis pulpas, porros, Lucanicas concisas. iterum pisam supermittis. item alternis aptabis obsonia, quousque impleatur angularis. novissime pisam mittis, ut intus omnia contineat. coques in furno vel lento igni imponis, ut ducat ad se deorsum. ova dura facies, vitella 38eicies, in mortario mittis cum pipere albo, nucleis, melle, vino candido et liquamine modico. teres et mittis in vas ut ferveat. cum ferbuerit, pisam mittis in lancem, et hoc iure perfundis. hoc ius candidum appellatur

pisam *add. Gi* |
accipies *add. Vo* |
concisa *Sch*, conciso V, deconciso E |
porros *Hum*, porro EV |
gingiber E, geng- V |
qui versari *Baseggio*, conuersari (cou- V) EV |
perfundis *Gi*, prof- EV |
et *Hum*, ut EV |
pisadmittis EV |
liquamines (s *erasa*) E |
hoc ius E, ocius V |

(195)**3**P i s a m I n d i c a m : pisam coques. cum despumaverit, porrum et coriandrum concidis et mittis in caccabum ut ferveat et accipies sepias minutas, sic quomodo sunt cum atramento suo, ut simul coquantur. adicies oleum, liquamen et vinum, fasciculum porri et coriandri. facies ut coquantur. cum coctum fuerit, teres piper, ligusticum, origanum, carei modicum, suffundis ius de suo sibi, vino et passo temperabis sepias minutatim concidis et in pisam mittis. piper asparges <et inferes.

Pisum (-am V) Indicum pisum EV |
pisum EV |
asparges V, -gis E |
et inferes *add. Gi* |

(196)**4**A l i t e r :> pisam coques, agitabis et mittis in frigidam. cum refrigeraverit, denuo agitabis. concidis cepam minutatim et albamentum ovi, oleo et sale condies, aceti modicum adicies.

Aliter *add. Gi* |
pisum V, ipsum E |
denuo *Vo*, deinde EV; *cf. p. 50, 24. 53, 13. 62, 10* |
ouiṇoleo E |

in boletari vitellum ovi cocti colas, insuper oleum viride mittis et inferes.

boletari *Hum*, boletam EV |
uiridem EV |

(197)**5**Pisam Vitellianam sive fabam:
pisam coques, lias. teres piper,
ligusticum, zingiber, et super condimenta mittis vitella ovorum, quae dura coxeris, mellis unc. III, liquamen, vinum et acetum. haec omnia mittis in caccabum et condimenta quae trivisti. adiecto oleo ponis ut ferveat. condies pisam, lias, si aspera fuerit. mel mittis et inferes.

uitellianam EV, uitellinam ç |
gingiber E, geng- V |
III E, III teres V |
uinum *ex* uirium E |
acetum E, aceta V condi///menta (*erasae* men; -ta *corr. ex* tum*?*) E, condimentum V |
quae EV, quod ç |
mel *Tor*, melle EV |

(198)**6**Aliter pisam sive fabam:
ubi despumaverit, teres mel, liquamen, caroenum, cuminum, rutam, apii semen, oleum et vinum. tudiclabis. cum pipere trito et cum isiciis inferes.

pisa siue faba EV |
dispumauerit EV |
tudiculabis *Hum*, tutunclabis EV, turundabis *Sch; cf. p. 37, 1* |

(199)**7**Aliter pisam sive fabam:
despumatam
subtrito lasere Parthico, liquamine et caroeno condies. oleum modice superfundis et inferes.

lasare EV |
liquamine P, -men EV |

(200)**8**Pisam adulteram versatilem:
coques pisam. cerebella vel aucellas vel turdos 39exossatos a pectore. Lucanicas, iecinera, gigeria pullorum in caccabum mittis, liquamen, oleum. fasciculos porri capitati, coriandrum viride concidis, et cum cerebellis coques. teres piper, ligusticum et liquamen.

adulteram (d *ex* 1) E |
cerebellam EV |
pec///tore (*erasae* ca) E |
gizeria EV |
fascilos E |
porri *corr. in* -o E |

(201)**9**Pisam sive fabam Vitellianam:
pisam sive fabam coques. cum despumaverit, mittis porrum, coriandrum et flores malvarum. dum coquitur, teres piper, ligusticum, origanum, feniculi semen, suffundis liquamen et
vinum, <mittis> in caccabum, adicies oleum. cum ferbuerit, agitas. oleum viride insuper mittis et inferes.

ḟefabam coques E |
mittis *add. Gi* |
uiridem EV |

(202)**1**IV. CONCHICLA. 1. <Conchiclam> cum faba: coques. teres piper, ligusticum, cuminum, coriandrum viride, suffundis liquamen, vino et liquamine temperabis, mittis in caccabum, adicies oleum. lento igni ferveat et inferes.

Concicla EV, *et semper* conci- *deinceps* |
<conchiclam> *add. Vo* |
liquamine *Hum*, liquamen in ea EV |

(203)**2**Conchiclam Apicianam: accipies Cumanam mundam, ubi coques pisam, cui mittis Lucanicas concisas, isiciola porcina, pulpas, petasonem. teres piper, ligusticum, origanum, anethum, cepam siccam, coriandrum viride, suffundis liquamen, vino et liquamine temperabis. mittis in Cumanam, cui adicies oleum, pungis ubique, ut combibat oleum. igni lento coques ita ut ferveat et inferes.

pisum EV |
petasonem EV, -nis *Sch ex p. 37, 26* |
ut combibat *Hum*, et cum bibat EV *cf. v. 30* |

(204)**3**Conchiclam de pisa simplici: pisam coques. cum despumaverit, fasciculum porri et coriandri mittis. dum coquitur teres piper, ligusticum, origanum, fasciculum, de suo sibi fricabis, suffundis <liquamen, vino et> liquamine temperabis, mittis <in Cumanam>. super adicies oleum, et lento igni ferveat, et inferes.

dispumauerit E |
coandri E |
origani P, *at cf. p. 29, 10* |
liquamen vino et *add. Hum ex v. 29; cf. add.* |
in cumanam *Gi*, in caccabum *add. Hum; cf. p. 40, 1* |

(205)**4**Conchicla Commodiana: pisam coques. cum despumaverit, teres piper, ligusticum, anethum, cepam siccam, suffundis liquamen, vino et liquamine temperabis. mittis in caccabum ut combibat. deinde ova quattuor solves, in sextarium pisae mittis, agitas, 40mittis in Cumanam, ad ignem ponis, ut ducat, et inferes.

dispumauerit (-rit *in loco adraso*) E |
cum bibat V, bibat E, *cf. v. 20* |
Deinde E^2V, Dein E^1 |
cumana EV |

(206)**5**Aliter conchiclam sic facies: concidis pullum minutatim, liquamine, oleo et vino ferveat. concidis cepam, coriandrum minutum, cerebella enervata, mittes in eundem pullum. cum coctus fuerit, levas et exossas. concides minutatim cepam et coriandrum, colas ibi pisam coctam non conditam. accipies

concidis E^2V, condis E^1 |
cepa EV |
eneruatas EV |
levas *Sch*, lauas EV |
mortario (-io *ex* -ia) E |
nuncleis E |

conchiclarem, pro modo componis varie. deinde teres piper, cuminum, suffundis ius de suo sibi. item in mortario ova duo dissolves, temperas, ius de suo sibi suffundis pisae integre elixae, vel nucleis adornabis, et lento igni fervere facies et inferes.

(207)**6**Aliter conchiclatus pullus vel porcellus: exossas pullum a pectore, femora eius iungis in porrectum, surculo alligas, et impensam [concicla farsilis] paras. et farcies alternis pisam lotam, cerebella, Lucanicas et cetera. teres <piper>, ligusticum, origanum et zingiber, liquamen suffundis, passo et vino temperabis. facies ut ferveat, et, cum ferbuerit, mittis modice. et impensam cum condieris, alternis in pullo componis, omento tegis et in operculo deponis et in furnum mittis, ut coquantur paulatim, et inferes.

concicla conciclatus EV, conchicla farsilis sive conchiclatus *Hum cf. v. 14* |
exossas *Hum*, exossatus EV |
inpensam concicla farsilis paras EV; *glossema eiecit Sch, titulo praefixerat Hum* |
piper *add.* V^3, *om.* EV^1 |
gingiber EV |
impensam *Sch*, ipsam EV, pisam *Hum* |
cum condieris E^2V, cum dieris E^1 |
coquantur *sic* EV |

(208)**1**V. TISANAM ET ALICAM. 1. Alicam vel sucum tisanae sic facies: tisanam vel alicam lavando fricas, quam ante diem infundis. Imponis supra ignem. cum bullierit, mittis olei satis et anethi modicum fasciculum, cepam siccam, satureiam et coloefium, ut ibi coquantur. propter sucum mittis coriandrum viride et salem simul tritum et facies ut ferveat. cum bene ferbuerit, tollis fasciculum et transferes in alterum caccabum tisanam, sic ne fundum tangat propter combusturam. lias bene et colas in caccabo super acronem coloefium. teres piper, ligusticum, pulei 41aridi modicum, cuminum silfi frictum, ut bene tegatur. suffundis mel, acetum, defritum, liquamen, refundis in caccabum super coloefium acronem. facies ut ferveat super ignem lentum.

cf. ***4*** *4, 1 p. 33, 5-17* |
cum] ueldum cum EV (*i.* cum *ss.* uel dum); *ex p. 33, 7* calidum. cum *Hum* |
coloefium *cf. p. 33, 9*, coleuium E^2V, coleuinum E^1 |
alterum E, -ro V |
ligas bene et colas EV |
acronem colouium (-inum E^1) EV |
silfi *p. 33, 15*, sil EV *hic* |
super *Gi*, sed EV *et hic et p. 33, 16* |
coloefrim EV *cf. p. 33, 17* |

(209)**2**Aliter tisanam: infundis cicer, lenticulam pisam, defricas tisanam et cum leguminibus elixas. ubi bene bullierit, olei satis mittis et super viridia concidis porrum, coriandrum, anethum, feniculum, <betam,

idem praeceptum p. 33, 18 seqq. |
elix///as (*erasa*i) E |
betam maluam culiculum molle EV *p. 33, 22, omiserunt hic* |
haec EV *hic*, et *p. 33, 22* |

malvam cauliculum> mollem. haec viridia minutatim concisa in caccabum mittis. cauliculos elixas et teres feniculi semen satis, origanum, silfi, ligusticum. postquam triveris, liquamine temperas et super legumina refundis. agitas. cauliculorum minutas super concidis.

uiridla E[1] *ut vid.* |
minutatim *Hum utrubique*, minuta EV *p. 33, 22*, mina *hic* |
coliculos EV, *item* col- *v. 11* |
silfi EV *et hic et p. 33, 24*, silfi piper ç |
agitas EV *hic*, iagites EV *p. 33, 25* |
minutas *sic* EV *et hic et p. 33, 26* |

(210)VI. FABACIAE VIRIDES ET BAIANAE. 1. Fabaciae virides ex liquamine, oleo, coriandro viridi, cumino et porro conciso coctae inferuntur.

baianae E, baganae V, *cf. capitula* |
conciso V, concis E |

2Aliter: fabaciae frictae ex liquamine inferuntur.

3Aliter: fabaciae ex sinapi trito, melle, nucleis, ruta, cumino et aceto inferuntur.

et *Hum*, ex EV |

4Baianas elixas minutatim concidis. ruta, apio viridi, porro, aceto, oleo, liquamine, caroeno vel passo modico inferes.

apio V, opio E |

(211)VII. FAENVM GRAECVM. Faenum graecum ex liquamine oleo et vino.

1VIII. FASEOLI ET CICER. I. Faseoli virides et cicer ex sale, cumino, oleo et mero modico inferuntur.

faseoli (-li *ex* -les) uirides E |

2Aliter faseolus sive cicer: frictos ex oenogaro et pipere gustabis. et elixati, sumpto semine cum ovis, in patella feniculo viridi, pipere, liquamine et caroeno modico pro salso inferuntur, vel simpliciter, ut solet.

fasiolus E |
elixatis (eax- E[1]) EV ouis EV,
lobis *Hum* (λοβοῖς) *vocabulo apud Romanos inaudito* |
uiride EV |
pipere et *Hum*, piper et EV |
simpliciter V, simpliter E |
ut *Tor*, et EV |

I. In struthione. II. In grue vel anate perdice turture palumbo columbo et diversis avibus. III. In turdis. IV. In ficedulis. V. In pavo. VI. In fasiano. VII. In ansere. VIII. In pullo.

LIB. VI *tit.* Aeropetes *Hum*, Tropetes (-is E *hic*) *et hic et in subscriptione* EV | *capitula:* I. *hic omisit* V; in strutione E | IV fecetulis (fet- E) EV |

See note at beginning of Bk. I.

6 3. In perdice et attagena et in turture elixis. **6** 4. In palumbis columbis. **6** 5. Ius in diuersis auibus. **6** 6. In phoenicoptero. **6** 7. Aves omnes ne liquescant. **6** 8. In ansere. **6** 9. In pullo.

(212)I. IN STRVTHIONE. 1. In struthione elixo: piper, mentam, cuminum assum, apii semen, dactylos vel caryotas, mel, acetum, passum, liquamen et oleum modice et in caccabo facies ut bulliat. amulo obligas, et sic partes struthionis in lance perfundis, et desuper piper aspargis si autem in condituram coquere volueris, alicam addis.

IN STRVTIONE V, IN STRVCTIONE E, *post (item l. 6. 8)* struti- EV |
menta EV |
lance V, lace E |
conditurã V, -rum *corr. in* -ram E |

2Aliter <in> struthione elixo: piper, ligusticum, thymum aut satureiam, mel, sinape, acetum, liquamen et oleum.

in *om.* EV |
sinaper (r *erasa*) E |

(213)**1**II. IN GRVE VEL ANATE PERDICE TVRTVRE PALVMBO COLVMBO ET DIVERSIS AVIBVS. 1. Gruem vel anatem lavas et ornas et includis in olla. adicies aquam, salem, anethum, dimidia coctura decoques, dum obduretur, levas et iterum in caccabum mittis cum oleo et liquamine, cum fasciculo origani et coriandri. prope cocturam defritum modice mittis, ut coloret. teres piper, ligusticum, cuminum, coriandrum, laseris radicem, rutam, caroenum, mel, suffundis ius de suo sibi, aceto temperas. in caccabo reexinanies ut calefiat, amulo obligabis. imponis in lance et ius perfundis.

12 columbo V, *om.* E |
et ornas *Gi*, uel ornas EV, ornas *Hum* |
leuas V, lauas E |
coloret V, coleret E |

(214)**2**In grue <vel> in anate vel in pullo: piper, cepam siccam, ligusticum, cuminum, apii semen, pruna [uel] Damascena enucleata, mulsum, acetumi liquamen, defritum, oleum et coques gruem.

grue vel in] grue in EV, grue uel ç |
cepam V, capam E |
cumiminum E |
pruna *Hum*, pruna uel EV, *cf.* ***10*** *2, 1* |
mulsum *Gi*, mustum EV *cf.* ***10*** *2, 1* |
grue EV |

(215)cum coquis, caput eius aqua quam non contingat, sed sit foris ab aqua. cum cocta fuerit, de sabano calido involves gruem et caput eius trahe: cum nervis sequetur, ut pulpae vel 43ossa remaneant; cum nervis enim manducare non potes.

aqua quam non contingat (non tingat V) EV; quam non *i 'quam minime'* |
ab aqua (aquã V) EV |
sauano EV |
ut pulpe (-pe *ex* -be) E, ut in pulpe V |
potest V, poștest E; *cf. p.* 50, 20 |

(216)**3**Gruem vel anatem ex rapis: lavas, ornas et in olla elixabis cum aqua, sale et anetho dimidia coctura. rapas coque, ut exbromari possint. levabis de olla, et iterum lavabis, et in caccabum mittis anatem cum oleo et liquamine et fasciculo porri et coriandri. rapam lotam et minutatim concisam desuper mittis, facies ut coquatur. modica coctura mittis defritum ut coloret. ius tale parabis: piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem, suffundis acetum et ius de suo sibi, reexinanies super anatem ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligabis, et super rapas adicies. piper aspargis et adponis.

elixabis P, exiliabis EV |
leuabis de V, lauabis de E |
modica EV, media *Sch* |

(217)**4**Aliter in gruem vel anatem elixam: piper, ligusticum, cuminum, coriandrum siccum, mentam, origanum, nucleos, caryotam, liquamen, oleum, mel, sinape et vinum.

grue E |
elixam E, in elixam V |
piper ligusticum E, ligusticum piper V |

(218)**5**Aliter gruem vel anatem assam: eas de hoc iure perfundis: teres piper, ligusticum, origanum, liquamen, mel, aceti modicum et olei. ferveat bene. mittis amulum et supra ius rotulas cucurbitae elixae vel colocasiae ut bulliant. si sunt, et ungellas coques et iecinera pullorum. in boletari piper minutum aspargis et inferes.

assam *Hum*, assas EV |
colocasiae E, colocas V |
ungellas *Sch*, ungellae EV |
iecinera V, iocinerea |
E boletari V, -rio E |

(219)**6**Aliter in grue vel anate elixa: piper, ligusticum, apii semen, erucam vel coriandrum, mentam, caryotam, mel, acetum, liquamen, defritum et sinape. idem facies et si in caccabo assas.

elixa V, alixa E |
erucam E, -ca V |
uel ç, et EV |
coriandri EV |
mentam E, -a V |
facies P, faciet EV |

(220)1III. IN PERDICE ET ATTAGENA ET IN TVRTVRE ELIXIS. 1. <In perdice>: piper, ligusticum, apii semen,

perd ic///ę (*erasa* r *vel* i) E |
attagena V, adtagenea E |
in perdice *add. Vo* |

mentam, myrtae bacas vel uvam passam, mel, vinum, acetum, liquamen et oleum. uteris frigido.

mirtae *Sch*, mirtam et EV |
mel *Hum*, uel EV |

(221)1<Aliter> perdicem: cum pluma sua elixabis et madefactam depilabis. [perdices coctura]. occisa perdix potest ex iure coqui, ne 44indurescat; si † dierum fuerit, elixa coqui debet.

Aliter *add. Gi* |
29 elixabis *Hum*, elixas (-ias E) ibi EV; *vide tamen an* ibi *sit pro* deinde *ut p. 40, 6 et* et *delendum* |
perdices EV, perdicẽ P; *glossam marginalem agnovit Brandt; cf. Sitz.-Ber. p. 23 s.* |
ne E, ñ V |
dierum EV, dura P, *latet aliud* |

(222)**3**In perdice et attagena et in turture: piper, ligusticum mentam, rutae semen, liquamen, merum et oleum. calefacies.

(223)**1**IV. IN PALVMBIS COLVMBIS [auibus in altile et in fenicoptero]. 1. In assis: piper, ligusticum, coriandrum, careum, cepam siccam, mentam, ovi vitellum, caryotam, mel, acetum, liquamen, oleum et vinum.

palumbus E |
auibus—fenicoptero *delevit Sch; illud* altile *videtur ortum ex p. 45, 11* aliter avem *vel ex p. 45, 9* altiliorem |

(224)**2**Aliter <in> elixis: piper, careum, apii semen, petroselinum, condimenta moretaria, caryotam, mel, acetum, vinum, oleum et sinape.

in P, *om.* EV |
condimenta *Hum*, -tam E, -tũ V |
moretaria E, mortaria V |

(225)**3**Aliter: piper, ligusticum, petroselinum, apii semen, rutam, nucleos, caryotam, mel, acetum, liquamen, sinape et oleum modice.

Aliter E^2V, Alite E^1 |

(226)**4**Aliter: Piper, ligusticum, laser vivum, suffundis liquamen, vino et liquamine temperabis, et mittis super columbum vel palumbum. pipere aspersum inferes.

laser uiuum E, laserum uinum V, *cf. 46, 13. 25 exc. Salm. §25, Niedermann ad Marcell. med. p. 157, 29* |
liquamen E, -ine V |
piper EV |

(227)**1**V. IVS IN DIVERSIS AVIBVS. 1. Piper, cuminum frictum, ligusticum, mentam, uvam passam enucleatam

damascena E, -nã V |
myrtheo *Hum*, myrto EV |

aut Damascena, mel modice. vino myrteo temperabis, aceto, liquamine et oleo. calefacies et agitabis apio et satureia.

liquamine E, -men V et satureia E^2V, *om.* E^1 |

(228)**2**Aliter ius in avibus: piper, petroselinum, ligusticum mentam siccam, cneci flos, vino suffundis, adicies Ponticam vel amygdala tosta, mel modicum <cum> vino et aceto, liquamine temperabis. oleum in pultarium super ius mittis, calefacies, ius agitabis apio viridi et nepeta. incaraxas et perfundis.

cneci flores *Sch*, eneci flos EV *quod videtur pro indeclinabili vel pro neutro in usu fuisse, cf.* aeris flos *Marcell. med. ed. Niedermann p. 297 II* |
cum *add. Gi* |
api///o E uiridi V, -de *ex* -do *vel* -d& E |

(229)**3**Ius candidum in avem elixam: piper, ligusticum, cuminum, apii semen, Ponticam vel amygdala tosta vel nuces depellatas, mel modicum, liquamen, acetum et oleum.

amigdalam tostam EV |
depelatas V, depilatas E |

(230)**4**Ius viride in avibus: piper, 45careum, spicam. Indicam, cuminum, folium, condimenta viridia omne genus, dactylum, mel, acetum, vinum modice, liquamen et oleum.

spica indica EV |

(231)**5**Ius candidum in ansere elixo: piper, careum, cuminum, apii semen, thymum, cepam, laseris radicem, nucleos tostos, mel, acetum, liquamen et oleum.

(232)**6**Ad aves hircosas omni genere: piper, ligusticum, thymum, mentam aridam, calvam, caryotam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum, defritum, sinape. avem sapidiorem et altiliorem facies et ei pinguedinem servabis, si eam farina oleo subacta contextam in furnum miseris.

genere *Sch*, gere EV |
mentã V, menta E |
altiliorem *Sch*, altiorem EV *dubito an probe* |
farina oleo subacta *Hum*, farinam oleo subactam EV |

(233)**7**Aliter avem: in ventrem eius fractas olivas novas mittis et consutam sic elixabis. deinde coctas olivas exímes.

eximens EV |

(234)**1**VI. IN PHOENICOPTERO. 1. Phoenicopterum eliberas, lavas, ornas, includis in caccabum, adicies aquam, salem, anethum et aceti modicum, dimidia coctura alligas fasciculum porri et coriandri, et coquatur. prope cocturam defritum mittis, coloras. adicies in mortarium piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem, mentam, rutam, fricabis, suffundis acetum, adicies caryotam, ius de suo sibi perfundis. reexinanies in

fenicoptero. fenicopterum EV |
eliberas EV, elixabis α,
elixas *Hum* |
et coquatur *Sch*, ut c. EV |
psittato EV |

eundem caccabum, amulo obligas, ius perfundis et inferes.
idem facies et in psittaco.

(235)**2**Aliter: assas avem, teres piper, ligusticum, apii semen, sesamum frictum, petroselinum, mentam, cepam siccam, caryotam; melle, vino, liquamine, aceto, oleo et defrito temperabis.

cepã V, capem E |

(236)VII. AVES OMNES NE LIQVESCANT: cum plumis elixare omnibus melius erit. prius tamen exenterantur per guttur vel a navi † as sublata.

elixare *Gi*, elixate EV, -to *Sch* |
vel a navi (*sic Baseggio*) ac sub latera *Gi*, uel in abias sublata EV, vel in ambigas sublatae *Hum; cf. p. 46, 10. 24* |

(237)VIII. <IN ANSERE.> Anserem elixum calidum ex iure frigido Apiciano: teres piper, ligusticum, coriandri semen, mentam, rutam, refundis liquamen et oleum modice, temperas. anserem elixum ferventem sabano mundo exsiccabis, ius perfundis et inferes.

IN ANSERE *add. Vo* |
ex *α,* et EV |
liquãm V, -men *ex* -mine E[1] |

46(238)**1**IX. <IN PVLLO.> 1. In pullo elixo ius crudum: adicies in mortarium anethi semen, mentam siccam, laseris radicem, suffundis acetum, adicies caryotam, refundis liquamen, sinapis modicum et oleo <et> defrito temperas et sic mittis.

IN PVLLO *add. Vo* |
*fortasse ex **7** 6, 13, praecepto simillimo*
post mortarium *addendum* piper *e t v. 3* mel *ante* liquamen |
oleo et *Vo ex **7** 6, 13 p. 52, 30*, oleum EV |

(239)pullum anethatum mellis modico <et> liquamine temperabis. levas pullum coctum et sabano mundo siccas, caraxas et ius scissuris infundis, ut combibat, et cum combiberit, assabis et suo sibi iure penitus tangis. pipere aspersum inferes.

a pullum anetatum *novum praeceptum ordiuntur* EV, *vide an recte; totum sic constituit Hum*: mittis <in> pullum anetatum (*scil. ius ante descriptum*). <Aliter pullus>. Mellis modice *eqs.* |
modico et *Vo*, modice EV |
levas *Sch*, lauas EV |
conuiuat et cũ conuiuerit (uiuerit *om.* con E) EV |
penitus tangis *Vo*, pertangis *Hum*, pinnis tongis (tonꝫgis E) EV |
pipere E, pip V |

(240)**2**P u l l u m P a r t h i c u m : pullum aperies a navi et in quadrato ornas. teres piper, ligusticum, carei modicum; suffunde liquamen; vino temperas. componis in Cumana pullum et condituram super pullum facies. laser [et] vivum in tepida dissolvis, et in pullum mittis simul, et coques. pipere aspersum inferes.

particum E, partiũ V |
suffunde *sic* EV |
vivum *Vo*, et uinum EV *cf. p. 44, 14* |
in tepida *Baseggio*, interidas EV |
piper EV |

(241)**3**P u l l u m o x y z o m u m : olei acetabulum maius, <laseris > satis modice, liquaminis acetabulum minus, aceti acetabulum perquam minus, piperis scripulos sex, petroselini scripulum, porri fasciculum.

oxizomum EV |
olei V, oleum E |
maiorem EV |
laseris satis *Gi*, satis EV |
minorem EV |
scripulos E, -lis V |
petrosilenum (-lin-E) EV |
scriptulum EV |
porros EV |

(242)**4**P u l l u m N u m i d i c u m : pullum curas, elixas, lavas, lasere ac pipere <aspergis> et assas. teres piper, cuminum, coriandri semen, laseris radicem, rutam, caryotam, nucleos, suffundis acetum, mel, liquamen et oleum, temperabis. cum ferbuerit, amulo obligas, pullum perfundis, piper aspergis et inferes.

numidicum E, -dum V |
lasere ac pipere aspergis et *Gi*, laseras piper et EV, lasere et pipere aspersum *Hum* |

(243)**5**P u l l u m l a s e r a t u m : pullum aperies a navi, lavabis, ornabis et <in> Cumana ponis. teres piper, ligusticum, laser vivum, suffundis 47liquamen, vino et liquamine temperabis, et mittis pullo. coctus si fuerit, pipere aspersum inferes.

laseratum E, rasseratum V |
aperies a navi *Hum*, asperges anabi EV in P, *om.* EV |
laser uiuum *sic* EV, *cf. ad p. 44, 14* |
pullo *Sch*, pullum EV |
piper EV |

(244)**6**P u l l u m p a r o p t u m : laseris modicum, piperis scripulos sex, olei acetabulum, liquaminis acetabulum, petroselini modice.

paroptum *sic* EV |

(245)**7**P u l l u m e l i x u m e x i u r e s u o : teres piper, cuminum, thymi modicum, feniculi semen, mentam, rutam, laseris radicem, suffundis acetum, adicies caryotam et teres; melle, aceto, liquamine et oleo temperabis <et in> pullum refrigeratum et siccatum mittis; quem perfusum inferes

et α, ex EV et in *add. Vo* |
a pullum *nova sectio orditur in* EV |
siccatum mittis *Hum*, mittis siccatum EV |

(246)**8**Pullum elixum cum cucurbitis elixis: iure supra scripto, addito sinapi, perfundis et inferes.

sinape perfundis *Hum*, sinape piper fundis EV |

(247)**9**Pullum elixum cum colocasiis elixis: supra scripto iure perfundis et inferes. <idem> facis et in elixum cum olivis columbadibus....

cologasiis EV |
idem facis *Vo*, facit EV |
elixum cum *Hum*, elixam et in EV |
columbadibus *Hum*, columbaribus (-bir E) EV; *post hoc verbum lacunam indicavit Vo, deest praecepti initium cf. p. 48, 16. 53, 10* |

(248)**10**non valde, ita ut laxamentum habeat, ne dissiliat dum coquitur in olla, submissus in sportella. cum bullierit, frequenter levas et ponis ne dissiliat.

ollam *et* sportellam EV |
levas *Sch*, lauas EV |

(249)**11**Pullus Vardanus: pullum coques iure hoc: liquamine, oleo, vino, <cui mittis> fasciculum porri, coriandri, satureiae. cum coctus fuerit, teres piper, nucleos, <adicies liquaminis> cyathos duos et ius de suo sibi suffundis et fasciculos proicies. lacte temperas, et reexinanies mortarium supra pullum, ut ferveat. obligas eundem albamentis ovorum tritis, ponis in lance et iure supra scripto perfundis. hoc ius candidum appellatur.

uardanus EV, Varianus *Hum, cf. Sitz.-Ber. p. 34, 1* |
cui mittis *add. Gi* |
satureie P, -reia EV |
adicies liquaminis *add. Gi* |
lacte *Hum*, lac EV |
mortarium *Sch*, inmortarium EV |
ut EV, et *Sch* |
tritis EV, tribus *Sch* |
candidum V, *item, sed altera* d *a man. 2 in loco adraso* E |

(250)**12**Pullum Frontonianum: pullum praedura, condies liquamine, oleo mixto, cui mittis fasciculum anethi, porri, satureiae et coriandri viridis, et coques. ubi coctus fuerit, levabis eum, in lance defrito perunges, piper aspargis et inferes.

frontonianum E^2V, frotito- E^1 |
satureie P, -reia EV |
levabis *Hum*, lauabis EV, *item p. 48, 2.* |

(251)**13**Pullus tractogalatus: pullum coques 48liquamine, oleo, vino, cui mittis fasciculum coriandri, cepam. deinde, cum coctus fuerit, levabis eum de iure suo et mittis in caccabum novum lac et salem modicum, mel et aquae minimum, id est tertiam partem. ponis ad ignem lentum ut tepescat, tractum confringis et mittis paulatim, assidue agitas, ne uratur. pullum illic mittis integrum vel carptum, versabis in lancem, perfundis ius tale: piper ligusticum, origanum,

oleo E, oleum V |
aquę minimum E, aquã eminimum V, aquae eminam α |
carptum *Hum*, cariotum EV |
lancem *Brandt*, lance quem EV |
defrito EV |

suffundis mel et defritum modicum, et ius de suo sibi, temperas. in caccabulo facies ut bulliat. cum bullierit, amulo obligas et inferes.

(252)**14**Pullus farsilis: pullum sicuti liquaminatum a cervice expedies. teres piper, ligusticum, zingiber, pulpam caesam, alicam elixam, teres cerebellum ex iure coctum, ova confringis et commisces, ut unum corpus efficias. liquamine temperas et oleum modice mittis, piper integrum, nucleos abundanter. fac impensam et imples pullum vel porcellum, ita ut laxamentum habeat. (253)similiter in capo facies. ossibus eiectis coques.

farsilis *Hum*, fusilis EV | sicuti liquaminatum *Brandt*, sicut ilique cuminatũ EV, sic ne aliquid in eo remaneat *Hum*, sic ut aliquae pulpae in eo remaneant *Gi ex p. 63, 27; breviter* sicut aliqui cuminatum *To; cf. p. 63, 27* | gingiber E, geng- V | pulpam P, pulpem EV | aliquam EV | commiscis EV | abundanter E, -tes V | capo α, capso EV |

(254)**15**Pullus leucozomus: accipies pullum et ornas ut supra. aperies illum a pectore. accipiat aquam et oleum Hispanum abundans. agitatur ut ex se amulet et humorem consumat. postea, cum coctus fuerit, quodcumque porro remanserit inde levas. piper aspargis et inferes.

titulum Pullus leucozomus (leocozomus E, leocezumus V), *qui in* EV *abiit post* | pectore, *suo loco restituit Baseggio* | spanum EV | amulet *Baseggio*, ambulet EV | porro P, porri EV | leuas V, leues E |

LIB. VII. POLYTELES

I. Vulvae steriles, callum, libelli, coticulae et ungellae. II. sumen. III. ficatum. IV. ofellae. V. assaturae. VI. in elixam et in copadiis. VII. ventricula. VIII. lumbuli et renes. IX. perna. X. iocinera sive pulmones. XI. dulcia domestica et melce. XII. bulbi. XIII. fungi farnei vel boleti. XIV. tubera. XV. in colocasia. XVI. cocleas. XVII. ova.

LIB. VII: Incipit eiusdem politeles liber VII (oct septimus *sic* V) EV, Politeles E *in indice librorum* | *capitula:* | I Vulua EV | coticule E, cocticule (*altera* c *erasa*) V | ungell(a)e EV | VIII Lumboli V, Lumbi E | X iecinora V | XV cola cassia E, cola casio V |

See note at beginning of Bk. I.

X. petasonem ex mysteis. XI. laridi coctura. XII. iecinora sive pulmones. XIII. dulcia domestica et melcae. XIV. bulbos. XV. fungi farnei vel boleti. XVI. tubera. XVII. in colocasio. XVIII. cocleas. XIX. ova.

(258)**1**I. VVLVAE STERILES, CALLVM, LIBELLI, COTICVLAE ET VNGELLAE.
1. Vulvae steriles: lasere Cyrenaico vel Parthico, aceto et liquamine temperato appones.

coticule E, co///ticule (*erasa* c *vel* t) V |
ungellae E, ungulae V |
laser (lasare *Sch*) uuluas et apices politeles liber VII
cirenaicum *sic* EV, *in* E *verba* uuluas—VII *expuncta sunt* |
cirenaicum uel parthicum (particũ V) EV |

2In vulva [et] sterili: piper, apii semen, mentam siccam, laseris radicem, mel, acetum et liquamen.

et sterile EV |
mentẹm (a *supra* ẹ) E |

3Vulvae [et] steriles: pipere et liquamine, cum lasere Parthico apponis.

et steriles EV |
piper et EV |
cum E, *om.* V |
lasere E, laceri V |

4Vulvae steriles: pipere, liquamine et condito modico apponis.

steriles V, ẹt steriles E |
pipere E, pip V |

(259)**5**Callum, libelli, coticulae, ungellae: cum pipere, liquamine, lasere apponis.

libelli *sic* EV *hic et in indice: ferculum potest a forma convoluta nomen habuisse* |
coticulae E, cocticule V, *videtur forma vulgaris pro* costiculae |
ungelle EV |
cum pipere E, pip V |

(260)**6**Vulvam ut tostam facias, in cantabro involve et postea in muriam mitte et sic coque.

facias α facies EV *cf. p. 53, 16* |
muria EV |

(261)**1**II. SVMEN. 1. Sumen elixas, de cannis surclas, sale aspargis et in furnum mittis vel in craticulam. subassas. teres piper, ligusticum, liquamen, mero et passo <temperabis>. amulo obligas et sumen perfundis.

craticulam E, grat- V, *item p. 50, 3 et saepius* |
temperabis *add. Gi* |

(262)**2**Sumen plenum: teritur piper, careum, echinus salsus. consuitur et sic coquitur. manducatur cum allece <et> sinapi.

hecinus EV |
consuitur *Hum*, quo suitur EV |
cummaleco (cũma- V) sinape EV |

(263)**1**III. FICATVM. 1. In ficato oenogarum: piper, thymum, ligusticum, liquamen, vinum modice, oleum.

timũ V, timu E |

(264)**2**Aliter: 50ficatum praecidis ad cannam, infundis in liquamine. <teres> piper, ligusticum, bacas lauri duas. involves in omento et in craticula assas et inferes.

ad V, ut E *cf. p.* 35, 24 ad trullam |
teres *add. Gi* |
aucmento *sic* EV; *cf.* omento *p.* 22, 8. 53, 22. 57, 4 *Athen. 3, p. 106E* τῷ καλουμένῳ ἐπίπλῳ |

(265)**1**IV. OFELLAE. 1. Ofellas Ostienses: [in ofillam] designas ofellas in cute, ita ut cutis sic remaneat. teres piper, ligusticum, anethum, cuminum, silfium, bacam lauri unam, suffundis liquamen, fricas, in angularem refundis simul cum ofellis. ubi requieverint in condimentis biduo vel triduo, promis, surclas decussatim, et in furnum mittis. cum coxeris, ofellas, quas designaveras, separabis et teres piper, ligusticum, suffundis liquamen et passum modicum, ut dulce fiat. cum ferbuerit, ius amulo obligas. ofellas satias et inferes.

ostienses *Hum*, otienses EV |
in ofillam EV, *del. Baseggio; cave legas* in ovilla |
designas *Hum*, -ans EV |
silfium *sic* EV |
obellis EV |
requieuerint P, -rit EV |
promis *Sch*, ponis EV |

(266)**2**Ofellas Apicianas: ofellas exossas, in rotundum complicas, surclas, ad furnum admoves. postea praeduras, levas et, <ut> humorem exspuant, in craticula igni lento exsiccabis, ita ne urantur. teres piper, ligusticum, cyperi, cuminum; liquamine et passo temperabis. cum hoc iure ofellas in caccabum mittis. cum coctae fuerint, levas et siccas, sine iure, pipere asperso, et inferes. si pingues fuerint, cum surclas, tollis cutem, potes et de abdomine huiusmodi ofellas facere.

et ut *Gi*, et EV, ut α |
exspuant *Tor*, -at EV |
urantur *Hum*, uratur EV |
ciperis EV |
liquamen et EV |
ouellas EV |
piper EV |
potes α, potest EV; *cf. p.* 43, 1 |

(267)**3**Ofellae aprugineo more: ex oleo <et> liquamine condiuntur, et mittitur eis condimentum, cum coctae fuerint. et super adicitur his, cum in foco sunt, conditura, et denuo bulliunt. piper tritum, condimentum, mel, liquamen, amulum, cum iam bulliunt. et sine liquamine et oleo elixantur, coquuntur et

Ofelle aprogeneo EV |
et *add. Gi* |
piper EV |
mittis *add. Vo* |

sic pipere perfunduntur. <mittis> ius supra scriptum, et sic bulliunt.

(268)**4**Aliter ofellae: recte friguntur ut paene assae reddantur. Liquaminis sumis cyathum, aquae cyathum, aceti cyasothum, olei cyathum. simul mixtis et immissis in patellam 51fictilem, frigis et inferes.

assae *Tor*, reddantur *Hum*, asso (ossa E) rodantur EV |
sumis cyathum *Hum*, summi ciato EV |
aquae ciatum V, aquae E |
mixtis α, mixti EV |

(269)**5**Aliter ofellas: in sartagine abundanti oenogaro. piper asparges et inferes.

6Aliter ofellas: ofellae prius sale et cumino infusae in aquam recte friguntur.

(271)**1**V. ASSATVRAE. 1. Assaturam: assam a furno simplicum salis plurimo conspersam cum melle inferes.

salis plurimi EV, sale plurimo *Tor* |
consp̣sam V, -sa E |

(272)**2**Aliter assaturas: petroselini scripulos VI, asareos scripulos VI, zingiberis scripulos VI, lauri bacas V, condimenti <satis>, laseris radicis scripulos VI, origani scripulos VI, cyperis scripulos VI, costi modice, pyrethri scripulos III, apii seminis scripulos VI, piperis scripulos XII, liquaminis et olei quod sufficit.

petrosilene EV |
asareos *Gi, cf. l. 19* laser EV, laseris P |
ging- EV |
satis *ex. gr. add. Vo* |
radicem EV |

(273)**3**Aliter assaturas: myrtae siccae bacam exenteratam cum cumino, pipere, melle, liquamine, defrito et oleo teres, et fervefactum amulas. carnem elixam sale subassatam perfundis, piper aspargis et inferes.

extenteratum EV |
cumino V, -ne E |
mel liquamen EV |

(274)**4**Aliter assaturas: piperis scripulos VI, ligustici scripulos VI, petroselini scripulos VI, apii seminis scripulos VI, anethi scripulos VI, laseris radicis scripulos VI, asareos scripulos VI, pyrethri modice, cyperis scripulos VI, carei scripulos VI, cumini scripulos VI, zingiberis scripulos VI, liquaminis heminam, olei acetabulum.

ligusticũ EV |
petrosileni E, -num V |
seminis E, semen V |
radicem EV |
piretri E, peretri V |
cuminis E |
ging- E, geng- V |
o̩l̩e̩i̩ eminam olei V |

(275)**5**Assaturas in collari: elixatur et infunditur in fretali piper, condimentum, mel, liquamen, et attorretur in clibano quousque coquatur. elixum vero

elixaṇtur E |
attorretur *Hum*, atteritur EV |
siccum EV, *cf. p. 45, 32*, sucum P |

collare, si voles, sine conditura assas, et siccum calidum perfundis.

(276)VI. IN ELIXAM ET COPADIA. 1. Ius in elixam, omnem: piper, ligusticum, origanum, rutam, silfium, cepam siccam, vinum, caroenum, mel, acetum, olei modicum. persiccatam et sabano expressam elixam perfundis.

IN ELIXAM ET COPADIA EV *hic, cf. index* |
silfium *sic* EV |
persiccatam *Hum*, -tum EV |

(277)**2**Ius in elixam: piper, petroselinum, liquamen, acetum, caryotam, cepulam, olei modicum. perfundis calido iure.

petrosilenem EV |
cepullam EV, *item p. 52, 7; cf. p. 58, 27* |

52**3**Ius in elixam: teres piper, rutam aridam, feniculi semen, cepam, caryotam, liquamen et oleum.

(278)**4**Ius candidum in elixam: piper, liquamen, vinum, rutam, cepam nucleos, conditum, modicum de buccellis maceratis unde stringat, oleum. cum coxerit, ius perfundis.

coxerit *scil. elixa* EV, -is ς |

(279)**5**Aliter ius candidum in elixam: piper, careum, ligusticum, thymum, origanum, cepulam, dactylum, mel, acetum, liquamen, oleum.

(280)**6**In copadiis ius album: piper, cuminum, ligusticum, rutae semen, Damascena. infundis vinum, oenomeli et aceto temperabis. <agitabis> thymo et origano.

damascenas EV |
agitabis *add. Hum* |
origano E, pri- V |

(281)**7**Aliter ius candidum in copadiis: piper, thymum, cuminum, apii semen, feniculum, mentam, bacam myrtae, uvam passam mulso temperas. agitabis ramo satureiae.

mentam EV, rutam ς |

(282)**8**Ius in copadiis: piper, ligusticum, careum, mentam, nardostachyum, folium, ovi vitellum, mel, mulsam, acetum, liquamen et oleum. agitabis satureia et porro, amulabis.

careo EV |
nardostacium EV |
satureiã V |
amulauis EV, amula ius ς |

(283)**9**Ius album in copadiis: piper, ligusticum, cuminum, apii semen, thymum, nucleos infusos, nuces infusas et purgatas, mel, acetum, liquamen et oleum.

(284)**10**Ius in copadiis: piper, apii semen, careum, satureiam, cneci flos, cepulam, amygdala tosta, caryotam, liquamen, oleum, sinapis modicum. defrito coloras.

cneci (cnechi V) flos EV, cneci flores *Hum* |

(285)**11**Ius in copadiis: piper, ligusticum, petroselinum, cepulam, amygdala tosta, dactylum, mel, acetum, liquamen, defritum, oleum.

petrosilenem EV, *item* 25 |

(286)**12**Ius in copadiis: ova dura concidis, piper, cuminum, petroselinum, porrum coctum, myrtae bacas, plusculum mel, acetum, liquamen, oleum.

concidis *Sch*, incidis EV *cf. p.* 53, 1. 20 |
myrte (mirte V) uacas (aacas E) EV |

(287)**13**<Ius> in elixam anethatum crudum: piper, anethi semen, mentam siccam, laseris radicem, suffundis acetum. adicies caryotam, mel, liquamen, sinapis modicum, defrito <et> oleo temperabis. et hoc in collari porcino.

Ius P, *om.* EV |
elixã V, elixum E |
praeceptum simillimum ***6*** 9, 1 |
anethatum *Tor*, anetatam EV |
et *add. Gi* |
an <bene uteris> et hoc *vel simile? cf. p.* 58, 12. 59, 24 |

(288)**14**Ius in elixam allecatum: piper, ligusticum, careum, apii semen, thymum, cepulam, dactylum, allecem colatum; 53melle et vino temperas; apium viridem concisum super aspargis, oleum mittis et inferes.

alecatum *Hum*, allegatam (-lig- V) EV
careo EV |
uino E, uinũ V |
concisum *Sch*, incisum EV *cf. p.* 52, 25 |

(289)**1**VII. VENTRICVLA. 1. Ventrem porcinum bene exinanies, aceto et sale, postea aqua lavas, et sic hac impensa imples: pulpam porcinam tunsam tritam, ita ut enervata commisceas cerebella tria et ova cruda, cui nucleos infundis et piper integrum mittis et hoc iure temperas. teres piper, ligusticum, silfium, anesum, zingiber, rutae modicum, liquamen optimum et olei modicum. reples aquaticulum sic ut laxamentum habeat, ne dissiliat in coctura. surclas, amulas et in ollam bullientem summittis. levas et pungis acu, ne crepet cum ad dimidias coctus fuerit, levas et ad fumum suspendis

hac inpensa *Tor*, hanc inpensam EV |
tunsa (tonsa V) trita EV |
eneruiata EV |
silfium *sic* EV |
ging- E, geng- V |
aqualiculum *Tor*, aqualicum EV |
amulas *Hum*, ambas EV |
cum ad *Hum*, qua EV |
coctus *Tor*, coctum EV |
coloretur (o *altera corr. in* e) V, coleretur E |

ut coloretur. et denuo eum perelixabis, ut coqui possit, deinde liquamine, mero, oleo
modico <temperabis> (290)et cultello aperies
et cum liquamine et ligustico apponis.

temperabis *add. Gi* |
cum ç, eum EV |

(291)**2**Ventrem ut tostum facias, in cantabro involve, postea in muriam mittis et sic coque.

mittis EV, *cf. p. 49, 12* |

(292)**1**VIII. LVMBI ET RENES. Lumbuli assi ita fiunt: aperiuntur in duas partes ita ut expansi sint, et aspergitur eis piper tritum, nuclei et coriandrum concisum, minutatim factum et semen feniculi tritum.
deinde lumbuli recluduntur [assi] et consuuntur et involvuntur omento et sic praedurantur in oleo et liquamine, inde assantur in clibano vel craticula.

Lumbi et renes *sic* EV *hic; cf. cap. VIII* |
lumbuli recluduntur E, lumbolis ecluduntur V |
assi EV, *del. Gi* |

(293)**1**IX. PERNA. 1. Pernam, ubi eam cum Caricis plurimis elixaveris et tribus lauri foliis, detracta cute tessellatim incides et melle complebis. deinde farinam oleo subactam contexes et ei corium reddis. et, cum farina cocta fuerit, eximas furno et ut est inferes.

tessellatim *Tor*, tessellam EV |
incidis EV |
contexes *Sch ex p. 45, 10*, conteres EV |
coreum EV |
et *Hum*, ut EV |
et ut est et feres E, ut est et inferes V |
caroeno P, -ni EV |
si cum *Baseggio*, sicut EV |

(294)**2**Pernae cocturam: ex aqua cum Caricis cocta simpliciter, ut solet, inlata 54cum buccellis, caroeno vel condito. melius, si cum musteis.

(295)X. PETASONEM EX MVSTEIS: petasonem elixas cum bilibri hordei et Caricis XXV. cum elixatus fuerit, decarnas et arvillam illius candenti vatillo uris et melle contingis. quod melius, missum in furnum, melle obligas. cum coloraverit, mittis in caccabum passum, piper, fasciculum rutae, merum, temperas. cum fuerit temperatum, dimidium in petasonem profundis et alia parte piperati buccellas musteorum factas perfundis. cum sorbuerint, quod mustei recusaverint, petasoni refundis.

bilibre EV |
caricis E, cacis V |
decarnas EV, decorias *Sch* ç |
aruillam *Baseggio*, armillam EV |
profundis *Hum*, perf- EV |
alia parte *Hum*, aliam partem EV |
factas P, fractas EV |
sorbuerint *Gi*, -rit EV |
recusaverint *Hum*, -rit EV |

(296)XI. LARIDI COCTVRA: Tectum aqua cum multo anetho coques, oleum modicum destillabis et modicum salis.

distillabis EV |

(297)XII. IECINORA SIVE PVLMONES. 1. Iecinera haedina vel agnina sic coques: aquam mulsam facies, et ova <et> partem lactis admisces eis ut incisa iecinera sorbeant. coques ex oenogaro, pipere asperso, et inferes.

Iecinora (-era E[1]) siue pulmones EV, *sed in* E *adscriptum ante v. 12, signis huc relegatum* |
agnina ç, agmina EV |
et ova et *Gi*, et oua EV |
admiscis EV |
ex *Brandt*, et EV |
piper EV |

(298)**2**Aliter [iecinera] in pulmonibus: ex lacte lavas pulmones et colas quod capere possunt,
et confringis ova duo cruda, salis grana pauca, mellis ligulam, et simul commisces et imples pulmones.
(299)elixas et concidis. teres piper, suffundis liquamen, passum, merum. pulmones confringis et hoc oenogaro perfundis.

iecinera EV, *del. Hum* |
confringis *Sch*, infringis EV; *cf. p. 25, 21. 26, 26. 27, 1 al.* |
dua V, dura E |
conmiscis EV |
confringis EV, conpungis *Sch ex p. 55, 2. 57, 3* |

(300)**1**XIII. DVLCIA DOMESTICA ET MELCAE. 1. Dulcia domestica: palmulas vel dactylos excepto semine, nuce vel nucleis vel pipere trito infercies. sale foris contingis, frigis in melle cocto, et inferes.

et melce EV *hic et in indice*, ex melle *Hum. at cf. ad p. 55, 26* |
excoepto P, et cepto EV, *an* exempto? |
vel pipere trito *Hum*, uel piper tritum EV |
sale *Hum*, sales EV |

(301)**2**Aliter dulcia: musteos Afros optimos rades et in lacte infundis. cum biberint, in 55furnum mittis, ne arescant, modice. eximes eos calidos, melle perfundis, compungis ut bibant piper aspergis et inferes.

(302)**3**Aliter dulcia: siligineos rasos frangis, et buccellas maiores facies. in lacte infundis, frigis, ex [in] oleo, mel superfundis et inferes.

ex *Vo*, et in EV |

(303)**4**<Aliter> dulcia: piperato mittis mel, merum, passum, rutam. eo mittis nucleos, nuces, alicam elixatam. concisas nuces Abellanas tostas adicies, et inferes.

Aliter *add. Gi* |
piperato *(cf. p. 20, 15) Sch*, piperata EV |
auellanas EV |

(304)**5**A l i t e r d u l c i a : piper, nucleos, mel, rutam et passum teres, cum lacte et tracta
coques. coagulum coque cum modicis ovis. perfusum melle, aspersum <pipere> inferes.

tractam EV |
coques EV, coges *Sch* |
coagulum EV, coagulatum *Hum* |
pipere *add. Baseggio* |

(305)**6**A l i t e r d u l c i a : accipies similam, coques [et] in aqua calida, ita ut durissimam pultem facias, deinde in patellam expandis. cum refrixerit, concidis quasi <ad> dulcia et frigis in oleo optimo. levas, perfundis mel, piper aspergis et inferes. melius feceris, si lac pro aqua miseris.

coques et E[1]V, et *del* E[2] |
aqua calida E, aquã calidã V |
durissimam pultem facias E, durissima pulte facies V |
ad *add. Sch cf. v. 17. p. 35, 24. 36, 10* |
aquam EV |

(306)**7**T y r o p a t i n a m : accipies lac, quod adversus patinam aestimabis, temperabis lac cum melle quasi ad lactantia, ova quinque ad sextarium mittis, si ad heminam, ova tria. in lacte dissolvis ita ut unum corpus facias, in Cumana colas et igni lento coques. cum duxerit ad se, piper aspargis et inferes.

tiropatinam EV |
aduersus V, aduersus quod E; quod adversus *Vo, potest enim* quod *in archetypo supra scriptum fuisse* |
eminam E, imina V |
cumana *Hum*, cuminata EV |
colas EV, collocas *Sch* |

(307)**8**O v a s p o n g i a e x l a c t e : ova quattuor, lactis heminam, olei unciam in se dissolvis, ita ut unum corpus facias. in patellam subtilem adicies olei modicum, facies ut bulliat, et adicies impensam quam parasti. una parte cum fuerit coctum, in disco vertes, melle perfundis, piper aspargis et inferes.

sfongia V, sfhongia E |
quam parasti E, cõparasti (quã *ss.* V[3]) V |

(308)**9**M e l c a . ... stum pipere et liquamine, vel sale, oleo et coriandro.

Mel castum EV *corrupte*; Melca. lac acidum *Sch; cf. Janko, Glotta II 38 ss.* | *praeceptum totum valde decurtatum, cf. Paxamos in Geopon. 18, 21, Colum. 12, 8, nisi breviter dixit* Melcas: cum (*Brandt*) |
pipere et liquamine E, pip et liquam̃ V |
uel EV, mel *Sch* cum P |

56(309)XIV. BVLBOS. 1. B u l b o s oleo, liquamine, aceto inferes, modico cumino asperso.

oleo E, olei V |
inferes E, -re V |
cumino E[2]V, cumuino E[1] |

2Aliter: bulbos tundes atque ex aqua coques, deinde oleo frigis. ius sic facies: thymum, puleium, piper, origanum, mel, acetum modice et si placet, et modice liquamen. piper aspargis et inferes.

tundis EV, tondes *Gi* |
atque *Hum*, a quo EV, aqua α |
placet et EV, placet *Hum* |

(310)**3**Aliter: bulbos elixas in pultarium pressos, mittis thymum, origanum, mel, acetum, defritum, caryotam, liquamen et oleum modice. piper aspargis et inferes.
(311)[Varro: ‘si quid de bulbis, dixi: "in aqua, qui Veneris ostium quaerunt", deinde ut legitimis nuptiis in cena ponuntur, sed et cum nucleis pineis aut cum erucae suco et pipere’].

elixas *Sch*, -xos EV |
pulturium E, -orium V |
caroetam EV |
liquamen et *Sch*, liquamine EV |
Varro—pipere *recte marginale fuisse archetypi dixit Sch; cf. Sitz.-Ber. p. 24* |
si quid EV, si quidem *Sch* |
buluis V, puluis E |
dixi EV, dixit ς |
in aquam EV, iniquum *aliquos legisse refert Hum* |
ostium EV, otium *Sch* |
ut EV, in ς |
suco E, sucũ V |

(312)**4**Aliter. bulbos frictos: oenogaro inferes.

oenogaro *Hum*, in garo EV |

(313)**1**XV. FVNGI FARNEI VEL BOLETI. 1. Fungi farnei: elixi, calidi, exsiccati oenogaro pipere accipiuntur, ita ut piper cum liquamine teras.

piper EV |
teres EV |

(314)**2**In fungis farneis: piper, caroenum, acetum et oleum.

(315)**3**Aliter fungi farnei: elixi ex sale, oleo, mero, coriandro conciso inferuntur.

(316)**4**Boletos fungos: caroenum, fasciculum coriandri viridis. ubi ferbuerint, exempto fasciculo inferes.

ferbuerint E, -rit V |

(317)**5**Boletos aliter: calyculos eorum liquamine vel sale aspersos inferunt.

buletos E |
caliculos EV |
inferunt V, -rum E |

(318)**6**Boletos aliter: thyrsos eorum concisos in patellam novam perfundis, addito pipere, ligustico, modico melle. liquamine temperabis. oleum modice.

nouam *varia lectio ap. Hum*, ouam EV |

(319)**1**XVI. TVBERA. 1. Tubera radis, elixas, sale aspergis, et surculo infiges. subassas, et mittes in caccabum oleum, liquamen, caroenum, vinum, piper et mel. cum ferbuerit, amulo obligas. tubera exornas et inferes.

radis V, radix E |

(320)**2**Aliter tubera: elixas et, asperso sale, in surculis adfigis et subassas. et mittes in caccabum liquamen, oleum viride, 57caroenum, vinum modice et piper confractum et mellis modicum, et ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas, et tubera compunges, ut combibant illud. exornas. cum bene sorbuerint, inferes. si volueris, eadem tubera omento porcino involves et assabis et sic inferes.

uridem EV |
conpungens EV |
ut V, et E |
sorbuerint *Sch*, ferbuerint EV |

(321)**3**Aliter tubera: oenogarum, piper, ligusticum, coriandrum, rutam, liquamen, mel, vinum, oleum modice. calefacies.

oleum modice V, ·/modice ·/oleum *(signis ordine restituto)* E |

(322)**4**Aliter tubera: piper, mentam, rutam, mel, oleum, vinum modicum. calefacies et inferes.

(323)**5**Aliter tubera: elixa cum porro, deinde sale, pipere, coriandro conciso, mero, oleo modico inferes.

oleo modico *Brandt*, obomo EV, optimo *Hum* |

(324)**6**Aliter tubera: piper, cuminum, silfi, mentam, apium, rutam, mel, acetum vel vinum, salem vel liquamen et oleum modice.

(325)XVII. IN COLOCASIO. In colocasio: piper, cuminum, rutam, mel, liquamen, olei modicum. cum ferbuerit, amulo obligas.

(326)**1**XVIII. COCLEAS. 1. Cocleas lacte pastas: accipies cocleas, spongizabis, membranam tolles, ut possint prodire. adicies in vas lac et salem uno die, ceteris diebus [in] lac per se, et omni hora mundabis stercus. cum pastae fuerint, ut non possint se retrahere, ex oleo

fongizabis EV |
sale EV |
lac *Sch*, in lac EV |
oĩ hora α, ommora EV |
ex E, et ex V *ad rem cf. Marcell. med. 20, 35* |

friges. mittes oenogarum. similiter et pulpa pasci possunt.

pulpas EV, pulte *Hum cf. Plin. nat. 9, 174* |

(327)**2**Cocleas: sale puro et oleo assabis cocleas: lasere, liquamine, pipere, oleo suffundis.

suffundis V, -es E |

3Cocleas assas: liquamine, pipere, cumino, suffundis assidue.

(328)**4**Aliter cocleas: viventes in lac siligineum infundes: ubi pastae fuerint, coques.

(329)**1**XIX. OVA. 1. Ova frixa: oenogarata.
2Ova elixa: liquamine, oleo, mero vel ex liquamine, pipere, lasere.
3In ovis hapalis: piper, ligusticum, nucleos infusos. suffundes mel, acetum: liquamine temperabis.

enogarata E, oeno- (*sed priore o erasa*) V |
ova elixa *Hum*, ob elixa EV |
apalis EV |

58

LIB. VIII. TETRAPVS

I. in apro. II. in cervo. III. in caprea. IV. in ovifero. V. bubula sive vitulina. VI. in haedo et agno. VII. in porcello. VIII. leporem. IX. glires.

LIB. VIII *cap.* III in capria E |

(330)I. IN APRO. 1. Aper ita conditur: Spongiatur, et sic aspergitur ei sal et cuminum frictum, et sic manet. alia die mittitur in furnum. cum coctus fuerit, perfunditur piper tritum, [condimentum aprunum] mel, liquamen, caroenum et passum.

sfungiatur EV |
sal et *Sch*, sale V, sal E |
frictum *Sch ex v. 14*, tritum EV |
condimentum aprimum (-inum E) EV *delevit Sch marginale* |

(331)**2**Aliter in apro: aqua marina cum ramulis lauri aprum elixas quousque madescat. corium ei tolles. cum sale, sinapi, aceto inferes.

(332)**3**Aliter in apro: teres piper, ligusticum, origanum, bacas myrtae exenteratas, coriandrum, cepas,

exenteratas *Hum*, extenteras EV |
calefacies α, sale- EV |

suffundes mel, vinum, liquamen, oleum modice, calefacies, amulo obligas. aprum in furno coctum perfundes. hoc et in omne genus carnis ferinae facies.

ferine V, farine E |
facies V, -as E |

(333)**4**In aprum assum iura ferventia facies sic: piper, cuminum frictum, apii semen, mentam, thymum, satureiam, cneci flos, nucleos tostos vel amygdala tosta, mel, vinum, liquamen, acetum, oleum modice.

iura P, iure EV |
cnici (*vel* anethi) flores *Hum*, enechi flos EV |
acetum *Brandt*, acetabulum EV |

(334)**5**Aliter in aprum assum iura ferventia: piper, ligusticum, apii semen, mentam, thymum, nucleos tostos, vinum, acetum, liquamen et oleum modice. cum ius simplex bullierit, tunc triturae globum mittes et agitas cepae et rutae fasciculo. si volueris pinguius facere, obligas ius albo ovorum liquido, moves paulatim, aspergis piper tritum et inferes.

cepae *Gi*, cepam EV, cepa *Hum* |
fasciculo *Hum*, -os EV |
pinguius E, pingui ius V |
obligas ius *Hum*, obliga siuis (siuos E) EV, obligabis *Tor* |

(335)**6**Ius in aprum elixum: piper, ligusticum, cuminum, silfi, origanum, nucleos, caryotam, mel, sinape, acetum, liquamen et oleum.

(336)**7**Ius frigidum in aprum elixum: piper, careum, ligusticum, coriandri semen frictum, anethi semen, apii semen, thymum, origanum, cepulam, mel, acetum, sinape, liquamen, oleum.

cepulam E, -ullam V |
oleum E^2V, et oleum E^1, *item p. 59, 6* |

59(337)**8**Aliter ius frigidum in aprum elixum: piper, ligusticum, cuminum, anethi semen et thymum, origanum, silfi modicum, erucae semen plusculum, suffundes merum, condimenta viridia modica, cepam, Ponticas vel amygdala fricta, dactylum, mel, acetum, merum modicum, coloras defrito, liquamen, oleum.

eruce E^2V, euruce E^1 |
cepa pontica EV |

(338)**9**Aliter <ius> in apro: teres piper, ligusticum, origanum, apii semen, laseris radicem, cuminum, feniculi semen, rutam, liquamen, vinum, passum. facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas. aprum intro foras <tanges> et inferes.

Aliter EV, Ius aliter P |
tanges *add. Baseggio ex l. 23* |

(339)**10**Perna apruna ita impletur Terentina: per articulum pernae palum mittes ita ut cutem a carne separes, ut possit condimentum accipere per cornulum et universa impleatur. teres piper, bacam lauri, rutam; si volueris, laser adicies, liquamen optimum, caroenum et olei viridis guttas.
(340)cum impleta fuerit, constringitur illa pars, qua impleta est, ex lino et mittitur in zemam. elixatur in aqua marina cum lauri turionibus et anetho.

apruna V, aprina E |
terentina *Sch ex p. 63, 16 (cf. p. 26, 4)*, recentina EV, recentis *Tor*, recens *Hum* |
et *Sch*, ut EV |
guttas ç, gustas EV (*in* V *man. recens fecit* guctas) |
aquam marinam EV |

(341)II. IN CERVO. 1. Ius in cervum: teres piper, ligusticum, careum, origanum, apii semen, laseris radicem, feniculi semen, fricabis, suffundes liquamen, vinum, passum, oleum modice. cum ferbuerit, amulo obligas. cervum coctum intro foras tanges et inferes.

(342)**2**In platonem similiter et in omne genus venationis eadem conditura uteris.

platone EV, platicerote α |

(343)**3**Aliter: cervum elixabis et subassabis. teres piper, liquamen, careum, apii semen, suffundes mel, acetum, liquamen, oleum. calefactum amulo obligas et carnem perfundes.

(344)**4**Ius in cervo: piper, ligusticum, cepulam, origanum, nucleos, caryotas, mel, liquamen, sinape, acetum, oleum.

(345)**5**Cervinae conditura: piper, cuminum, condimentum, petroselinum, cepam, rutam, mel, liquamen, mentam, passum,

cepa ruta V |
amulo E^2V, -los E^1 |
bulliit *sic* EV |

caroenum et oleum
modice. amulo obligas, cum iam bulliit.

(346)**6**Iura ferventia in cervo: piper, ligusticum, petroselinum, cuminum, nucleos tostos aut 60amygdala suffundes mel, acetum, vinum, oleum modice, liquamen, et agitabis.

suffundes *ante* nucleos *habent* EV, *ante* mel *posui t Hum* |

(347)**7**Embamma in cervinam assam: piper, nardostachyum, folium, apii semen, cepam aridam, rutam viridem, mel, acetum, liquamen, †adiectam caryotam, uvam passam et oleum.

embamma *Tor*, embambam EV |
nardostacium EV, *cf.* ***7*** *6, 8* |
adiectam (-um V) caretam (ca— _retã V) EV, ad rectum cariotae *Sch*, defritum careotam *Gi* |

(348)**8**Aliter in cervum assum iura ferventia: piper, ligusticum, petroselinum, Damascena macerata, vinum, mel, acetum, liquamen, oleum modice agitabis porro et satureia.

ceruum E, ceruom V |

(349)**1**III. IN CAPREA. 1. Ius in caprea: piper, ligusticum, careum, cuminum, petroselinum, rutae semen, mel, sinape, acetum, liquamen et oleum.

(350)**2**Ius in caprea assa: piper, condimentum, rutam, cepam, mel, liquamen, passum, oleum
modice amulum, <cum> iam bulliit.

amulum EV, amylas *Hum* |
cum *add. Hum ex p.* *59, 33* |
bulliet EV *cf. p. 59, 33* |

(351)**3**Aliter ius in caprea: piper, condimentum, petroselinum, origanum modicum, rutam, liquamen, mel, passum et olei modicum amulo obligabis.

(352)**1**IV. IN OVIFERO. [hoc est ovis silvatica] 1. Ius in ovifero fervens: piper, ligusticum, cuminum, mentam siccam, thymum, silfi, suffundes vinum, adicies
Damascena macerata, mel, vinum, liquamen,

glossam hoc—silvatica *del* P, *habent* EV |
uino EV |
damascenam EV |
macerata V, merata (ce *supra* er, *sic*) E |

acetum, passum ad colorem, oleum. agitabis fasciculo origani et mentae siccae.

(353)**2**Ius in venationibus omnibus elixis et assis: piperis scripulos VIII, rutam, ligusticum, apii semen, iuniperum, thymum, mentam aridam scripulos senos,
pulei scripulos III. haec omnia ad levissimum pulverem rediges et in uno commisces et teres. adicies in vasculum mel quod satis erit, et his uteris cum oxygaro.

scrp̃ *sic bis* V scrp̃ *tum* scriṗ E |
melle EV |

(354)**3**Ius frigidum in ovifero: piper, ligusticum, thymum, cuminum frictum, nucleos tostos, mel, acetum liquamen et oleum piper asperges.

aspergis EV |

(355)V. BVBVLA
SIVE VITELLINA. 1. Vitellina fricta: piper, ligusticum, apii semen, cuminum, origanum, cepam siccam, 61uvam passam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum, defritum.

uitellina EV *hic bis* uitulina *in indice* EV |

(356)**2**Vitulinam sive bubulam cum porris <vel> Cydoneis vel cepis vel colocasiis: liquamen, piper, laser et olei modicum.

uitulinam EV, *item 4 et 7* |
vel *ante* cidoneis (*sic* EV) *add. Gi*,
succidaneis *Hum* |
colocaseis EV |

(357)**3**In vitulinam elixam: teres piper, ligusticum, careum, apii semen, suffundes mel, acetum, liquamen, oleum. calefacies, amulo obligas et carnem perfundes.

(358)**4**Aliter in vitulina elixa: piper, ligusticum, feniculi semen, origanum, nucleos, caryotam, mel, acetum, liquamen, sinapi et oleum.

et oleo V, *om.* E^1, oleo E^2 |

(359)**1**VI. IN HAEDO VEL AGNO. 1. Copadia haedina sive agnina:
pipere <et> liquamine coques cum

et *add. Sch.* |
faratariis EV, paratariis *Hum* |
cum inbracto V, cum bracto E, cum embracto P,

faseolis faratariis, liquamine, pipere, lasere cum † inbracto, buccella panis et oleo modico.

cuminum tritum *Hum*; confracto *Brandt* |
bocellas EV |

(360)**2**Aliter haedinam sive agninam excaldatam: mittes in caccabum copadia. cepam, coriandrum minutatim succides, teres piper, ligusticum, cuminum, liquamen, oleum, vinum. coques, exinanies in patina, amulo obligas.

minutatim *Gi*, minutum EV, minutim *Hum* |

(361)**3**[Aliter haedinam sive agninam excaldatam] <agnina> a crudo trituram mortario accipere debet, caprina autem cum coquitur accipit trituram.

Aliter—excaldatam *titulum male repetitum del. Vo* |
agnina *add. Hum* |
a crudo *sic* EV |
tritura EV |

(362)**4**Haedum sive agnum assum: haedi cocturam <cura>. ubi eum ex liquamine et oleo coxeris, incisum infundes in pipere, lasere, liquamine, oleo modice, et in craticula assabis. eodem iure continges. piper asparges et inferes.

cura *add. Gi*; haedi cocturam *del. Sch* |
graticula EV |

(363)**5**Aliter haedum sive agnum assum: piperis semunciam, asareos scripulos VI, zingiberis modicum, petroselini scripulos VI, laseris modice, liquaminis optimi heminam, olei acetabulum.

semiunciam E |
asereos EV |
ging- E geng- V |
petroselinis EV |

(364)**6**Haedus sive agnus syringiatus [id est † mammotestus]: exossatur diligenter a gula, sic ut uter fiat, et intestina eius integra 62exinaniuntur, ita ut in caput intestina sufflentur, et per novissimam partem stercus exinanibitur. aqua lavantur diligenter et sic implentur admixto liquamine, et ab umeris consuitur et mittitur in clibanum. cum coctus fuerit, perfunditur ius bulliens: lac, piper tritum, liquamen, caroenum, defritum modice, sic et oleum, et iam bullienti mittis amulum. vel certe mittitur in reticulo vel in sportella et

syringladus id est mammotestus EV *cf. p. 62, 12; coniecerunt* mammothreptos *Dufresne*, amnocistis *Baseggio, possis* mammothelastes; *sed glossam iam Hum agnovit* |
exsorsatur V |
a gula *Tor*, agilla EV |
sicut uter E, sic̃ ut̃ V |
exinaniantur (/// /// ex- E) EV |
in caput intestina suffletur EV, per caput int. sufflentur P |
lacte EV |
certe *sic* EV |
retiaculo EV |

diligenter constringitur et
bullienti zemae cum modico salis summittitur.
cum bene illic tres undas bullierit, levatur,
et denuo bullit cum umore supra scripto.
bulliente conditura perfunditur.

zemae *Sch*, zema EV |
modice *corr. in* -co E |

(365)**7**Aliter haedus sive
agnus syringiatus: lactis sextarium unum,
mellis unc. IV, piperis unc. I, salis modicum,
laseris modicum. ius in †
ipsius: olei acetabulum, liquaminis acetabulum,
mellis acetabulum, dactylos tritos octo, vini
boni heminam, amulum modice.

syringiatus (sir- V) EV |
in ipsius EV, spissius *Sch*, in ipsum *Gi* |
olei E, oleũ V |
verba liq. acet. mellis acet. *dabat* E^1 *post* octo, *suo loco restituit* E^2 |

(366)**8**Haedus sive agnus crudus:
oleo, pipere fricabis et asparges foris salem
purum multo cum coriandri semine. in furnum
mittis, assatum inferes.

pipere E, pip V |
foris E, fores V |
semine E, semen V |

(367)**9**Haedum sive
agnum Tarpeianum: antequam coquatur,
ornatus consuitur. piper, rutam, satureiam,
cepam, thymum modicum. et liquamine collues
haedum, macerabis in furno <aut> in patella,
quae oleum habeat cum percoxerit, perfundes
in patella impensam, teres satureiam, cepam,
rutam, dactylos, liquamen, vinum, caroenum,
oleum. cum bene duxerit impensam, in disco
pones, piper asperges et inferes.

tarpeianum R, tatarpeianum EV |
coquatur P, -antur EV |
aut P, *om.* EV |

(368)**10**Haedum sive
agnum Parthicum: mittes in furnum. teres
piper, rutam, cepam, satureiam, Damascena
enucleata, laseris modicum, vinum, liquamen,
et oleum [uinum]. fervens colluitur in disco, ex
aceto sumitur.

particum *Sch*, pasticum EV, *cf.* ***6*** *9, 2* |
laseris E, leseris V |
modicum uinum liquamen et oleum uinum
(*om.* P) feruens EV, modicum vivi liq. et
vinum *Sch* |

(369)**11**Haedum laureatum ex lacte:
haedum curas, exossas, interanea
eius 63cum coagulo tolles, lavas. adicies in
mortarium piper, ligusticum, laseris radicem,
bacas lauri duas, pyrethri modicum, cerebella

Haedus laureatus *Tor ex* ***8*** *7, 9*, Hedo laurum EV |
exorsas E |
coagulo ç, quagulo EV |
pirethi EV |
teres E^2V, *om.* E^1 |

duo vel tria. haec omnia teres, suffundes liquamen, temperabis ex sale. super trituram colas lactis sextarios duos, mellis ligulas duas. hac impensa intestina reples et super haedum componis in gyro, et omento
<vel> charta cooperis, surclas. in caccabum vel patellam compones haedum, adicies liquamen, oleum, vinum. cum ad
mediam cocturam venerit, teres <piper>, ligusticum, et ius de suo sibi suffundes. mittes defriti modicum, teres, reexinanies in caccabum. cum percoctus fuerit, exornas, amulo obligas et inferes.

giro EV, zirbo (*i.* omento) *Hum* omento vel *Gi*, omento *corr. in* -ũ V, omentum (om- *ex* m-) E |
cooperes EV |
cocturam P, cora EV |
piper ç, *om.* EV |
defriti E, -to V |

(372)**1**VII. IN PORCELLO. 1. P o r c e l l u m f a r s i l e m d u o b u s g e n e r i b u s : curas, a gutture exenteras, a cervice ornas. antequam praedures, subaperies auriculam sub cutum, mittes impensam Terentinam in vesicam bubulam et fistulam
aviarii rostro vesicae alligabis, per quam exprimes in aurem quantum ceperit. post
a charta praecludes et infiblabis et praeparabis aliam impensam. sic facies: teres piper, ligusticum, origanum, laseris radicem modicum, suffundes liquamen, adicies cerebella cocta, ova cruda, alicam coctam, ius de suo sibi, <si> fuerint, aucellas. nucleos, piper integrum; liquamine temperas. imples porcellum, charta obduras et fiblas. mittes in furnum. cum coctus fuerit, exornas, perunges et inferes.

generibus ç, generis EV |
praedures *Hum*, perdures EV |
bubulã α, -lum EV |
rustro EV |
post a EV, postea ç |
si fuerit (*debebat* -int) *Sch*, fuerit EV, ferueat, cum ferbuerit *Hum* |
obduras EV, -cas *Sch, cf. p.* 64, 14 |
fiblas *ex* fibreas *corr.* E |
mittes ç, mitteres (-ris E) EV |
fornum E |

(373)**2**A l i t e r p o r c e l l u m : Salem, cuminum, laser.

3P o r c e l l u m l i q u a m i n a t u m : de porcello eicis utriculum, ita ut aliquae pulpae in eo remaneant. teres piper, ligusticum, origanum, suffundes liquamen, adicies unum cerebellum, ova duo, misces in se. porcellum praeduratum imples, fiblabis, in sportella ferventi ollae

utriculum EV *cf. p.* 64, 2, ventriculum *Hum* |
alique V; -em E |
unum ç, uinum EV |
duo *sic* EV |
manere EV, manare *Hum* |
piper EV |

summittis. cocto fiblas tolles, ut 64ius ex
ipso manere possit. pipere aspersum inferes.

(374)**4**Porcellum elixum farsilem: de porcello utriculum eicies, praeduras. teres piper, ligusticum,
origanum, suffundes liquamen, cerebella cocta quod satis sit, similiter ova dissolves, liquamine temperabis, farcimina cocta integra praecides. sed ante porcellum praeduratum liquamine delavas, deinde imples, infiblas, in sportella ferventi ollae summittes. coctum spongizas, sine pipere inferes.

suffẹndes (u *supra* e) E |

(375)**5**Porcellum
assum tractomelinum: porcellum curatum a gutture exenteras, siccas. teres piperis unciam, mel, vinum, impones ut ferveat, tractam siccatam confringes et partibus caccabo permisces. agitabis surculo lauri viridis, tam diu coques, donec levis fiat et impinguet. hac impensa porcellum
imples, surculas, obduras duras charta, in furnum mittes, exornas et inferes.

tractomelinum *Sch*, -itum *Hum* (*debebant* -itinum), tracto mel in EV |
tractam *Hum*, tactam EV |
lêvis *Sch*, lenis EV |
surculas *sic* EV |
obduras EV, -cas *Sch cf. p. 63, 24* |

(376)**6**Porcellum lacte pastum elixum calidum iure frigido crudo Apiciano: adicies in mortarium piper, ligusticum, coriandri semen, mentam, rutam, fricabis, suffundes liquamen, adicies mel, vinum, et liquamine <temperabis>. porcellum elixum ferventem sabano mundo
siccatum perfundes et inferes.

calidum iure frigidum EV, calidum siue frigidum iure *Hum, at cf. p. 45, 29* |
menta ruta V |
liquam̃ V, liquidum E |
temperabis *add. Gi* |
p̣fundes V, profundes E |

(377)**7**Porcellum Vitellianum: porcellum ornas quasi aprum, sale asperges, in furno assas. adicies in mortarium piper, ligusticum, suffundes liquamen, vino et passo temperabis. in caccabo cum olei pusillo ferveat. et porcellum assum iure asperges, ita ut sub cute ius recipiat.

in caccabo cum olei (oleo E) pusillũ (pussillum E) ferueat (*ante* ferueat *duae erasae, fortasse* et, *in* V) EV, in caccabum olei pusillum ferueat ç |
ita ut E, ita et V |
ius E, eius V |

(378)**8**Porcellum Flaccianum: porcellum ornas in modum apri, sale asperges et in furnum mittes. dum coquitur, adicies in mortarium piper, ligusticum, careum, apii semen, laseris radicem, rutam viridem, fricabis, suffundes liquamen, vino
et passo temperabis. 65In caccabo cum olei modico ferveat. amulo obligas.
porcellum cocto ab ossibus tanges, apii semen teres ita ut fiat pulvis, asperges et inferes.

flacianum EV |
liquamine EV |
passo E, passio V |
in caccabum cum olei modicum EV |
cocto *Vo cf. v. 9*, coctum EV |
fiat E^2V, faciat E^1 |

(379)**9**Porcellum laureatum: porcellum exossas, quasi oenogaratum ornas, praeduras. laurum viridem in medio franges satis,
in furno assas, et mittes in mortarium piper, ligusticum, careum, apii semen, laseris radicem, bacas lauri. fricabis, suffundes liquamen, et vino et passo temperabis. adicies in caccabo cum olei modico, ut ferveat. obligas. porcellum lauro eximes et iure ab ossibus tanges et inferes.

furnum EV |
et uino et V, et uino E |
in caccabo cum olei modicum ut EV |
iure *Sch*, ius EV |
ossa EV, osse ς |

(380)**10**Porcellum Frontinianum: exossas, praeduras, ornas. adicies in caccabum liquamen, vinum, obligas fasciculum porri, anethi, media coctura mittes defritum. coctum lavas et siccum mittes. piper asperges et inferes.

Frontinianum porcellum EV, porc. Fronton- ς |
obligas *sic* EV, *item 16*, alligas *Sch ex p. 17, 2* |
cocturam EV |

(381)**11**Porcellum aenococtum: porcellum praeduras, ornas; adicies in caccabum oleum, liquamen, vinum,
aquam, obligas fasciculum porri,
coriandri, media coctura colorabis defrito.
adicies in mortarium piper, ligusticum, careum, origanum, apii semen, laseris radicem, fricabis, suffundes liquamen, ius de suo sibi; vino et passo temperabis; exinanies in caccabum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas.
porcellum compositum in patina perfundes, piper asperges et inferes.

oenococtum EV, *cf. p. 66, 13 et exc. Salm. ind. 21* in
occuctu, *§21* unococto; *at* oenogaratus *Hum* |
produras EV |
obligas E, -izas V |

(382)**12**Porcellum Celsinianum: ornas, infundes pipere, ruta, cepa, satureia, sicuto † suo, et ova infundes per auriculam, et ex pipere, liquamine, vino modico in acetabulum temperas, et sumes.

sicuto EV, succo α |
teriperas EV |

(383)**13**Porcellum assum: teres piper, rutam, satureiam, cepam, ovorum coctorum media, liquamen, vinum, oleum, conditum. bulliat. conditura porcellum in boletari perfundes et inferes.

(384)**14**Porcellum hortolanum: porcellus hortolanus exossatur per gulam in modum utris. mittitur in eo pullus isiciatus particulatim concisus, turdi, ficedulae, isicia de pulpa sua, Lucanicae, dactyli exossati, 66fabriles bulbi, cocleae exemptae, malvae, betae, porri, apium, cauliculi elixi, coriandrum, piper integrum, nuclei, ova XV superinfunduntur, liquamen piperatum, ova mittuntur trita. et consuitur et praeduratur. in furno assatur. deinde a dorso scinditur, et iure hoc perfunditur. piper teritur, ruta, liquamen, passum, mel, oleum modicum. cum bullierit, amulum mittitur.

hortolanum *et* hortolanus *sic* EV |
gulam E, ungulã (un *erasae*) V |
particulatim ç, -lam EV |
mittantur EV |
trita *Gi*, tria EV |

(385)**15**Ius frigidum in porcellum elixum ita facies: teres piper, careum, anethum origanum modice, nucleos pineos, suffundes acetum. liquamen, caryotam, mel, sinape factum, superstillabis oleum, piper asperges et inferes.

elixum ita facies *Hum*, ita facies in elixum EV |
careotam EV, caraenum *Hum* |

(386)**16**Porcellum Traianum sic facies: exossas porcellum et aptabis sicuti aenococtum et ad fumum suspendes, et adpendeas, et quantum adpendeas, tantum salis in ollam mittes. et elixas ut coquatur, et siccum in lance inferes <pro> salso recente.

traganum EV, Troianum *Sch ex Macrob. 3, 13, 13 vel* taricanum (α τάριχος) |
siccum EV *cf. p. 47, 9. 51, 25. 65, 13*, sic eum α |
inferes E, efferes V |
pro *add. Baseggio* |

(387)**17**In porcello lactante: piperis unc. I, vini heminam, olei optimi acetabulum maius, liquaminis acetabulum, aceti acetabulum minus.

lactante *sic* EV |
ut supra V, optimi acetabulum [aceti acetabulum *del.* E[2]] maius liquaminis minus E |

(395)VIII. LEPOREM. 1. Leporem madidum : in aqua praecoquitur modice, deinde componitur in patina, [ac] coquendus <ex> oleo in furno, et cum prope sit coctus ex alio oleo. pertangito de conditura infra scripta: teres piper, <ligusticum>, satureiam, cepam, rutam, apii semen, liquamen, laser, vinum et modice olei. aliquotiens versatur, in ipsa percoquitur conditura.

madidum EV, acidum *Sch* |
coquendus *Sch*, accoquendus EV, ad coquendum *Tor*, ac coquitur *Hum* |
ex *add. Gi* |
ligusticum *add.* P, *om.* EV |

(396)**2**Item aliam ad eum impensam: cum prope tolli debeat, teres piper, dactylum, laser, uvam passam, caroenum, liquamen, oleum. suffundes, et, cum bullierit, piper asperges et inferes.

alia E |
eum ç, eam EV |

(397)**3**Leporem farsum: nucleos integros, amygdala, nuces sive glandes concisas, piperis grana solida, pulpam de ipso lepore. et ovis fractis obligatur, de<inde tegitur> omento porcino, 67in furno <assatur>. sic iterum impensam facies: rutam, piper satis, cepam, satureiam, dactylos, liquamen, caroenum vel conditum. diu combulliat donec spisset, et sic perfunditur. sed lepus in piperato liquamine et lasere maneat.

pulpa EV |
deinde tegitur *Sch et Gi*, de EV |
assatur *add. Gi* |
et lasere V, *om.* E |

(398)**4**Ius album in assum leporem: piper, ligusticum, cuminum, apii semen, ovi duri medium. trituram colligis et facies globum ex ea. in caccabulo coques liquamen, vinum, oleum, acetum modice, cepulam concisam, postea globulum condimentorum mittes et agitabis origano vel satureia. si opus fuerit, amulas.

ex ea *Hum*, extra EV |
caccabulo E, caccabo (lo *add.* V[2]) V[1] |
globolum EV |

(399)**5**Aliter in leporem: ex sanguine et iecinere et pulmonibus leporinis minutal: adicies in caccabum liquamen et oleum <et> cocturam, porrum et coriandrum minutatim concides, iecinera et pulmones in caccabum mittes. cum cocta fuerint, teres piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem, mentam, rutam, puleium, suffundes acetum, adicies iecinera leporum et sanguinem, teres. <adicies> mel et <ius> de suo sibi, aceto temperabis, exinanies in caccabum, pulmones leporum minutatim concisos in eundem caccabum mittes, facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas, piper asperges et inferes.

minutal *Hum ex p. 32, 23*, minuta EV |
et cocturam *Gi*, cocturam EV |
fuerint ç, -rit EV |
adicies *et* ius *add. Hum* |

(400)**6**Aliter leporem ex suo iure: leporem curas, exossas, ornas, mittes in caccabo, adicies oleum, liquamen, cocturam, fasciculum porri, coriandrum, anethum. dum coquitur, adicies in mortarium piper, ligusticum, cuminum, coriandri semen, laseris radicem, cepam aridam, mentam, rutam, apii semen, fricabis, suffundes liquamen, adicies mel, ius de suo sibi, defrito, aceto temperabis. facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligabis. exornas, ius perfundes, <piper> asperges et inferes.

adicies—cocturam *om.* V^1, *add.* V^2 *in marg. inf.* |
oleum E, oleo V^2 |
mel ius EV, melius ius *Sch* |
piper ç, *om*, EV |

(401)**7**Leporem Passenianum: leporem curas, exossas, extensum ornas, suspendes ad fumum. cum coloraverit, facies ut dimidia coctura coquatur. levas, asperges salem, † massam oenogaro tanges, adicies in mortarium piper, ligusticum, fricabis, suffundes liquamen, vino et liquamine temperabis in caccabum. adicies 68oleum modicum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas. leporem assum a dorso tangis, piper asperges et inferes.

ut E^2V, et E^1 |
levas *Gi*, lauas EV |
oenogara EV |
massam EV, assas *Brandt cf. p. 68, 2* |
uinum EV |

(402)**8**Leporem isiciatum: eadem conditura condies pulpam,

eadem ç, eandem EV |
omente V |
lacinias EV, laminas *Sch* |

nucleos infusos admisces, omento teges vel charta, colliges lacinias et surcula.

(403)**9**Leporem farsilem: leporem curas, ornas, quadratum imponis. adicies in mortarium piper, ligusticum, origanum, suffundes liquamen, adicies iecinera gallinarum cocta, cerebella cocta, pulpam concisam, ova cruda tria, liquamine temperabis, omento teges et charta et surclas. lento igni subassas. adicies in mortarium piper, ligusticum, fricabis, suffundes liquaram, vino et liquamine temperabis, facies ut ferveat cum ferbuerit, amulo obligas, et leporem subassatum perfundes. piper asperges et inferes.

cruda EV[2], dura (*erasa*) V[1] |
et carta et surclas V, et surclas et carta E |

(404)**10**Aliter leporem elixum: ornas, adicies in lance oleum, liquamen, acetum, passum, cepam concides et rutam viridem, thymum subcultratum, et sic adpones.

Leporem aliter EV |
ornas V, oenas E |

(405)**11**Leporis conditura: teritur piper, ruta, cepula, [et] iecur leporis, liquamen, caroenum, passum, olei modicum. amulum, cum bullit.

et iecur (-or E) EV |

(406)**12**Leporem <pipere> sicco sparsum: et hunc praecondies sicut haedum Tarpeianum. antequam coquatur, ornatus suitur. piper, rutam, satureiam, cepam, thymum modicum, liquamine collues, postea in furnum <mittes>, coques et impensa tali circumsparges: piperis semunciam, rutam cepam, satureiam, dactylos IV, uvam passam, coloratum super vatillum, vinum, oleum, liquamen, caroenum frequenter tangitur ut condituram suam omnem tollat. postea ex pipere sicco in disco sumitur.

pipere *add. Gi cf. v. 28* |
Tarpeianum *cf.* ***8*** *6, 9* |
coquantur E |
mittes *add. Gi* |
inpensam tall EV |
iusculum *Gi*, iustam EV |

(407)**13**Aliter leporem conditum: coques ex vino, liquamine, aqua, sinapi modico, anetho, porro cum capillo suo. cum <in>

modicum EV |
in se *Sch, cf. p. 17, 10. 31, 23*, se EV, per se *Tor* |
piper V, pipere E |

se coxerit, condies: piper, satureiam, cepae rotundum, dactylos, Damascena duo, vinum, liquamen, caroenum, olei modice. 69stringatur amulo, modicum bulliat. conditura lepus in patina perfunditur.

satureia EV |
cepae rutundum *sic* EV |
damascenae (dasm- E^2) EV, -na V^3 |
conditura *Sch ex p. 62, 11*, conditur EV |

(408)IX. GLIRES. G l i r e s : isicio porcino, item pulpis ex omni membro glirium trito, cum pipere, nucleis, lasere, liquamine farcies glires, et sutos in tegula positos mittes in furnum aut farsos in clibano coques.

trito EV, tritis *Hum* |
coque EV |

LIB. IX. THALASSA

I. in lucusta. II. in torpedine. III. in lolligine. IV. in sepiis. V. in polypo. VI. in ostreis. VII. omne genus conchyliorum. VIII. in echino. IX. in mitulis. X. in sarda cordula. XI. embractum Baianum.

LIB. IX. Thalassa E *in indice*, talassa EV *hic* | *cap.* II torpidine EV | VII conciliorum EV | IX metullis E, metulis V | XI balanum E |

See note at beginning of Bk. I.

XI. Ius in siluro, in palamyde et in thynno salsis. XII. Ius in mullo Taricho. XIII. Salsum sine salso. XIV. embractum Baianum.

(409)I. [IVS] IN LVCVSTA. 1. I u s i n l u c u s t a e t c a p a r i : indura cepam pallachanam concisam. † eius piper, ligusticum, careum, cuminum, caryotam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum, defritum. hoc ius adicito sinapi in elixuris.

IVS IN LOCVSTA EV *cf. tit. ind.* |
pallacanam *sic* EV, *cf. p. 28, 28* |
eius EV, teres *Gi; an* facies ei ius? |

(410)**2**L u c u s t a s a s s a s s i c f a c i e s : aperiuntur lucustae, ut adsolet, cum testa sua et infunditur eis piperatum, coriandratum, et sic in craticula assantur. cum siccaverint,
adicies ius in craticula quotiens siccaverint quousque assantur bene, <et> inferes.

{bis} graticula EV |
ius *Gi*, eis EV |
verba bene inferes *in* EV *abierunt post* 17 cuminato; *suo loco restituit et* et *inseruit Hum* |

(411)**3**Lucustam elixam cum cuminato: piper, ligusticum, petroselinum, mentam siccam, cuminum plusculum, mel, acetum, liquamen. si voles, folium et malabathrum addes.

locusta elixa EV |
malabratum EV |

(412)**4**Aliter lucustam: isicia de cauda eius sic facies: folium noci † uvam prius demes et elixas deinde pulpam, concides, cum liquamine, pipere et ovis isicia formabis.

lucusta (loc- E) EV |
esicia EV[2], *om.* V[1] |
folium noci uuam prius EV, folliclum [nocivam uvam] prius *Sch, an* follem nocivum prius? |

(413)**5**In lucusta elixa: piper, cuminum, rutam, mel, acetum, liquamen et oleum.

ruta V, oleum V, uinũ *(del. et* oleum ss. E[2]) E *cf.* *v. 25* |

(414)**6**Aliter in lucusta: piper, ligusticum, cuminum, mentam, rutam, nucleos, mel, acetum, liquamen et vinum.

uinum V, oleum (*del. et* uinum ss. E[2]) E *cf.* *v. 23* |

70(415)II. IN TORPEDINE. 1. In torpedine: teritur piper, ruta, cepula arida. <addes> mel, liquamen, passum, vinum modice, olei boni guttas. cum bullire coeperit, amulo obligas.

IN V, *om.* E |
addes *add. Gi* |

(416)**2**In torpedine elixa: piper, ligusticum, petroselinum, mentam, origanum, ovi medium, mel, liquamen, passum, vinum, oleum. si voles, addes sinape, acetum. si calidum volueris, uvam passam addes.

(417)III. IN LOLLIGINE. 1. In lolligine in patina: teres piper, rutam, mel modicum, liquamen, caroenum, olei guttas.

2In lolligine farsili: piper, ligusticum, coriandrum, apii semen, ovi

farsile EV, *item* 13 |
coliandrum EV |

vitellum, mel, acetum, liquamen, vinum et oleum. obligabis.

(418)IV. IN SEPIIS. 1. In sepia farsili: piper, ligusticum, apii semen, careum, mel, liquamen, vinum, condimenta coctiva. calefacies, et sic aperies sepiam et perfundes.

(419)**2**Sic farcies eam sepiam coctam: cerebella elixa enervata teres cum pipere, cui commisces ova cruda quod satis erit, piper integrum, isicia minuta, et sic consues et in bullientem ollam mittes ita ut coire impensa possit.

farcies *Tor*, facies EV |
lixa EV |
enerulata EV |
quod V, q̣ E |
pipere EV |
sic consues *Hum*, sicco sues EV |

(420)**3**Sepias elixas ab aheno: in frigidam missas cum pipere, lasere, liquamine, nucleis. ova <addes>, et condies ut voles.

aeno P, alieno EV *cf. p. 14, 12* |
addes *add. Gi* |

(421)**4**Aliter sepias: piper, ligusticum, cuminum, coriandrum viride, mentam aridam, ovi vitellum, mel, liquamen, vinum, acetum et oleum modicum. et, ubi bullierit, amulo obligas.

(422)V. IN POLYPO. In polypo: pipere, liquamine, lasere. inferes.

(423)VI. IN OSTREIS. In ostreis: piper, ligusticum, ovi vitellum, acetum, liquamen, oleum et vinum. si volueris, et mel addes.

et uinum *om.* E[1], *add. in marg.* E[1] *an* E[2] |

(424)VII. IN OMNE GENVS CONCHYLIORVM. In omne genus conchyliorum: piper, ligusticum, petroselinum, mentam siccam, cuminum plusculum, mel, liquamen. si voles, folium et malabathrum addes.

{bis} conciliorum EV |

71(425)VIII. IN ECHINO. 1. In echino: accipies pultarium novum, oleum modicum, liquamen, vinum dulce, piper minutum. facies ut ferveat. cum ferbuerit, in singulos echinos mittes, agitabis, ter bulliat. cum coxeris, piper asperges et inferes.

echino *bis* E^2V, enicho *bis* E^1 *item* 5. 7. 10. 11 | *an* coxerit? |

(426)**2**Aliter <in> echino: piper, cosium modice, mentam siccam, mulsum, liquamen, spicam Indicam et folium.

in *om.* EV |
mulsum V, -am E |
liquamine EV |

(427)**3**Aliter <in> echino: lotum mittes in aqua calida, coques, levas, in patella compones, addes folium, piper, mel, liquamen, olei modice, ova, et sic obligas. in thermospodio coques, piper asperges et inferes.

in P, *om.* EV |
echino V, enichum *corr. in* echinum E |
lotum *Baseggio*, colum EV, totum *Hum*, solum *Tor* |
termospodio E^2V, -spodi E^1 |

(428)**4**In echino salso: echinum salsum cum liquamine optimo, caroeno, pipere, temperabis et adpones.

enicho *et* enichum E^1 |
salso V, salsum E |
liquamen optimum EV |

(429)**5**Aliter: echinis salsis liquamen optimum admisces, et quasi recentes apparebunt, ita ut a balneo sumi possint.

eṇịchinis E |
salsis *Sch*, salis EV |
apparebunt E, aptabunt V |

(430)IX. IN MITVLIS. In mitulis: liquamen, porrum concisum, cuminum, passum, satureiam, vinum. mixtum facies aquatius et ibi mitulos coques.

metulis *bis* EV | aquatius *Hum*, aquati ius EV |
mitulos *sic* EV |

(431)X. IN SARDA CORDVLA MVGILE. 1. In Sardis: Sardam farsilem sic facere oportet: Sarda exossatur, et teritur puleium, cuminum, piperis grana, menta, nuces, mel. impletur et consuitur. involvitur in charta et sic supra vaporem ignis in operculo componitur, conditur ex oleo, caroeno, allece.

sardã exossatur EV |
et teritur EV, attorretur *Sch* |
pulpeium EV |
cuminum *Hum*, cum EV |
mentam EV |
allece *Hum*, allego EV |

(432)**2**Sarda ita fit: coquitur sarda et exossatur. teritur piper <cum> ligustico, thymo, origano, ruta, caryota, melle, et in vasculo ovis concisis ornatur impensa: vinum modice, acetum, defritum et oleum viride.

piper cum *Hum*, pipere EV, piper ex *Sch* |
rutã careotã V |
concisis *Sch*, incisis EV *cf. p. 72, 1* |
uiridem EV *item p. 72, 18* |

(433)**3**Ius in Sarda: piper, origanum, mentam, cepam, aceti modicum et oleum.

(434)**4**Ius in Sarda: piper, ligusticum, mentam aridam, cepam coctam, mel, acetum, oleum. perfundes, 72asperges ovis duris concisis.

(435)**5**Ius in cordula assa: piper, ligusticum, apii semen, mentam, rutam, caryotam, mel, acetum, vinum et oleum. convenit et in Sarda.

in *om.* V |
sem̃ V, sepe E |
careotam V, caroetam E |
et in V, in E |

(437)**6**Ius in mugile salso: piper, ligusticum, cuminum, cepam, mentam, rutam, calvam, caryotam, mel, acetum, sinape et oleum.

cepa (cepė *et* a *supra* e E) menta ruta calua careotam EV |

(438)**7**Aliter ius in mugile salso: piper, origanum, erucam, mentam, rutam, calvam, caryotam, mel, oleum, acetum et sinape.

origanũ V, -no E |
eruca EV |
ruta V |
calua EV |

(439)XI. IVS IN SILVRO, IN PELAMYDE ET IN THYNNO SALSIS: piper, ligusticum, cuminum, cepam, mentam, rutam, calvam, caryotam, mel, acetum, sinape, oleum.

pelamide E, pelapide V |
tinno EV |

(440)XII. IVS IN MVLLO TARICHO: piper, rutam, cepam, dactylum, sinapi, trito commisces echino <et> oleo, et sic perfundes piscem frictum vel assatum.

mulo tarico EV |
et oleo *Sch*, oleo EV |

(441)XIII. SALSVM SINE SALSO: 1. Iecur coques, teres, et mittes piper aut liquamen

mittes ç, inities EV, inicies ç |

aut salem. addes oleum. iecur leporis aut haedi aut agni aut pulli; et, si volueris, in formella piscem formabis.
oleum viride supra adicies.

(442)**2**Aliter vice salsi: cuminum, piper, liquamen teres, et passum modice vel caroenum et nuces tritas plurimas misces et simul conteres et salsari defundes. oleum modice superstillabis et inferes.

caroeni EV |
salsare defundes *sic* EV |

(443)**3**Aliter salsum sine salso: cumini tantum quantum quinque digitis tollis, piperis ad dimidium eius et unam spicam alei purgatam teres, liquamen superfundes, oleum modice superstillabis. hoc aegrum stomachum valde reficit et digestionem facit.

sine *Sch*, in EV |
cuminum EV |

(444)XIV. EMBRACTVM BAIANVM. Embractum Baianum: ostreas minutas, sphondylos, urticas in caccabum mittes, nucleos tostos concisos, rutam, apium, piper, coriandrum, cuminum, passum, liquamen, caryotam, oleum.

orticas EV |
careotam EV, caroenum *Hum*, cariotum *Sch; cf.* ***10*** *1, 1* |

73

LIB. X. HALIEVS

I. in piscibus diversis. II. in murenam. III. in anguillam.

EXPLICIT APICI (-II E) TALASSALIBVS LIBER VIIII | INCIPIT EIVSDEM ALIE (-IAE V) VESLIBVS EV, *in quo* LIBVS *bis male pro* LIB. *scriptum;* Halieus E *in indice librorum* | *cap.* III anguilla E |

See note at beginning of Bk. I.

III. {ius in aliis piscibus}. IV. in anguillam.

(445)I. IN PISCIBVS. 1. Ius diabotanon in pisce frixo: piscem quemlibet curas, salsas, friges. teres piper, cuminum, coriandri semen, laseris radicem,

salsas *Gi*, saluas EV, salias *Hum* |

origanum, rutam, fricabis, suffundes acetum, adicies caryotam, mel, defritum, oleum, liquamen, temperabis, refundes in caccabum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, piscem frictum perfundes, piper asperges et inferes.

(446)**2**Ius in pisce elixo: piper, ligusticum, cuminum, cepulam, origanum, nucleos, caryotam, mel, acetum, liquamen, sinapi, oleum modice. ius calidum. si velis, uvam passam.

(447)**3**Aliter in pisce elixo: teres piper, ligusticum, coriandrum viride, satureiam, cepam, ovorum vitella cocta, passum, acetum, oleum et liquamen.

uiridem EV |
cocta EV, duo cocta P; *cf.* *v. 31* |

(448)**4**<Aliter> ius in pisce elixo: piscem curabis diligenter, mittes in mortarium salem, coriandri semen, conteres bene, volves eum, adicies in patinam, cooperies, gypsabis, coques in furno. cum coctus fuerit, tolles, aceto acerrimo asperges et inferes.

Aliter P, *om.* EV |
acerrimo EV, asperrimo P |

(449)**5**Aliter ius in pisce elixo: cum curaveris piscem, adicies in sartaginem <coriandri> semen, aquam, anethum viride et ipsum piscem. cum coctus fuerit, asperges aceto et inferes.

coriandri semen *Tor*, sem (*in* V *virgula supra* m *erasa*) EV |
uiridem EV, *item* *v. 26*, *28*, *p.* *74, 10* |

(450)**6**Ius Alexandrinum in pisce asso: piper, cepam siccam, ligusticum, cuminum, origanum, apii semen, pruna Damascena enucleata, mulsum, acetum, liquamen, defritum, oleum, et coques.

mulsum *Gi, cf.* *p. 74 l. 14* *al.*, mittis E, mus V |

(451)**7**Aliter ius Alexandrinum in pisce asso: piper, ligusticum, coriandrum viride, uvam passam enucleatam, vinum, passum, liquamen, oleum, et coques.

alexandrum E |

(452)**8**Aliter ius Alexandrinum in pisce asso: piper, ligusticum, coriandrum viride, cepam, Damascena enucleata, passum, liquamen, acetum, oleum, et coques.

(453)**9**Ius in gongro asso: piper, ligusticum, cuminum frictum, origanum, cepam siccam, ovorum vitella 74cocta, vinum, mulsum, acetum, liquamen, defritum, et coques.

grongo assa EV |

(454)**10**Ius in cornutam: piper, ligusticum, origanum, cepam, uvam passam enucleatam, vinum, mel, acetum, liquamen, oleum, et coques.

cornutam *Hum*, carnutam EV |
passam et nucleatam EV |

(455)**11**Ius in mullos assos: piper, ligusticum, rutam, mel, nucleos, acetum, vinum, liquamen, oleum modice. calefacies et perfundes.

(456)**12**Aliter ius in mullos assos: rutam, mentam, coriandrum, feniculum, omnia viridia, piper, ligusticum, mel, liquamen et oleum modice.

(457)**13**Ius in pelamyde assa: piper, ligusticum, origanum, coriandrum viride, cepam, uvam passam enucleatam, passum, acetum, liquamen, defritum, oleum, et coques. hoc ius convenit et in elixa. si vis, et mel addes.

passam et nucleatam passam EV |

(458)**14**Ius in percam: piper, ligusticum, cuminum frictum, cepam, pruna Damascena enucleata, vinum, mulsum, acetum, oleum, defritum, et coques.

(459)**15**Ius in pisce rubellione: piper, ligusticum, careum, serpyllum, apii semen, cepam siccam, vinum, passum, acetum, liquamen, oleum. amulo obligas.

(460)II. <IN MVRENAM>. 1. Ius in murena assa: piper, ligusticum,
satureiam, crocomagma, cepam, Damascena enucleata, vinum, mulsum, acetum, liquamen, defritum, oleum, et coques.

IN MVRENAM *om.* EV |
morena EV *item v. 22* (-as V) *25*, *27*, *30*, *33* |
croco magna EV |
cepa EV |
et nucleata EV |

(461)**2**Aliter ius in murena assa: piper, ligusticum, pruna Damascena, vinum, mulsum, acetum, liquamen, defritum, oleum, et coques.

(462)**3**Aliter ius in murena assa: piper, ligusticum, nepetam montanam, coriandri semen, cepam, nucleos pineos, mel, acetum, liquamen, oleum, et coques.

10 2, 4 (463) post 10 3, 2 (466), habent ça, post 10 2, 6 (465) PM |

(463)**4**Aliter ius in murena elixa: piper, ligusticum, anethum, apii semen, rhus Syriacum, caryotam, mel, acetum, liquamen, oleum, sinape, defritum.

Aliter P, *om*. EV |
anethum *Hum*, acetum EV |
rus syriacum *sic* EV, *item p. 76, 2 et 4* (sir- E) |

(464)**5**Aliter ius in murena elixa: piper, ligusticum, careum, apii semen, coriandrum, mentam aridam, nucleos pineos, rutam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum modice. calefacies et amulo obligas.

(465)**6**<Aliter> ius in murena elixa: piper, ligusticum, careum, cuminum,
nucleos, 75caryotam, sinape, mel, acetum, liquamen et oleum et defritum.

sinapẽ V |
et oleum et *sic* EV |

(467)III. 1. Ius in lacertos elixos: piper, ligusticum, cuminum, rutam viridem, cepam, mel, acetum, liquamen, oleum modice. cum bullierit, amulo obligas.

(466)**2**Ius in pisce elixo: piper, ligusticum, petroselinum, origanum, cepam aridam, mel, acetum, liquamen, vinum, oleum modice. cum bullierit, amulo obligas. et in lance inferes.

10 3, 1 (467) post 10 3, 2 (466) + 10 2, 4 (463) habent ς (*non* MP) α |

(468)**3**Ius in pisce asso: piper, ligusticum, thymum, coriandrum viride, mel, acetum, liquamen, vinum, oleum, defritum. calefacies et 10 agitabis rutae surculo et obligabis amulo.

uiridem EV |
agitabis P, zitabis EV |

(469)**4**Ius in thynno: piper, cuminum, thymum, coriandrum, cepam, uvam passum, acetum, mel, vinum, liquamen, oleum. calefacies; amulo obligabis.

10 3, 4 (469) in E *locum habet ante 10 3, 3 (468), sed scripta est a manu* E^1 *in loco adraso; ceterum ipsa* E^2 *signis ordinem eum quem praestat* V *restituisse videtur* |
obligabis E, -gas V |

(470)**5**Ius in thynno elixo: piper, ligusticum, thymum, condimenta moretaria, cepam, caryotam, mel, acetum, liquamen et oleum et sinape.

mortaria (-ea E) EV |
cepa V |
et oleum et V, oleum E |

(471)**6**Ius in dentice asso: piper, ligusticum, coriandrum, mentam, rutam aridam, malum Cydorium coctum, mel, vinum, liquamen, oleum. calefacies, amulo obligabis.

mel EV, uel ç |

(472)**7**In dentice elixo: piper, anethum, cuminum, thymum, mentam, rutam viridem mel, acetum, liquamen, vinum, oleum modice. calefacies et amulo obligabis.

(473)**8**Ius in pisce aurata: piper, ligusticum, careum, origanum, rutae bacam, mentam, myrtae bacam, ovi vitellum, mel, acetum, oleum, vinum, liquamen. calefacies et sic uteris.

bacã ouitellũ V |

(474)**9**Ius in pisce aurata assa: piper, coriandrum, mentam aridam, apii semen, cepam, uvam passam, mel, acetum, vinum, liquamen et oleum.

apii E, api V *hoc solo loco* |

(475)**10**Ius in scorpione elixo: piper, careum, petroselinum, caryotam, mel, acetum, liquamen, sinape, oleum, defritum.

(476)**11**In pisce oenogarum: teres piper, rutam, mel commisces, passum, liquamen, caroenum, et igni mollissimo calefacies.

ruta V |
signi EV |

12<Aliter> in pisce oenogarum: ut supra facies. cum bullierit, amulo obligabis.

Aliter *add. Tor* |
obligabis V-, gas E |

76(477)IV. <IN ANGVILLAM.> 1. Ius in anguillam: piper, ligusticum, apii semen, anethum, rhus Syriacum, caryotam, mel, acetum, liquamen, oleum, sinape et defritum.

IN ANGVILLAM *om.* EV anguilla EV |

(478)**2**<Aliter> ius in anguillam: piper, ligusticum, rhus Syriacum, mentam siccam, rutae bacas, ovorum vitella cocta, mulsum, acetum, liquamen, oleum. coques.

Aliter *om.* EV |
EXPLICIT FELICITER AMEN E, EXPLICIT LIBER X V |

77

(A p. 196) APICI EXCERPTA A VINIDARIO VIRO INLVSTRI

EXCERPTA *tit. in* A. *abiit post v. 9* sisama | INLUT A

Breuis pimentorum que in domo esse debeant ut condimentis nihil desit: crocu, piper, zingiber, lasar, foliu, baca murre, costu, cariofilu, spica indica, addena, cardamomu, spica nardi.

accipe pigmentorum *i. specierum* |
debuit baca mirte |
i. caerefolium *vel* chaerephyllon |
addena *ignota* |

De seminibus hoc: papaber, semen rude, baca rute, baca lauri, semen aneti, semen api, semen feniculi, semen ligustici, semem eruce, semen coriandri, cuminu, anesu, petrosilenu, careu, sisama.

i. semen rutae |

De siccis hoc: lasaris radices, menta, nepeta, saluia, cupressu, origanũ, zyniperum, cẹpa gentima, bacas timmi, coriandrum, piretru, citri, fastinaca, cẹpa ascalonia, radices iunci, anet, puleiu, ciperum, aliu, ospera, samsucu, innula, silpiũ, cardamomũ.

i. iuniperum |
gentima *interpretabatur* getia *vel* gethya *Salmasius* |
i. pastinaca |
ascolonia *corr. in* -cal- A[1] |
i. osprea |

De liquorib. hoc: mel, defritu, carinu, apiperiu, passu.

apiperiu *videtur esse* piperatum |

De nucleis hoc: nuces maiores, nuclos pineos, acmidula, aballana.

amygdala, Abellanae |

De pomis siccis hoc: damascena, datilos, uba passa, granata. Hęc omnia in loco sicco pone, ne odorem et uirtutem perdant.

uba *ex* uua *fecit* A[1] |

Brevis cyborũ.

I. caccabina minore

II. caccabina fusile

III. ofellas garatas

IV. ofellas assas

<V.> aliter ofellas

VI. ofellas graton

VII. pisces scorpiones rapulatus

VIII. pisces frixos cuiuscumq. generis

IX. item pisces frixos

X. pisces assos

XI. pisces inotogonon

XII. sardas

XIII. item pisces inotogonon

XIV. mullos anetatos

XV. aliter mullos

XVI. murenas et anguillas

XVII. lucustas et isquillas

XVIII. pisces elixos

XIX. patinas oborum

XX. porcello coriandratu

XXI. porcello in oc cuctu

XXII. porcello eo iure

XXIII. porcello tymmo crapsu

XXIV. porcellu exozome

XXV. porcellu lasaratu

XXVI. porcello fuscellu

XXVII. agnu simplice

XXVIII. hędu lasaratu

XXIX. turdos apontomenus

XXX. turtures

XXXI. ius in perdices

78(119)I. Caccabinam minorem: olera diversa elixa compone et pullinam inter se, si volueris, condis

Cacabina A | interse A, intersere *Sch (cf.* interponere *p. 22, 20. 23, 2); at* inter se *vulgariter est* inter ea *scil.* holera |

liquamine et oleo, et bulliat. teres piper modicum et folium et cum tritura conmisces ovum et tribulas.
(2) Alias: tritura, unde perfundes caccabinam: teres ergo folium quantum conpetat cum caerefolii una et quarta parte de lauri baca
et medium caulis elixi et folia coriandri et solves de iuscello eius et vaporabis in cinere calido et adorna. ante quam fundas in vasculo, perfundis conditum et sic ponis.

conpedat A |
cerifolio uno A |
una *scil. parte* |
medium *'i. dimidium' Sch* |
uaborabis A |
adorna *Sch*, adora A |

m *finalem male omissam in his excerptis non adnoto, neque alia mere orthographica*

(120)II. Caccabinam fusilem: malvas, porros, betas sive cauliculos elixatos, turdos atque isicia de pullo, copadia porcina sive pullina et cetera quae in praesenti habere poteris, conpones variatim. teres piper, ligusticum cum vini veteris pondo duo, liquaminis pondo I, mellis pondo I, olei aliquantum. gustata, item permixta et temperata mittis in patinam et fac ut modice ferveat. et cum coquitur, adicies lactis sextarium unum, ova dissoluta cum lacte perfundes, patinam, mox constrinxerit, inferes.

coliclos A |
esicia de pullo *Ihm*, esiciate pullu A; *cf. p. 13, 26. 14, 1-2* |
lycisticum A |
liquamen *et* mel A |
pd. duo, *deinde bis* ṗ A |
item *Vo*, id A, id est *Sch* |
temperatam A |
lacte 'ss' uno A |

(270)III. Ofellas garatas: ponis ofellas in sartagine, adicis liquaminis libram unam, olei similiter, mellis aliquantum et sic frigis.

adices liquamen A |

(270)IV. Ofellas assas: exbromabis diligenter et in sartagine mittes. friges oenogaro. postea simul cum ipso oenogaro inferes et piper aspargis.

mittis A |
inogaru *bis A* |
ipsu A |

(270)V. Aliter ofellas: [si] in liquamine frigantur et calidae melle unguantur et sic inferantur.

si *del. Sch* |

(270)VI. Ofellas garatas: lasar, zingiber, cardamomum et unum acetabulum liquaminis misces cum his omnibus tritis et ibi ofellas coques.

garaton *hic et* graton *in indice* A, lasaratas *Sch* |
uno acitabulo liq. A |

(153)VII. Pisces scorpiones rapulatos: coquis in liquamine 79et oleo et cum mediaverit coctura, tolles. rapas elixas madidas et minutissime concisas manibus depressabis, ut umorem non habeant, et cum pisce obligas, et bulliat cum oleo abunde. et, iam bullivit, teres cuminum, lauri bacam dimidiam, addes propter colorem crocum. amulabis de oryza propter spissitudinem. superfundes et tunc inferes. addes modicum acetum.

mediauerint (-it *Ihm*) coctura A, in mediam venerint cocturam *Sch ex p.* *65, 17* |
oridia A |

(154)VIII. Pisces frixos cuiuscumque generis sic facies: teres piper, coriandri semen, lasaris radices, origanum, rutam, caryotam, suffundes acetum, oleum, liquamen, adicis defritum. haec omnia temperabis et in caccabulo mittis et ferveat. cum calefeceris, eodem pisces superfundes. asparso pipere inferes.

adices A |
eosdem A |
piper et A |

(155)IX. Item pisces frixos sic facies: teres piper, ligusticum, bacam lauri, coriandrum, mel, liquamen, vinum, passo vel caroeno temperas. coques igni lento, amulo oryzae obligas et inferes.

melliq; uinu passu uel carenu A |
lentu *et* orizie A |

(156)X. Pisces assos: teres piper, ligusticum, satureiam, cepam siccam, suffundes acetum, adicies caryotam, anethum, ovorum vitella, mel, acetum, liquamen, oleum, defritum. haec omnia in uno mixta perfundes.

ligisticum saturegia cipam A |

(157)XI. P i s c e s o e n o t e g a n o n : friges pisces, teres piper, ligusticum, rutam, condimenta viridia, cepam siccam. adicis oleum, <vinum>, liquamen et inferes.

oenoteganon *Ihm*, inotocano *hic et* inotogonon *in indice* A, *cf. v. 28* |
adices oleo A |
vinum *om.* A *cf. v. 30* |

(158)XII. S a r d a s s i c f a c i e s : teres piper, ligustici semen, origanum, cepam siccam, ovorum coctorum vitella, acetum, oleum. haec in unum temperas et perfundes.

cottor(um) A |

(159)XIII. P i s c e s o e n o t e g a n o n : a crudo pisces quos volueris lavas, conponis in patinam, mittis oleum, liquamen, vinum, fasciculos porri et coriandri, coquitur. teres piper, origanum, ligusticum et fasciculos quos elixasti, teres et
suffundes inpensam de patina. facis
ut obliget. cum bene tenuerit, pipere
asparso inferes.

oenoteganon *Ihm*, inotogono *hic et* inotogonon *in indice* A, *cf. v. 22* |
inpesa A |
obliget *ultimum paginae verbum in* A, obligetur EV *p. 29, 12, at cf. p. 24, 14* |
piper asparso inferebis A

80(160)XIV. M u l l o s a n e t h a t o s s i c f a c i e s : rades pisces, lavabis, in patinam conpones, adicies oleum, liquamen, vinum, fasciculos porri et coriandri, mittes ut coquatur. adicies piper in
mortario, fricabis, adicies oleum et partem aceti, vino passo temperabis. traicies in caccabo, pones ut ferveat. amulo obligabis et patinam piscium perfundis. insuper piper aspargis.

frecabis A |
in cabo ponis A |
amolo A | |

(161)XV. A l i t e r m u l l o s : radis, lavas, conponis in patinam. adicis oleum, liquamen, vinum, in
coctura fasciculum porri et coriandri, inponis ut coquatur. teres piper, ligusticum, origanum, adicies de iure suo [hoc de patella], vino passo temperas, mittis in caccabo, ponis ut ferveat, amulo obligabis et patellam postea perfundes,
piper asparges et inferes.

rades A |
patinim (i *altera in loco adraso*) A |
adices oleo liq; uinu A |
fasculum A |
hec (*sic* A) de patella *ut glossema del. Sch* |
aspargis et inferis A |

(162)XVI. Murenam aut anguillas vel mullos sic facies: purgabis, conpones in patinam diligenter. adicies in mortario piper, ligusticum, origanum, mentam, cepam aridam, infundes vini acetabulum, liquaminis dimidium, mellis tertiam partem, modice defritum ad cocleare. debent autem hoc iure cooperiri, ut super cocturam supersit aliquid iuris.

anguilas A |
conponis A |
legisticum A |
effundes A, et fundes *Sch, item v. 23* |
vini acetabulum *Sch*, uinu acetabuli A |
ad clucliare A *i. adhibito cocleari* |
cooperiri *Sch*, coperi A |
cotturã supersit (i *ex* e) A |

(163)XVII. Locustam <et scillam>: teres piper, ligusticum, api semen, infundes acetum, liquamen, ovorum vitella et mixta in unum perfundes et inferes.

Locusta *hic*, *at* Lucustas et isquillas (*i. scillas*) *in indice* A |
lique ouorã A |
perfundis A |

(164)XVIII. In piscibus elixis: teres piper, ligusticum, api semen, origanum, suffundes acetum, adicies nucleos pineos, caryotae quod satis sit, mel, acetum, liquamen, sinape. temperabis et uteris.

elexis A |
appi A |
pineus cariota A |
liq; sinapem A |

(165)XIX. Patinam solearum ex ovis: radis, purgas, conponis in patinam, adicies liquamen, oleum, vinum, fasciculum porri et coriandri semen, mittis ut coquatur. teres 81piper modicum, origanum, suffundis ius <de> suo sibi, adicies iuri decem cruda ova, dissolves et in unum corpus facies. traicies in patinam super soleas. ad ignem lentum pones ut decoquat, et cum duxerit, piper adspargis.

soliarum A *cf. p. 29, 13* |
rades A ius de *Sch*, iux A |
dissoluis A |
solias A |

(388)XX. Porcellum coriandratum: assas porcellum diligenter, facies moretarium sic, in quod teres piper, anethum, origanum, coriandrum viride, admisces mel, vinum, liquamen, oleum, acetum, defritum. haec omnia calefacta perfundes et asparges uvam

moretarium *et* quod *Vo*, mortarium *et* quo A |
acetum *Sch*, anetũ A |
aspargis A |

passam, nucleos pineos et cepam concisam et sic inferes.

(389)XXI. P o r c e l l u m a e n o c o c t u m : porcellum accipies, ornabis, coque in oleo et liquamine. cum coquitur, adicies in mortario piper, rutam, bacam lauri, liquamen, passum sive caroenum, vinum vetus, simul omnia teres, temperas et traicies in patinam aheneam. mittis eum.

Porcello uno cocto (in oc cuctu *ind.*) A |
quoq; A |
uino A |
heneã A |
eo *hic et in indice* A, ex suo *Ihm, qui dubitabat an §22 cum §21 in unum praeceptum iungenda sit, id quod mihi certum est* |

(390)(XXII) porcellum eo iure percoque, cum autem levas, amulo obligabis et sic in vas transferes et inferes.

(391)XXIII. P o r c e l l u m t h y m o s p a r s u m : porcellum lactentem pridie occisum elixas sale et anetho et in aqua frigida adsidue intingis, ut candorem habeat. deinde condimenta viridia, thymum, puleium modicum, ova dura, cepam concisam minutatim, ea omnia superspargis et condis liquaminis hemina una, olei pondo uno, passi pondo uno, et sic ministras.

timo crapsum (sparsum *Sch.*) *hic*, tymmo crapsu *in indice* A *cf. p. 68, 20* |
anetu A |
timmũ polleium A |
ciba concisa minuta A |
liquamen emina (em- *ex* im-) A |
passo A |

(392)XXIV. P o r c e l l u m o x y z o m u m : porcellum accuratum ornabis et mittes in iuscellum sic conditum: adicies in mortario piperis grana L, mellis quantum conpetat, cepas siccas III, coriandri viridis sive sicci modicum, liquaminis heminam, olei sextarium I, aquae heminam I, simul temperas in caccabulo. mittis in eo porcellum. dum bullire coeperit, saepius agitabis, ut spissum fiat. si aliquid minus 82iuris facere coeperit, tunc adicies heminam unam aquae. sic percoque et sic porcellum inferes.

Porcello exodiomũ *et* Porcellu exozome *in indice* A |
mittis *et* condito aicies A |
piper A |
quan conpedat A |
liq; emina A |
·S· I aq; emina A |

(393)XXV. P o r c e l l u m l a s a r a t u m : teres in mortario piper, ligusticum, careum,

lasaris radicem *ut glossema del. Sch.* |

misces cuminum paululum, lasar
vivum, lasaris radicem, suffundis acetum,
addis nucleos pineos, caryotam, mel,
acetum, liquamen, sinape factum. oleo
omnia temperas et perfundis.

(394)XXVI. Porcellum iuscellatum:
mittis in mortario piper, ligusticum
aut anethum, coriandrum, rutam, bacam
lauri, fricabis, suffundes liquamen, porrum,
passi sive mellis modicum, vinum
modicum, olei aliquantum. cum coxeris,
amulo obligabis.

iuscellatu *hic*, iuscellu *in indice* A |
anetum *Sch*, anesũ A |
suffundis A |
porro A |
oblicauis A |

(370)XXVII. Agnum simplicem: de
agno decoriato facies copadiola, lavabis
diligenter, mittes in caccabo. adicies oleum,
liquamen, vinum, porrum, coriandrum
cultro concisum. cum bullire coeperit,
saepius agitabis et inferes.

cupadiola A |

(371)XXVIII. Haedum lasaratum:
haedi intestina bene purgata imples pipere,
liquamine, lasare, oleo et intra haedum
mittes et bene consues et cum haedo simul
coquuntur. et cum decoxerit, adicies in
mortario rutam, bacam lauri
et levatum haedum atque exsucatum ipso
iure perfundis et sic ponis.

intestinas *et* purgatas A |
piper liquamen lasar oleũ A, *corr. Brandt.* |
lebato ędi adq. exugato A, *cf. Ihm* |

(255)XXIX. Turdos hapantamynos:
teres piper, lasar, bacam lauri, admisces
cumino garum et sic turdum per
guttur imples et filo ligabis. et facies
ei impensam, in qua decoquatur, quae
habeat oleum, sales, aquam, anethum et
capita porrorum.

hapantamynos *Vo*, apantomoenos *hic*
et apontomenos *in indice* A, intellego
ἀπαντάμυνος *qui omnia vitia stomachi abarcet* (*cf.*
Marcell. med. 20, 26) |
turdo per guttor A |
impesa A |
decocantur A |

(256)XXX. Turtures: aperies, ornabis
diligenter, teres piper, lasar, liquamen
modicum, infundis ipsas turtures ut
conbibant sibi, ei sic assas.

ipsas *sic* A |
siui A, *cf. Ihm* |

(257)XXXI. Ius in perdices: teres in mortario piper, apium, mentam et rutam, suffundis acetum, addis caryotam, mel, acetum, liquamen, oleum. simul coques et inferes.

apio A |

Expli(cit) breuis ciborum.

83

APPENDICVLA

OPSARTYTICON GRAECORVM FRAGMENTA

1. Athenaeus XII 516c πρῶτοι δὲ Λυδοὶ καὶ τὴν καρύκην ἐξεῦρον, περὶ ἧς τῆς σκευασίας οἱ τὰ Ὀψαρτυτικὰ συνθέντες εἰρήκασιν, Γλαῦκός τε ὁ Λοκρὸς (PW VII 1421 n. 41) καὶ Μίθαικος καὶ Διονύσιος (PW V 977 n. 133) Ἡρακλεῖδαι (PW VIII 496 n. 58. 59) τε δύο γένος Συρακόσιοι καὶ Ἄγις (Oder PW I 822 n. 10) καὶ Ἐπαίνετος (PW V 2672 n. 9) [καὶ Διονύσιος], ἔτι τε Ἡγήσιππος (PW VII 2611 n. 5) καὶ Ἐρασίστρατος (PW VI 333-350 n. 2) καὶ Εὐθύδημος (PW VI 1505 n. 15) καὶ Κρίτων, πρὸς τούτοις δὲ Στέφανος, Ἀρχύτας (PW II 602 n. 5. 6) [Ἀκέστιος], Ἀκεσίας (PW I 1163 n. 1), Διοκλῆς (PW V 802 n. 53), Φιλιστίων· τοσούτους γὰρ οἶδα γράψαντας Ὀψαρτυτικά.

2. Ath. XIV 662c ἀοιδίμων δ᾽ ὀψαρτυτῶν ὀνόματα καταλέγει Βάτων ἐν Εὐεργέταις (Com. III p. 327 Kock) οὕτως

εὖ γ᾽, ὦ Σιβύνη, τὰς νύκτας οὐ καθεύδομεν
οὐδ᾽ ἀναγεγράμμεθ᾽, ἀλλὰ καίεται λύχνος
καὶ βιβλίον <ἐν> ταῖς χερσί, καὶ φροντίζομεν
τί Σόφων καταλέλοιπ᾽ ἢ τί Σημωνακτίδης
ὁ Χῖος ἢ Τυνδάριχος [-κος trad.] ὁ Σικυώνιος
ἢ Ζωπυρῖνος.

cf. coquorum catalogum apud Euphronem com. frg. 1, 5-9 (Kock III p. 317): Agis Rhodius, Nereus Chius, Chariades Atheniensis, Lamprias, Apthonetus, Euthynus 11, 1: Soterides; Sosipatrem com. fr. 1, 11. 19 (Kock III p. 314) al. Geoponica 20, 6.

3. Anaxippos com. fr. 1, 1 (III p. 296 Kock):

Σόφων Ἀχαρνὰν καὶ Ῥόδιος Δαμόξενος
ἐγένονθ᾽ ἑαυτῶν συμμαθηταὶ τῆς τέχνης·
ἐδίδασκε δ᾽ αὐτοὺς Σικελιώτης Λάβδακος.

4. Pollux onom. VI 70 p. 245 Bekker πολλὰ δ᾽ ἂν εἴη τῶν περὶ τὴν ἡδυντικὴν σκευασίαν ἐξευρεῖν ἐκ τῶν ὀψοποιικῶν
συγγραμμάτων Παντολέοντος καὶ Μιθαίκου καὶ Ζωπυρίνου καὶ Σόφωνος κ αὶ Ἡγησίππου καὶ Παξάμου (cf. Athen. IX 376[d]) καὶ Ἐπαινέτου συναριθμοῖτο δ᾽ ἂν τούτοις Ἡρακλείδης τε ὁ 84Συρακούσιος καὶ Τυνδάριχος ὁ Σικυώνιος καὶ Σιμωνακτίδης ὁ Χῖος καὶ Γλαῦκος ὁ Λοκρός, ὀψοποιητικῆς πραγματείας σοφισταί.

5. Suidas Πάξαμος... Ὀψαρτυτικὰ κατὰ στοιχεῖον.

6. Ath. VII p. 325f.: Μίθαικος δ᾽ ἐν Ὀψαρτυτικῷ ‘ταινίαν’ φησίν ‘ἐκκοιλίξας, τὰν κεφαλὰν ἀποταμὼν, ἀποπλύνας καὶ ταμὼν τεμάχεα κατάχει τυρὸν καὶ ἔλαιον.’ —7. Ath. II 58[b]: Ἐπαίνετος δὲ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Συρακούσιος ἐν Ὀψαρτυτικῷ τῶν ᾠῶν φασι (φησι trad.) πρωτεύειν τὰ τῶν ταῶν· μεθ᾽ ἃ εἶναι τὰ χηναλωπέκεια· τρίτα καταλέγοντες (-γει E, non C) τὰ ὀρνίθεια. —8. Ath. III 88[c] τὸ δ᾽ ἐντὸς τῆς πίνης Ἐπαίνετος ἐν <Ὀψ>αρτυτικῷ καλεῖσθαί φησι μήκωνα. —9. Ath. VII 294[d] Ἐπαίνετος δ᾽ ἐν Ὀψαρτυτικῷ ἐπινωτιδέα καλεῖ (scil. γαλεόν), χείρονα δ' εἶναι τὸν κεντρίνην καὶ δυσώδη· γνωρίζεσθαι δ᾽ ἐκ τοῦ πρὸς τῇ πρώτῃ λοφιᾷ ἔχειν κέντρον τῶν ὁμοειδῶν οὐκ ἐχόντων· οὔτε δὲ στέαρ οὔτε πιμελὴν ἔχειν τοὺς ἰχθῦς τούτους διὰ τὸ χονδρώδεις εἶναι.

10. Ath. VII 297[c] μνημονεύει δ᾽ αὐτοῦ (scil. τοῦ γναφέως piscis) καὶ Ἐπαίνετος ἐν Ὀψαρτυτικῷ. —11. Ath. VII 304[d] Ἐπαίνετος δ᾽ ἐν Ὀψαρτυτικοῖς κορύφαιναν αὐτόν (scil. τὸν ἵππουρον) φησιν ὀνομάζεσθαι. —12. Ath. VII 305[e] τοῦ δὲ κάπρου piscis μνημονεύει καὶ Δωρίων καὶ Ἐπαίνετος. —13. Ath. VII 312[b] ἐστὶ δὲ λευκόσαρκος (scil. ὁ λειόβατος piscis), ὡς Ἐπαίνετος ἐν Ὀψαρτυτικῷ. —14. Ath. VII 313[b] Ἐπαίνετος δ᾽ ἐν Ὀψαρτυτικῷ φησι· ‘σμαρίδα, ἣν ἔνιοι καλοῦσι κυνὸς εὐναί’. —15. Ath. IX 371[e] Ἐπαίνετος δ᾽ ἐν Ὀψαρτυτικῷ τὰ κεφαλωτὰ herbas καλεῖσθαί φησι γηφυλλίδας. —16. Ath. IX 387[d] Ἀρτεμίδωρος δὲ ὁ Ἀριστοφάνειος ἐν ταῖς ἐπιγραφομέναις Ὀψαρτυτικαῖς γλώσσαις καὶ Πάμφιλος ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν τοῖς περὶ ὀνομάτων καὶ γλωσσῶν Ἐπαίνετος παρατίθεται λέγοντα ἐν τῷ Ὀψαρτυτικῷ ὅτι ὁ φασιανὸς ὄρνις τατύρας καλεῖται.

—17. Ath. IX 395[f] οἱ καλούμενοι παραστάται, ὧν μνημονεύει Ἐπαίνετος ἐν Ὀψαρτυτικῷ.—18. Ath. XIV p. 662[d] Ἐπαίνετος δ᾽ ἐν Ὀψαρτυτικῷ λέγει ταῦτα· ‘μῦμα δὲ παντὸς ἱερείου, καὶ ὄρνιθος δὲ χρὴ ποιεῖν τὰ ἁπαλὰ τῶν κρεῶν μικρὰ

συντεμόντα καὶ τὰ σπλάγχνα καὶ τὸ ἔντερον καὶ τὸ αἷμα διαθρύψαντα καὶ ἀρτύσαντα ὄξει, τυρῷ ὀπτῷ, σιλφίῳ, κυμίνῳ, θύμῳ χλωρῷ καὶ ξηρῷ, θύμβρᾳ, κοριάννῳ χλωρῷ τε καὶ ξηρῷ καὶ γητίῳ καὶ κρομμύῳ καθαρῷ πεφωσμένῳ ἢ μήκωνι καὶ σταφίδι ἢ μέλιτι καὶ ῥόας ὀξείας κόκκοις. εἶναι δέ σοι τὸ αὐτὸ [μῦμα] καὶ ὄψον.' —19. Ath. VII 324[a] ἐστὶ δὲ τὸ ὑπόσφαγμα ὡς Ἐρασίστρατός 85φησιν ἐν Ὀψαρτυτικῷ, ὑπότριμμα. γράφει δὲ οὕτως, 'ὑπόσφαγμα δ᾽ εἶναι κρέασιν ὀπτοῖς ἐκ τοῦ αἵματος τεταραγμένου μέλιτι, τυρῷ, ἁλί, κυμίνῳ, σιλφίῳ, ὄξει ἑφθοῖς'. καὶ Γλαῦκος δ᾽ ὁ Λοκρὸς ἐν Ὀψαρτυτικῷ οὕτως γράφει· 'ὑπόσφαγμα δ᾽ αἷμα ἑφθὸν καὶ σίλφιον καὶ ἕψημα ἢ μέλι καὶ ὄξος καὶ γάλα καὶ τυρὸς καὶ φύλλα εὐώδη τετμημένα.' —20. Ath. IX 369[b] τὴν δὲ ῥάφυν Γλαῦκος ἐν τῷ Ὀψαρτυτικῷ διὰ τοῦ Π ψιλῶς καλεῖ ῥάπυν. —21. Ath. XIV 661[e] καὶ οἱ τὰ Ὀψαρτυτικὰ δὲ συγγράψαντες Ἡρακλείδης τε καὶ Γλαῦκος ὁ Λοκρὸς οὐχ ἁρμόττειν φασὶ '<δούλοισι> τὴν μαγειρικήν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῖς τυχοῦσι τῶν ἐλευθέρων.' —22. Ath. III 105[e] κολύβδαιναν piscem δ᾽ εἴρηκεν Ἐπίχαρμος... ὡς δ᾽ ὁ Ἡρακλείδης ἐν Ὀψαρτυτικῷ, τὴν καρῖδα. —23. Ath. III 114[a] πόθεν ὑμῖν <ἂν εἴη> εἰδέναι ὅτι καὶ 'κύβοι', οὐχ οὓς ἀεὶ μεταχειρίζεσθε (-ζεσθαι trad.), ἄρτοι εἰσὶ τετράγωνοι, ἡδυσμένοι ἀννήθῳ καὶ τυρῷ καὶ ἐλαίῳ, ὥς φησιν Ἡρακλείδης ἐν Ὀψαρτυτικῷ; —24. Ath. VII 328[d] διαφέρει δὲ τῆς χαλκίδος ὁ χαλκεύς piscis, οὗ μνημονεύει Ἡρακλείδης ἐν Ὀψαρτυτικῷ. —25. Ath. XII 516[d] γίνεσθαι δ᾽ αὐτόν (scil. τὸν κάνδαυλον placentam Lydiam) φησιν ὁ Ταραντῖνος Ἡγήσιππος ἐξ ἑφθοῦ κρέως καὶ κνηστοῦ ἄρτου καὶ Φρυγίου τυροῦ ἀνήθου τε καὶ ζωμοῦ πίονος. —26. Ath. VII 308[e] Εὐθύδημος δ᾽ ἐν τῷ περὶ ταρίχων τὸν κορακῖνόν piscem φησιν ὑπὸ πολλῶν σαπέρδην προςαγορεύεσθαι· ὁμοίως δ᾽ εἴρηκε καὶ Ἡρακλέων ὁ Ἐφέσιος (PW VIII 514 n. 6), ἔτί δὲ Φιλότιμος (nisi legendum Φυλ-) ἐν Ὀψαρτυτικῷ. ὅτι δὲ καὶ πλατιστα[τι]κὸς καλεῖται ὁ σαπέρδης, καθάπερ καὶ ὁ κορακῖνος, Παρμένων φησὶν ὁ Ῥόδιος ἐν πρώτῳ μαγειρικῆς διδασκαλίας. — 27. Ath. VII 326[f] καὶ Διονύσιος δ᾽ ἐν Ὀψαρτυτικῷ τῆς ὑαίνης μνημονεύει.

28. Ath. XIV 643[e] οἶδα δὲ καὶ Καλλίμαχον ἐν τῷ τῶν παντοδαπῶν συγγραμμάτων πίνακι ἀναγράψαντα πλακουντοποιικὰ συγγράμματα Αἰγιμίου (PW I 964 n. 3) καὶ Ἡγησίππου καὶ Μητροβίου, ἔτι δὲ Φαίτου (Φαίστου Meineke) — nominantur: Ἁρποκρατίων ὁ Μενδήσιος (PW VII 2416 n. 8) ἐν τῷ περὶ πλακούντων Ath. XIV 648[b] cum praecepto. —Ἰατροκλῆς (PW IX 801 n. 3) ἐν Ἀρτοποιικῷ Ath. VII 326[e]. XIV 646[a] ἐν τῷ περὶ πλακούντων. 646[b] fragmentum. 646[f]. 647[b] fragmentum. —Φιλιστίων ὁ Λοκρός Ath. III 115[d] τῶν χονδριτῶν (ἄρτων) τοὺς σεμιδαλίτας πρὸς ἰσχύν φησι μᾶλλον πεφυκέναι· μεθ᾽ οὓς τοὺς χονδρίτας τίθησιν, εἶτα τοὺς ἀλευρίτας. —Χρύσιππος ὁ Τυανεύς (PW III 2511 n. 21) Ath. III 113[a-d] 86ἀρτοποιικόν fragmentum longum. ἐν τῷ ἀρτοκοπικῷ Ath. XIV 647[c]-648[a] fragmentum longum cum praeceptis variis.

29. Εὐθύδημος ὁ Ἀθηναῖος ἐν τῷ περὶ λαχάνων Ath. II 58[f]. III 74[b]. IX 369[e] Εὔδημος trad. fragmentum. 371[a] Εὔδημος trad. —ἐν τῷ περὶ ταρίχων Ath.

III 116[a] fragmentum cum versibus (Hesiodi?). 118[b]. VII 307[b]. 308[c]. 315[f]. 328[d]. — Schol. in Nicandri Ther. 585 p. 46 Schneider (βουπλεύρου) μνημονεύει .... καὶ Ἐπαίνετος ἐν τῷ περὶ λαχάνων.

30. Geoponica ed. Beckh 18, 21 p. 499 Μέλκης σκευασία σύντομος· Παξάμου (potius ex georgicis quam ex opsartyticis, modo verum sit nomen). ἡ καλουμένη μέλκη αὐτοσχέδιος καὶ καλλίων ἔσται εἰ κεραμέοις ἀγγείοις καινοῖς ὄξος ἐμβάλῃς δριμὺ καὶ ἐπιθῇς αὐτὰ θερμοσποδιᾷ ἢ πυρὶ μαλθακῷ, τουτέστιν ἐπ᾽ ἀνθρακιάν· καὶ ἐὰν ὀλίγον ἀναζέσῃ τὸ ὄξος, ἵνα μὴ ἀπὸ τῶν σκευαρίων ἀναποθῇ, ἑλκύσας ἀπὸ τῆς ἀνθρακιᾶς, εἰς τὰ αὐτὰ σκευάρια βάλε γάλα καὶ θὲς αὐτὰ εἰς κιβωτάριον ἢ ἀρμάριον ἢ ἔνθα ἀκίνητον μένει· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἕξεις πολλῷ καλλίους μέλκας τῶν πολλῇ τέχνῃ κατασκευαζομένων τὰ μέντοι σκευάρια μετὰ πρώτην ἢ δευτέραν χρῆσιν ἄλλασσε. cf. Columella 12, 8 Apic. 7, 1 (308).

31. Ath. XIV 663[d] ὁ Ἀρτεμίδωρος ἐν ταῖς Ὀψαρτυτικαῖς γλώσσαις τὴν ματτύην ἀποφαίνει κοινὸν εἶναι πάντων ὄνομα τῶν πολυτελῶν ἐδεσμάτων (ἡδυσ- trad.), γράφων οὕτως· ‘ἔστι τις (εἴτις τῆς trad.) ὄρνιθος ματτύης. ἐσφάχθω μὲν διὰ τοῦ στόματος εἰς τὴν κεφαλήν. ἔστω δὲ ἕωλος καθάπερ ὁ πέρδιξ. ἐὰν δὲ θέλῃς, ὡς ἔχει αὐτοῖς πτεροῖς ἐᾶν τετιλμένην.’ εἶτα τὸν τρόπον ἐκθεὶς τῆς ἀρτύσεως καὶ τῆς ἑψήσεως ἐπιφέρει εὐθύς. ‘καὶ νομάδα παχεῖαν ἕψε καὶ νεοσσοὺς τῶν ἤδη κοκκυζόντων, ἐὰν θέλῃς παρὰ πότον χρῆσθαι. εἶτ᾽ ἐξελὼν τὰ λάχανα εἰς τρυβλίον καὶ τῆς ὄρνιθος τῶν κρεῶν ἐπιθεὶς παρατίθει· τοῦ θέρους ἀντὶ τοῦ ὄξους τῆς ὄμφακος ἐμβαλὼν εἰς τὸν ζωμὸν ὡς ἔχει τοὺς βότρυς· ἐπειδὰν δὲ ἑφθὴ γένηται, ἕξελε μετὰ τοῦ βοτρυδίου πρὸ τοῦ τὸ γίγαρτον ἐξαφεῖναι. εἶθ᾽ οὕτως τὸ λάγανον κατάθρυπτε. οὗτος <ὁ> ματτύης ἐν τοῖς ἡδίστοις.’

32. Pollux Onom. VI 57 p. 242 Bekker τὸ δὲ θρῖον ὧδε ἐσκεύαζον· στέαρ ὕειον ἑφθόν μετὰ γάλακτος μίγνυ χόνδρῳ παχεῖ, συμφυράσας δ᾽ αὐτὰ τυρῷ χλωρῷ καὶ λεκίθοις ᾠῶν καὶ ἐγκεφάλοις. περιβαλὼν συκῆς φύλλῳ εὐώδει, ζωμῷ ὀρνιθείῳ ἢ ἐρεφείῳ ἔνεψε, ἔπειτα ἐξελὼν καὶ τὸ φύλλον ἀφελὼν ἔμβαλε εἰς ἀγγεῖον γέμον μέλιτος ξέοντος, καὶ τὸ μὲν ὄνομα τῷ ἐδέσματι 87προςέθηκε τὸ φύλλον. ἡ δὲ μεῖξις πάντα ἐξ ἴσου δέχεται, τῶν δὲ λεκίθων πλέον, ὅτι πηγνύουσι καὶ συνιστᾶσιν. —33. Schol. Aristoph. eq. 954 p. 66 Dindorf: θρῖον· χόνδρος ἢ ὄρυζα ἕψεται ἢ σεμίδαλις ἀρκούντως. εἶτα ἐπιχεῖται τὸ ὕδωρ καὶ φυρᾶ καὶ τὸ ἡψημένον μετὰ ἁπαλοῦ τυροῦ καὶ ᾠῶν ὀλίγων. εἶτα περιλαμβάνεται φύλλοις συκίνοις ὅλον καὶ περιειλεῖται καννάβῳ ἢ παπύρῳ ἢ λίνῳ καὶ καθίεται εἰς ζωμὸν κρέων ἡψημένων ἄχρι τοῦ λαβεῖν ἱκανὴν ἕψησιν. εἶτα ἐξαίρεται καὶ τῶν φύλλων περιαιρεθέντων εἰς λοπάδα νέαν ζέοντος μέλιτος ἐμβάλλεται καὶ ἕψεται. στρεφόμενον δὲ, ὅταν ἱκανῶς ἔχῃ καὶ ξανθὸν γένηται. ἐξαιρεθὲν παρατίθεται μέλιτος περιχυθέντος ἢ ἀπὸ τοῦ ἑφθοῦ ἢ ἀπὸ τοῦ ἄλλου. θρῖον δὲ καλεῖται ἀπὸ τῶν φύλλων τῆς συκῆς. ἅτινα οὕτω καλεῖται. duo similia praecepta, alterum Didymi, leguntur in scholiis ibidem I p. 608 Dindorf.

34. Papyrus Heidelberg (inv. 1701 a. b. c) ed. Fr. Bilabel Sitz.-Ber. Heid. Akad. philos.-hist. Kl. 1919 Abh. 23

Line numbers in this transcription refer to the papyrus, and are unchanged from the original text.

A. pagina anterior

Col. <... .....>ω· ἔνιοι δὲ τη<.....>
ς <τ>ρείβουσιν ἀλλα<..... .....>
.κλην καὶ ὠμη η<..... ώσ->
αύ>τως ζεννύου<σι καὶ τὰ ἄλλα>
πο>ιοῦσιν ὡς πρό<κειται. 5

apparatus: non do nisi maxime necessaria. supplementa sunt Bil(abelii) nisi contra dixero. hic illic exempli causa alia adscripsi cum consilio

ς 1 ἐλαί>ῳ vel καὶ χρ>ῶ Bil. | τή<κουσι καὶ? | 2 ἄλλα <τε καὶ? an ἀλλά<σσοντες? ἀλλᾶ<ντας? | 3 prima deest, sequitur υ an κ, in fine η, vix ν κοτ>ύλην? | 4 ὡς αύ>τως Bil., an ἀρκούν>τως?

7 Ζωμὸς ἰχθύος· εἰ<ς θυίας ἔμβαλε>
χόνδρον. κόρι. πρ<άσον.....>
κρόμμια, ἄνηθον <..... ... ὠ->
κιμον, ἄννησον λε<πτὸν ..... . >
ἕψε ἐπ᾽ ἀνθράκων κᾳ<ὶ καταβρέ-> 10
χων ὕδατι. οἴνῳ, γάρῳ, <ὄξει συμμε->
μειγμένοις· ὅταν ἑψ<εθῇ καὶ μέλ->
λῃς αἰρειν, ἐπίπασσε πίπερ <λεῖ-
ον· μετ᾽ ὄξους δρειμέως κα<θιστ-
88ᾶσιν ὀλίγον συμπεσεῖν, εἶ<τα με- 15
τ<αί>ρουσιν ἀπὸ τοῦ πυρός· οἱ δ<ὲ ὄξ-
ους ἐπιχέαντες πάντα ἕψ<ουσι
προςυποστρώσαντες τὰ χ<λω-
ρὰ καὶ τὰ ἄλλα ποι<ο>ῦσιν ὡς π<ρό-
κειται. 20

6 explevi | 12 <μέλ>λῃς Boll | 13 αἴρειν *levare* potius quam αἱρεῖν <ὀπ>όν Bil. | 14 explevi; κα<ὶ ἐ>ῶσι Bil., cf. Chrysipp. Ath. 647[e] συμπεσεῖν ἐάσας | συμπέσσειν mavult Bil. | 16 <με>ταίρουσιν *levant ab igne* Vollmer, τηρουσιν pap., τηροῦσιν ‘behüten sie vor’ Bil.

7 Κρέα ταρειχηρὰ ἢ περνῶν τε<μά-
χη· κρέα ὁμοίως ὠμά· τὰ μ<ὲν τα-

ρειχηρὰ προζεννύουσιν ἵ<να ἐ-
ξαλμίσῃ μόνον· εἶτα πάντ<α εἰς
λοπάδα· οἴνου μέρη δ̄, γλυκέ<ως
μέρη β̄, ὄξους μέρος ᾱ, κόρι ξ<&ρὸν,
θύμον, ἄννησον, μάραθον· φρῦ-
ξον, πάντα ἐξ ἀρχῆς όμο<ῦ ἐ>πιβα-
λών. ἕψει· μεσάζουσιν ἐπι<βα>λὼν
μέλι καὶ κύμεινον λεῖο<ν, ἄλ>λοι
καὶ πίπερ, καὶ βαλό<ν>τες εἰ<ς ἀγγ>εῖ-
ον θερμὸν τὸν ζωμὸν ἐ<πιβ>άλ-
λουσιν ψωμοὺς ψοι<ῶν καὶ> ἄρ-
των θερμῶν.

7 Λαγανοφακῆ· λάγαν<ον ὀπτὸ>ν κα-
λῶς [μ]ἐν ζωμῷ κρεῶν <ὀρ>νεί-
θων κατάθρυβε, ἕψε· ἢ ἐ<ν οἴ>νῳ,
ὕδατι, ἀννήσῳ, κυμείν<ῳ λεί>οις
ἄνηθον ξηρὸν, κύμε<ινον>, χω-
ρὶς δὲ ἕψε φακῆν· κρόμμ<υα τρ>ῖψον

33 ψοί<του καὶ Bil. | 35 λάγαν<ον φακῶ>ν Bil. | 36 μὲν <ἐν> Bil. | 38 λεί>οις vel ἐφθ>οῖς, Vollmer, subaudi ἕψε

Col. η <..... κύ>μ<ει>νον, ὄξος, ἔλαι-
<ον.....>α χλωρὰ, ὕδωρ· εἶτα
<..... ἐ>φθὰ καλῶς ἀμφό-
<τερα..... κ>αὶ ἔλαιον χρ<η>στὸν
<.....> ἐπ᾽ ἀνθράκων ἕα
<ζέσαι πάντα> ἕως συμπίῃ.

<7 .....φ>ακοὺς μετὰ χλωρῶν
<.....>ὅταν ἑψεθῇ, βάλε
<..... ἄν>νησον, κρόμμυ-
<α.....>ιμα, ἅλας ἢ γάρον ἐκ

η 6 explevi ex. gr.

89 <.....>υ· ὅταν ἑψε<θῇ>, τὰ
<.... .... κ>ατάθρυβ<ε.....>υ

καὶ αὐ<τ... ...>ν

versus 15-25 toti perierunt

<..... .....ἐ>λαίῳ καὶ ὄ-
<ξει.....βλασ>τὰ ἀμπέλων ἕα
εἰς φ<ῶ>ς γενέσθαι, πλύνας. ξύσας
σίναπι, μέλι, εἶτ᾽ ἔμβαμμα.

7 Ἥπαρ καλὸν· τεμὼν ἀναποίει με-
τ᾽ ἐλαίου ἁλὶ, κόρι, θύμῳ, ὀπῳ, ὄξει·
εἰς ὀβελίσκον· ὄπτα θερμὸν καὶ
χρῳ.

7 Ψόας καὶ τὰ σαρκώδη· λογιστὶ ἀνα-
ποιήσας <ἐ>ν ἁλὶ, κόρι, ὀπῷ ὄπτα
ἕως μόνον συμπίῃ· ἔστω δέ σοι
ἐν κύθρᾳ ζωμὸς θερμός· ὄξος. ἔ-
λαιον ἀνὰ μέρος ᾱ, οἴνου γλυκέ-
ως ἀνὰ μέρη β̄, ἁλὸς βραχύ· ἂν ζέ-
σῃ, βάλε ὀρειγάνου κορύμβους. κα-

30 paragraphos 7 errore praefixa est versui 29 | tituli patinarum v. 30 et 34 extra structuram grammaticam ut passim apud Apicium | 35 ποιησασαναλι pap., corr. Bil.

Col. τασπάσας τ<..... . . .>
θ ἐμβαλὼν <..... ...>
αὐτῶν.

7 Ἥπαρ καλόν· τ<εμὼν..... μελί->
κρατον ζεν<νυ..... ἀ->
ποστραγγιζ<.. .. .. μέ->
λιτί καλῷ κα<.....>
νῳ ἔμβαμμα <.....>
γάρον, οἴνο<ν .....>
ἕα· ἄλλοι λεπ<τ.....>
<κ>νῆκον.

7 Ἀθήρα...ν̣

θ 11 υνηκον pap., corr. Bil. | 12 ἀθήρα cf. Photius p. 39, 16-19. 41, 16-19 Reitzenstein *et Thes. l. L. s. v.*

in reliquis versibus non servata sunt nisi brevia principia, in his duo initia praeceptorum v. 30 Εἰς ψ<όας? et v. 38

Εἰς π<έρναν? scilicet ζωμός, *ius in*...

90

B. pagina posterior, non eiusdem cuius fuit A libri.

Col. <..πάντα β>αλὼν εἰς μέγα βατάνιον
ε <θὲς εἰς τὸ>ν̣ κλείβα<ν>ον· ἐὰν μεσάσῃ.
<τὸν ζωμὸν> ἀπόχαιε καὶ τὰ κρέα δάε.
<.... ...>ἐ<ς> κύθραν. ἐπιβαλὼν ἔλεο<ν>
<. . ..>βάλε ἄνωθεν εἰς τὸν κλεί- 5
<βανον· ἐ>ὰν ἐψεθῇ, ὄξος μετὰ τῶν
<ἀρωμάτ>ων τῶν προκειμένων
<..... ἐπίχ>ει ἅλα ὀλίγον· ὅταν εἰς
<.. ..... >ν ὑγρὸν μεταθῇς καὶ <β>α-
<λὼν....τ>ὰ κρέα καὶ εἰς τετρημέ- 10
<νον πίθ>ον καὶ ἁλῶν βώλου οὐ
<.....>τως ἵνα τὸ ἀπὸ τῶν κρε-
<ῶν .... >ν̣ καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως· ἔνιοι
<.. .. > μεικρὸν πρὸ τοῦ ὄξους
<.... τὸ >κρέας. 15

B ε 1 τὰ κρέα β>αλών Bil. | 3 <τὸν γάρον> Bil. | 5 ἄνωθεν l. denuo Bil. | 9 <τρύβλιο>ν Boll | 10 <β>ά<λλουσι τ>ὰ Bil. | 11 explevit Boll | βωλου an κωλου pap. | 14 <δ᾽ ἔλεον> Bil.

<7 . ... . >σελίνου σπέρμα, γάρ<ο>ν· ἐὰν
<..... ...>υν <ἐ>ξαίρει
<. ....>ον, κύμεινον.

<7 ... .>ς, κόρι ξηρὸν, κύμινον
<.....>κόρι ξηρὸν. ἀννήθου (διπλοὺν) 20
<..... γ>άρον· ἐὰν ἐψεθῇ, πίπερ
<..... ἔ>λεον, οἶνον, δεσμὸν ὀρε̣<ι-
<γάνου. σ>κορίδιον, ἔψεμα.

<7 ....ἔ>λεον, λιγυστικὸν, δεσ<μ...>
<.....>ᾳ ἀκόριον χλ<ωρόν.
<.....δ>εσμίδιον οἰ<νάγ-

20 in fine nota quaedam insolita, διπλοῦν interpretatur Bil. | 23 <σ>κορίδιον i. σκόρδιον

Col. ς ρας. ἀκόριον, κάρο<ν, ὅ>ξος.

7 ἀκόριον ξηρὸν. σ<ελ>ίνο<υ> σπέρμα.
ὄξος εἰς θυΐας· ἀνα ποίη<σ>ον· καὶ
ὀπὸν ὀλίγο<ν> καὶ γ<λ>υκὺν μετὰ τοῦ
ὄξους· ὀλίγον ἄφες ἐφ᾽ ὥρας δύο
εἶτα εἰς κύθραν· γάρον καλὸν τὸν
91αὐτάρκη· εἰς κλείβανον· ἐὰν ἑψε-
θῇ, πίπερ. |
Λιγυστικόν. κύμεινον, οἴνου διπλοῦ(ν).
γάρου ἁπλοῦν, σπουδαῖα ἀμφότερα·
ἐὰν ἑψεθῇ, πίπερ. ὀπὸν. κόρι ξηρόν·
αὐτὸ μόνον φρύσσ<ε>τα<ι>. |
Ṭṛṛṭṛṇ .... πλ..βανι τυραν ἀλη-

α.. αν.υα

ς 2 hic ut 9 (13?) ε 16. 19. 24 titulus omissus, sunt iura | 10 σπουδαῖα bene curata

extant praeterea versuum 19-26 aliquot verba finalia et columnae ζ aliquot principia, in his vocabulum εἰμιέφθω<ν> i. ἡμι-

35. addo fragmenta praeceptorum latinorum nuper a Bilabelio ex papyro Heidelberg (inv. n. 1001[ab]) cum photographis edita quamquam ad rei rusticae potius quam coquinariae librum pertinere videntur. papyrus sat bonae aetatis, apices haud rari, semper recte positi, litteratura uncialis

fragmentum a

. . . . . <adip>ẹm . . . . . .
mitt>e in vini sextári(um) <au>t Albáni aut Pra<etut-
iani odoráti. deinde cum lique facta erit ade<ps,
percolato in irin et ita cocito. signum aut<em
erit hoc verum coctum <e>sse simul quam < . . .

lis erit iris et adeps guttás ostendat . < . . . . .
tollito vás aéneum et pónito in aquá fr<igida
pe>r quadriduum, iis autem diebus macera<to
. . ççṣ ṇ . . ạẹ in vino Albáno habito a . . e . . . .

fragmentum b

	. . . . .	. . . . .
	. . . pondo sextantem	am iaciunt in solẹ<m
	. . . drachm . I ob . υλ	súcum uvae acerba<e
	. . . aniem. Hyginus	deinde reliqua et . .
	. . . ṃiicuius liḅe<t . .	nul spisso n . . . . .
5	cal>amisco	rito oḅe . . . . .
	. . . . . dioṛ	intro su< . . . . . di-
	. . . . . ab áreant	ebus ír<in . . . . .
	. . . . . > . . . albo.	eudde alio . m . . . .

NOMINA PROPRIA

I. HOMINVM

Apicianus:
- conchicla **5** 4, 2
- ius **6** 8 **8** 7, 6
- minutal **4** 3, 3
- ofellae **7** 4, 2
- patina **4** 2, 14
- sala cattabia **4** 1, 2

Celsinianus porcellus **8** 7, 12

Commodiana conchicla **5** 4, 4

Flac(c)ianus porcellus **8** 7, 8

Frontinianus porcellus **8** 7, 10

Frontonianus pullus **6** 9, 12

Iulianae pultes **5** 1, 1

Lucretiana patella **4** 2, 25

Matianus:
- mala **4** 3, 4
- minutal **4** 3, 4

Passenianus lepus **8** 8, 7

Tarpeianus haedus sive agnus **8** 6, 9 **8** 8, 12

Terentinus (*a* Terentio *aliquo an a* Tarento?):
- isicium **4** 3, 2
- ius **4** 2, 13
- minutal **4** 3, 2
- *impensa* **8** 1, 10 (recent- *trad.*).
- impensa **8** 7, 1

Traianus (trag- *trad.*) porcellus **8** 7, 16

pullus Vardanus (*an* Varcianus*?*) **6** 9, 11
- uvam passam Varianum (*?* farinam *trad.*) **3** 11, 1

[Varronis betaccos **3** 2, 4 Varro **7** 14, 3] *fragmenta ex satura Menippea* περὶ ἐδεσμάτων

[qui Veneris ostium (*i. cunnum*) quaerunt *fragmentum comici apud Varronem* **7** 14, 3]

[Vinidarius *exc. tit.*]

Vitellianus:
- pisa **5** 3, 5
- pisa sive faba **5** 3, 9
- porcellus **8** 7, 7

II. GEOGRAPHICA

Abellana:
concisas nuces auellanas tostas **7** 13, 4
aballana Exc. ind. p. 77, 17

Aethiopicum cuminum **1** 18 **3** 18, 3

musteos Afros **7** 13, 2

cucurbitas more Alexandrino **3** 4, 3
panis -us **4** 1, 3
ius -um in pisce asso **10** 1, 6. **10** 1, 7. **10** 1, 8

cepas siccas Ascalonias **4** 2, 24
cepam -am (-colin- V) aridam **4** 3, 6
cẹpa -a *Exc. ind.*

fabaciae Baianae **5** 6, 4
embractum -um **9**, 14

conditum Camerinum **1** 2

Caricae ficus **2** 2, 8 **7** 9, 1. 2 **7** 10

hysopum Creticum **1** 13

Cumana *lanx* **4** 2, 11 **5** 4, 2 (*bis*)
munda <**5** 4, 3> **5** 4, 4 **6** 9, 2. 5 **7** 13, 7

mala Cydonea (ut diu serventur) **1** 12, 3 **4** 2, 37 **8** 5, 2
coctum **10** 3, 6
patina de -is **4** 2, 37
sine vitio **1** 12, 3
(cid- *codd. praeter* **4** 2, 37)
defrutum de coctomiis (*sic* EV) **2** 2, 8

laser Cyrenaicum **1** 16, 1 **7** 1, 1
cir-

Damascena *pruna* **4** 5, 1 pruna [uel]
-a enucleata **6** 2, 2 (**8** 6, 10 **10** 1, 6. 8. 14 **10** 2, 1) **6** 5, 1
-a[s] **7** 6, 6

-a macerata **8** 2, 8 (**8** 4, 1) **8** 8, 13
pruna -a **10** 2, 2

sil (silfi *trad.*) Gallicum **1** 20, 1
quod Graeci dicunt *cnecon faenum -um **5** 7

sales Hammoni<a>ci fricti **1** 13
(amm- *codd.*)

oleum Hispanum **1** 4; **6** 9, 15
(spano *trad.*)

porcellus Hortolanus (*si a regione quadam est appellatus*) **8** 7, 14 *bis*

93

pisa Indica **5** 3, 3
spica- a **1** 16, 2 **6** 5, 4 **9** 8, 2 *Exc. ind.*

oleum Liburnicum **1** 4 *bis*

cuminum Libycum **1** 18 **3** 18, 3

Lucanicae *bis* **2** 4 **5** 3, 2. 8 **5** 4, 6
-arum confectio **2** 4
-ia *trad.* **4** 2, 13
-as breves concidis **4** 5, 1
concisas **5** 3, 2 **5** 4, 2 **8** 7, 14

pullus Numidicus **6** 9, 4

ofellae Ostienses **7** 4, 1

cepa Pallac(h)ana (*si a regione est appellata*) **4** 2, 25 **9** 1, 1

haedus sive agnus Parthicus (past- *trad.*) **8** 6, 10
laser -um **1** 16, 1 **3** 13, 1 **7** 1, 1. 3
pullus -us **6** 9, 2

duracina Persica ut diu durent **1** 12, 11
-a duriora **4** 2, 34
patina de -is **4** 2, 34

uvam passam Phariam (*?* farinam *trad.*) **3** 11, 1

fasiani adipes recentes **2** 2, 1
isicia de -o **2** 2, 6
oenogaro -i **2** 5, 4

panis Picentinus **4** 1, 2

apsinthium Ponticum **1** 2
-a *nux* **6** 5, 2. 3 **8** 1, 8

apsinthium Romanum *bis* **1** 2

caricarum defritum, quod Romani ‘colorem’ vocant **2** 2, 8

Sarda *ter* **9** 10, 1. 2. 3. 4. 5
-a ita fit **9** 10, 2
-a farsilis **9** 10, 1

cuminum Syriacum **1** 18 **3** 18, 3
rhus -um **10** 2, 4 **10** 4, 1. 2

Thebaica *palma* **1** 2

caseus Vestinus **4** 1, 2

indices ampliores paratos habebamus, temporum barbaries vetuit imprimi. addimus maxime necessaria de nominum technicorum orthographia (cf. Sitz.-Ber. p. 36ss.) in apparatu passim praetermissa cum consilio et vocabula quaedam rara vel dubia

acetabulum *neutrum ter* **8** 7, 17
masc. ter **6** 9, 3

aenococtus *porcellus* **8** 7, 11. 16 **Exc. 21**;
-um *ter* **5** 1, 2;
oen- *vel* un- *vel* in- *trad.*

anetum *semper sine* h

apantomoenos *v.* hap-

tisana barrica **4** 4, 2 *ignota*;
adde Thesauro

? calamintha **3** 4, 8 (caromemta *trad.*)

calyculi *boletorum* **7** 15, 5 (calic- *trad.*)

ius in cappari *cancro* **9** 1, 1
cf. cammarus **2** 1, 1. 3

cap[r]onum **4** 3, 3
in cap[s]o **6** 9, 14

[car(a)uita **5** 3, 1]

cariofilu *Exc. ind., erit* cariophyllon; *adde Thesauro*

caroenum *10es in codd.*, carenum *fere 30es* -on- **2** 1, 7 **2** 2, 1 *in* V1, -in- *Exc. ind.*

? caromenta *v.* calamintha

caryota, *plerumque* careota *trad.*; cariota *bis in* EV *et quater in Exc., quater in* E, *semel in* V; caroeta **7** 14, 3 *in* EV, *binis locis in* E *aut* V; careta **8** 2, 7 in EV

? sala cattabia **4** 1, 1. 2. 3 *v. Thes. s.v.* cottabius

cauliculus *sic* E *bis, plerumque* col- *vel* cul- *in codd.*, *etiam* coliclus

cepula (-ulla *6es*) *11es*

c(h)araxo 9, 1 in c(h)araxo **6** 5, 2

cneci flos *neutrum* **6** 5, 2 **7** 6, 10 **8** 1, 4 (eneci *vel* -chi *codd.*); nechon **1** 11, 1 *corrige Thesaurum*

coagulum **7** 13, 5 **8** 6, 11 quag-

cocleare (-*rem* **3** 18, 3 *semel* EV) **2** 2, 5 **3** 18, 3 *bis* **4** 2, 25; clocl- **3** 18, 3 *bis* et **4** 2, 25 V; clucliare *Exc. 16*

caricarum defrutum quod Romani ‘colorem’ vocant **2** 2, 8 *adde Thesauro III p. 1714, 76*

94colyphium **4** 4, 1 *bis*; **5** 5, 1 *bis* (coloef-, colef-, coleu-, coloed- *codd.*)

conchicla 6es, *in codd. semper* conci-

conc(h)iclaris *caccabus* **5** 4, 5
adde Thesauro

conchylia **1** 15, 1 **9** 7 (concil- *trad.*)

cordyla (-ul- *trad.*) **9** 10, 5

cotonia *v.* Cydonea

a crudo **4** 2, 27 **8** 6, 3 *Exc. 13*

cuminum *scriptum* cim- *hic illic*, cym- **1** 15, 1 *in* E

cyathus: *semper* ciatus *in* EV

dactilus *semper* (*fere 20*es)

decarno **7** 10

decorio *Exc. 27*

defritum *passim*, defretum **3** 4, 1 **4** 2, 25 *in* EV, defrictum *quater in* V

depello **2** 2, 10 **6** 5, 3

depilo **6** 3, 2

ius diabotanon **10** 1, 1 *adde Thesauro*

embamma **3** 18, 1 **8** 2, 7

embractum **9** 14 *cf.* **8** 6, 1

enervo 9es: -io *in* EV **7** 7, 1 **9** 4, 2

exbromo **2** 2, 9 **6** 2, 3 *Exc. 4 Anthim. 3*

exentero (*semper* ext- *in* EV) **2** 1, 7 **6** 7 **7** 5, 3 **8** 1, 3 **8** 7, 1. 5

? faseoli faratarii **8** 6, 1

fungi farnei **7** 15, 1. 2. 3

ficedula (-tula *trad.*) **4** 2, 5 *bis* 14 *bis* **8** 7, 14

[funguli] *v.* sphondylus

cepa gentima *Exc. ind.*

gigeria pullorum **4** 2, 21 (ciz- *trad.*) **5** 3, 8 (giz- *trad.*) **4** 5, 1 (la E, gingibera V)

ingiber *v.* zing-

gonger **10** 1, 9 (grongo EV)

turdus hapantamynos (apantomoenos *cod.*) *Exc. 29 adde Thesauro Graeco*

helenium **1** 4 (ell- EV), inlunium **1** 11, 3?)

hemina: *semper* em- *in* EV

isicium *passim, praevalet in* EV *scriptio* es-, *item in* isiciolum isiciatus

iuniperus **8** 4, 2 zyn- *Exc. ind.*

ius *saepissime*, iux *Exc. 19*

lac *saepe, nom.* lacte **8** 6, 6 *acc. in* -em **4** 2, 13 *in* EV

ut laxamentum habeat **6** 9, 10. 14 **7** 7, 1 *cf.* **4** 5, 1

ligusticum *passim*; *scriptum* lib- *in* EV **1** 21; **4** 2, 27
legist- *Exc. 16*,
ligist- *Exc. 8*[es],
lygist- *2*

lio (*ter* ligo *trad.*) **4** 4, 1 **5** 1, 1 *ter*. 4 **5** 3, 2. 5 *bis* **5** 5, 1

lucusta *plerumque* loc- *in* EV

malabathrum (-trum EV, -bra- tum **9** 1, 3) **1** 15, 1 **1** 16, 2 **9** 1, 3 **9** 7

? haedus sive agnus [mammotestus] **8** 6, 6

mel *passim*, *acc.* melle *in* EV **5** 2, 3 **5** 3, 5 **8** 4, 2

melca **7** 13, 9

conditum melizomum **1** 1, 2

menta *semper sine* h *in* EV

minuta *pars* **4** 4, 2 **5** 5, 2

mitulus (met- EV) **9** 9 *bis*

moretaria (mort- V) **1** 21 **6** 4, 2 **10** 3, 5 (mort- EV) *Exc. 20* mort-

murena *plerumque* mor- *in* EV

? baca murre *Exc. ind. an* myrthae*?*

nechon *v.* cneci flos

oenococtus *v.* aenoctus

oenoteganon (in- *cod.*) *Exc. 11*. *13*

omentum *scriptum* augmentum **3** 20, 7 **7** 3, 2

oryza: orizae **2** 2, 8;
oridia **2** 2, 9 *Exc. 7*
orizie *Exc. 9*

ospreon *tit. lib. V*, ospera *Exc. ind.*

ovifer *m.* **8** 4, 1. 3

oxyporium (ex- EV) **3** 18, 2. -rum **1** 18

95oxyzomus **6** 9, 3 *Exc. 24* exodi-

pecioli **1** 12, 4

petroselinum *scriptum passim* silenum *in* EV

phoenicopteros (fen- EV) **6** 4, 1 **6** 6, 1

piciri picitus **1** 12, 1 **1** 9, 2 **1** 12, 7

pisa, *hic illic* pisum in EV

ius in platone **8** 2, 2

pyrethrum *scriptum* pyret-, pireth-, piret- **2** 2, 2 **4** 5, 1 **7** 5, 2. 4 **8** 6, 11 *Exc. ind.*

r(h)us Syriacum **10** 2, 4 **10** 4, 1. 2

salsus *i. piscis salsatus* **3** 20, 4 **4** 2, 21. 22. 23. 24. 25 *bis* **5** 8, 2 **8** 7, 16 **9** 13, 1. 2. 3

scilla *bis* **2** 1, 3 (isc V), isquillas *Exc. 17*

sil (silfi EV) **1** 20, 1 **3** 5

silphium (silf- *semper* EV) **7** 4, 1 **7** 6, 1 **7** 7 silpiũ *Exc. ind.,*
plerumque silfi, *quod hic illic potest esse genetivus*

sinape *passum, saepe* sen- in EV,
abl. in -i *saepe, in* -e **6** 9, 8 **7** 2, 2 **8** 1, 2 **8** 8, 13
acc. in -i **1** 12, 9 **8** 5, 4 **9** 1, 1 **10** 1, 2

sphondyli (*plerumque* sfon- *vel* fon- *in* EV), -i [vel fondili] **3** 20, 1,
-is [sive fondilis] **5** 2, 1,
nusquam legitur funguli

ova spongia (sf- V sfh- E) **7** 13, 8

surclo (-ulo **8** 7, 5 **8** 8, 8) **4** 5, 3 **7** 2, 1 **7** 4, 1. 2 *bis* **7** 7, 1 **8** 6, 11 **8** 7, 5 **8** 8, 8. 9

tamni (-nni EV) **4** 2, 7

terebinthi (terendi EV) **1** 2

t(h)ermospodium **4** 2, 4. 8. 9. 33 *bis* **9** 8, 3

t(h)ursio **4** 2, 18 turtio *ibid.*

thymum (thy-, ty-, thi-, *plerumque* ti- *in* EV), timm- *Exc. 23 et ind.*

thynnus (ti- EV) **9** 11 **10** 3, 4

t(h)yrsi **4** 2, 3 **7** 15, 6

tisana *semper, nusquam* pt- *in* EV

tracta, *forma* tractum **2** 1, 5 **6** 9, 13 *in* EV, *cf.* E **4** 3, 5

tudiclo (tutunclo *trad.*) **5** 2, 2 **5** 3, 6

turiones lauri **8** 1, 10

? tus **2** 3, 2

tyropatina **7** 13, 7

patella tyrotaricha (thi- EV) **4** 2, 17

ante ventilatum (*subst.*) **1** 6

cum tres undas bullierit **8** 6, 6 (*cf.* **9** 8, 1) *v. Pallad.* 12, 22, 4 *Anthim.* 3

zema **8** 1, 10 **8** 6, 6

zingiber *sic* **1** 18 *et* **4** 5, 1 *in* EV *et Exc. p. 77, 3 et p. 78, 27*,
geng- *octies in* V *ceteroquin (11es)*
ging- *in* EV

zomoteganon *piscium* **4** 2, 27

verba intransitiva

ut ex se am[b]ulet **6** 9, 15

coloro **4** 2, 20 **7** 10 **8** 8, 7

constringo *Exc. 2*

coquo **7** 6, 4 <in> se **8** 8, 13 (*cf.* **3** 2, 3 **9** 8, 1)
decoquo *Exc. 19*. *28*
percoquo **8** 6, 9

despumo **5** 3, 1. 3. 6. 9 **5** 4, 3. 4 (*cf.* **5** 2, 3)

duco **4** 2, 20. 28 **4** 5, 1 **5** 3, 2 **5** 4, 4 **7** 13, 7 *Exc. 19* (cf. **8** 6, 9)

induco **2** 2, 2

impinguo **8** 7, 5

medio *Exc. 7* (*at cf.* **3** 9, 2)

minio **2** 5, 4

mollio **3** 2, 2

obligo **4** 2, 6 *Exc. 13* (*at cf.* **4** 2, 27)

percoquo **8** 6, 9

refrigero **5** 3, 4

sicco **3** 18, 3 **4** 2, 12 **9** 1, 2 *bis*

spisso **5** 1, 1. 4 **8** 8, 3

stringo **4** 2, 31 **7** 6, 4

teneo **4** 2, 27 *Exc. 13*

Addenda et corrigenda

The items discussed here have been marked *but not changed* in the text. Where the authors cite page and line, recipe numbers have been added in braces using the same format as in the Index: {**4** 2, 27}.

p. 12, 24 {**2** 1, 4}
misces sicut pulpam omentatam *scripsit et ad* ***2*** *1, 7 spectare putat E. Brandt, qui sedulo et strenue mecum plagulas correxit*

p. 13, 26 {**2** 2, 3}
nunc magis placet retinere In isiciato pullo et *p. 78, 11 {Exc. 2} legere item* isiciatum pullum

p. 19, 25 {**3** 10, 3}
in baca *interpretatur* ‘cum olivis’ *Brandt cf.* ***3*** *9, 5*

p. 21, 5-14 {**3** 18, 2-3}
mavolt pro uno praecepto haberi Brandt

p. 25, 21 {**4** 2, 12}
verba et ova cruda confracta *ante verba v. 20 {previous line}* et olei modicum *transponi iubet Brandt*

p. 26, 12 {**4** 2, 14}
Patinam *bis scriptum, prius suco rubro, in* V

" 22 {**4** 2, 14}
dein] in *intellegi volt* id est *Brandt*

" 27 {**4** 2, 14}
Infra ostenditur *spectare ad declinationem in codd. omissam putat Brandt*

p. 27, 9 {**4** 2, 15}
legit a superficie insuper pones *et verba* versas in discum *in v. 13 {****4*** *2, 16}*
post oleo *reponi iubet Brandt*

p. 29, 10s. {**4** 2, 27}
proponit origanum, suffundes ius de suo sibi, fricabis, ova cruda dissolves, de suo sibi temperas *cf. infra ad p. 39, 24 ss.*

p. 32, 25 {**4** 3, 7}
ante adicies *excidisse titulum novum velut* Aliter minutal dulce *coniecit Brandt*

p. 39, 24 {**5** 4, 3}
sic legi volt Brandt (cf. ad p. 29, 10): origanum, suffundis <ius> de suo sibi, fricabis, liquamine temperabis, mittis supra <pisam>. adicies oleum *eqs*

p. 43, 28 {**6** 3, 1-2}
vide an post frigido *non novum praeceptum sit incipiendum, sed pergendum:* perdicem cum pluma—dipilabis. <pridie> occisa (*cf. p. 81, 19 {Exc. 23}*) perdix *eqs, tum p. 44, 1 {**6** 3, 2}* si <III> dierum *eqs*

p. 51, 5 {**7** 5, 1}
Assaturam simplicem: assam a furno salis *eqs Brandt*

p. 68, 25 {**8** 8, 12}
uvam passam ustam coloratam *Brandt cf. p. 54, 5 {**7** 10}*

Text Markup added by transcriber

Words underlined in red are popups: solid for the authors' corrections in the Addenda et Corrigenda, dotted for typographical errors corrected by the transcriber. Grey underlining identifes words and phrases discussed in the critical apparatus. Dotted grey lines mark cross-references within the apparatus.

Numbering

The original text used six series of numbers:
Book: Roman numeral in body text; **boldface** Arabic numeral in Index.
Chapter: Roman numeral in body text; second Arabic numeral in Index.
Recipe: Boldface Arabic numeral in margin; third Arabic numeral (if present) in Index. The first recipe in a chapter is usually—but not always—given a number 1 in the body text.
Schuch numbering: The continuous numbering, 1–478, from the 1874 Schuch edition is shown in parentheses in the margin.
Page and line numbers are used in the critical apparatus and in the Addenda et Corrigenda. They are retained in this e-text for completeness, but all information is also given in book-chapter-recipe form.

All recipe citations, whether original or added by the transcriber, have been formatted to match the Index.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK APICII LIBRORUM X QUI DICUNTUR DE RE COQUINARIA QUAE EXTANT ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project

Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- • You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- • You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- • You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- • You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.
1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or

damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain

freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations ($1 to $5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.